

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
PEDAGOĢIJAS, PSIHOLOĢIJAS UN MĀKSLAS FAKULTĀTE
IZGLĪTĪBAS ZINĀTŅU NODAĻA

**SOCIĀLAIS PEDAGOĢS KĀ ATBALSTA PERSONĀLA SPECIĀLISTS
PIRMSSKOLAS IZGLĪTĪBAS IESTĀDĒ**

MAGISTRA DARBS

Autore: **Anda Zaumane**

Studenta apliecības Nr.: az12084

Darba vadītāja: Dr. paed. asoc. prof. Astrīda Raževa

RĪGA 2017

ANOTĀCIJA

Andas Zaumanes maģistra darbā “Sociālais pedagogs kā atbalsta personāla speciālists pirmsskolas izglītības iestādē” veikta teorētisko avotu un esošās situācijas analīze par sociālā pedagoga darbību pirmsskolas izglītības iestādē.

Maģistra darba aktualitāte saistīta ar atbalsta personāla pieprasījumu un augošo bērnu skaitu, kuri saskaras ar socializācijas problēmām.

Teorētiskajā daļā raksturots pirmsskolas bērnu vecumposms, atbalsta personāls izglītības iestādē, sociālā pedagoga darba saturs pirmsskolā, kā arī sadarbības iespējas ar skolas atbalsta personālu, atbalsta pasākumu pēctecības veicināšanai. Empīriskajā pētījumā izmantotās metodes: intervēšana, anketēšana, kontentanalīze. Pētījums veikts pirmsskolas izglītības iestādē “Saimīte”.

Atslēgvārdi: pirmsskolas izglītības iestāde, preventīvais darbs, sociālais pedagogs, atbalsta personāls.

ABSTRACT

Aim of Anda Zaumane's Master's thesis "Social pedagogue as support staff member in a pre-school" is to study theoretical information and research of the current status of a social pedagogue in a preschool.

Master's thesis is based on the high demand for support staff and increasing number of preschoolers who face various social challenges.

Theoretical part of the Master's thesis describes characteristics of the preschool age group, support staff, content of social pedagogue's work and possible avenues of cooperation with the elementary school staff to ensure proper continuity of support measures. In the empirical research part the following methods were used – interview, questionnaire, and content analysis. Research was carried out at the preschool "Saimite".

Keywords: preschool, preventive measures, social pedagogue, support staff.

SATURS

Ievads	5
1. Pirmsskolas vecuma bērnu vecumposma raksturojums sociālpedagoģiskajā aspektā	9
2. Atbalsta personāla speciālistu raksturojums pirmsskolas izglītības iestādē.....	15
2.1. Sociālā pedagoga darbības saturs.....	17
2.2. Sociālā pedagoga profesionālās kompetences darbam pirmsskolas izglītības iestādē..	19
2.3. Sociālpedagoģiskās darbības mērķgrupa un risināmo jautājumu raksturojums pirmsskolas izglītības iestādē	23
2.4. Sociālpedagoģiskās darbības virzieni un preventīvā darba iespējas pirmsskolas izglītības iestādē.....	26
3. Bērnu adaptācija kā veiksmīgas socializācijas pamats	34
3.1. Adaptācija, uzsākot mācības pirmsskolas izglītības iestādē un skolā.....	35
3.2. Pirmsskolas izglītības iestādes un skolas atbalsta personāla sadarbība adaptācijas veicināšanai pārejas posmā no pirmsskolas uz skolu.....	38
4. Pētījums par sociālpedagoģisko darbību pirmsskolas izglītības iestādē.....	43
4.1. Sociālpedagoģiskās preventīvās darbības programmas izvērtējums.....	45
4.2. Skolotāju anketēšana par sociālā pedagoga nepieciešamību pirmsskolas izglītības iestādē “Saimīte” un rezultātu analīze.....	52
4.3. Skolu sociālo pedagogu anketēšana par sadarbības iespējām un rezultātu analīze	56
Diskusija.....	59
Secinājumi un ieteikumi.....	62
Izmantotās literatūras un avotu saraksts.....	65
Pielikumi	69
1. pielikums. Anketa pirmsskolas izglītības iestādes “Saimīte” skolotājiem.....	70
2. pielikums. Anketa skolu sociālajiem pedagogiem.....	71
3. pielikums. Skolu sociālo pedagogu anketēšanas rezultāti.....	72
4. pielikums. Vecāku anketa par preventīvo drošības programmu.....	76
5. pielikums. Vecāku anketēšanas rezultāti par preventīvo drošības programmu.....	78
6. pielikums. Skolotāju anketa par preventīvo drošības programmu.....	85
7. pielikums. Skolotāju anketēšanas rezultāti par preventīvo drošības programmu.....	87
8. pielikums. Pirmsskolas izglītības iestādes rīcības plāns vardarbības gadījumā	89
9. pielikums. Pirmsskolas izglītības iestādes “Saimīte” sociālā pedagoga amata apraksts..	92
10. pielikums. Atļauja par iestādes nosaukuma izmantošanu	95
11. pielikums. Apliecinājums par uzstāšanos konferencē.....	96
12. pielikums. Intervijas programma preventīvās programmas izvērtēšanai	97

IEVADS

Jau 17. gadsimtā pedagogi pauduši pārliecību par tikumu, disciplinēšanas un cieņas mācīšanu bērniem. Piemēram, čehu pedagogs, humānists un sabiedriskais darbinieks Jans Amoss Komenskis (*Komenský*) uzsvēris, ka bērniem jau agrā bērnībā nepieciešams mācīt gudrības, kuras dara cildenākus un augstsirdīgākus. Komenskis uzsver arī taisnīguma nozīmīgumu – gan taisnīgumu mācību procesā, gan attiecībās ar līdzcilvēkiem. “Būt taisnīgs cilvēks mācās, cenšoties nevienu neapvainot, katru pienācīgi novērtējot, izsargājoties no meliem un viltus, izrādot pretimnākšanu un laipnību.” Komenskis piekrīt apgalvojumam, ka cilvēks ir saprātīga būtne, tādēļ slavenais čehu pedagogs uzskata, ka bērni jāradina būt apdomīgiem, apsverot savu rīcību, būt savas rīcības noteicējiem un nest par to atbildību (Komenskis, 2000). Autore piekrīt Komenska idejai par to, ka bērniem ir jāmača būt savas rīcības noteicējiem, kā arī tam, ka par savu rīcību ir jāuzņemas atbildība. Atbildības sajūta ir personības iezīme, kura jāattīsta sākot no dienas, kad bērns uzsāk gaitas pirmsskolas izglītības iestādē. Pēc atbildības seko emociju kontrole, kas ir aktuāla problēma mūsdienu bērniem. Arvien vairāk mēs sastopamies ar bērniem, kuri nespēj valdīt pār sevi – savām emocijām, darbībām, impulsiem.

Sociālā pedagoga profesijas standarts nosaka, ka sociālais pedagogs ar savu profesionālo darbību nodrošina bērnu un jauniešu tiesību aizsardzībai un resocializācijai izvirzīto mērķu un uzdevumu īstenošanai nepieciešamos nosacījumus sociālpedagoģiskajā jomā. Sociālais pedagogs diagnosticē bērnu un jauniešu socializācijas grūtības un problēmas, kā arī esošo sociālo risku ietekmi uz viņu pilnvērtīgu integrēšanos sabiedrībā un dzīves prasmju apguvi, prognozējot socializācijas procesa kvalitāti ģimenēs ar bērniem un jauniešiem, kā arī citās formālajās un neformālajās sociālajās struktūrās, plānojot un īstenojot konkrētas sociālpedagoģiskas darbības virzienus bērnu un jauniešu tiesību aizsardzības un resocializācijas jomā, koordinējot starpinstitucionālo sadarbību sociālpedagoģisko uzdevumu risināšanā, veicot regulāru preventīvo darbu (Sociālā pedagoga profesijas standarts, 2013).

Izglītības attīstības pamatnostādnes 2014.–2020. gadam paredz palielināt atbalsta personāla, tai skaitā sociālā pedagoga, pieejamību pirmsskolas un pamatzglītības posmā, lai veicinātu vardarbības novēršanu izglītības iestādēs. Lai mazinātu vienaudžu savstarpējās vardarbības izpausmes, veicinātu pozitīvas psihosociālās vides attīstību, izglītības iestādēs ir paredzēta arī izglītojošu preventīvo pasākumu īstenošana un metodisko materiālu sagatavošana, kā arī profesionālās kompetences pilnveide pedagogiem, īpašu atbalstu sniedzot jaunajiem pedagogiem (Labklājības ministrijas pārskats par bērnu stāvokli Latvijā 2015. gadā).

Problēmas aktualitāte apspriesta arī Latvijas Universitātes 75. zinātniskajā konferencē sociālās pedagoģijas sekcijas sēdē, 2017. gada 2. februārī, kur autore dalījies savā profesionālajā pieredzē un uzstājusies ar referātu “Sociālais pedagogs pirmsskolas izglītības iestādē” (skatīt 11. pielikumu).

Ja līdz šim sociālais pedagogs Latvijā tradicionāli tika uztverts kā skolas darbinieks un strādāja vidusskolās, kurās skolēnu skaits ir pāri 600, šodien situācija sāk mainīties, jo sociālā pedagoga profesionālās darbības lauks paplašinās (Roga, 2008).

Autore pauž viedokli par preventīvā darba trūkumu Latvijas izglītības iestādēs. Autores skatījumā preventīvajam darbam vienaudžu savstarpējo attiecību uzlabošanā un pozitīvas saskarsmes veidošanā būtu jāvelta nopietna uzmanība jau pirmsskolas izglītības iestādēs, kur bērni gūst pirmo sociālo pieredzi, mācās kā dzīvot un strādāt grupā, apgūst sociālās lomas un komunikācijas prasmes. Autore uzskata, ka atbalsta personāla darbība veicina sociālās dzīves kvalitātes uzlabošanos, tāpēc šiem speciālistiem būtu jābūt jau pirmsskolas izglītības iestādēs. Atbalsta personāla speciālisti ir sociālais pedagogs, izglītības psihologs, logopēds, speciālais pedagogs, medmāsa, sociālais darbinieks.

Kā liecina Centrālās statistikas pārvaldes dati, tad 2016./2017. mācību gada sākumā Latvijā bija 647 pirmsskolas izglītības iestādes. Informācija Izglītības un zinātnes mājaslapā apstiprina, ka ne visās pirmsskolas izglītības iestādēs ir pieejams atbalsta personāls. Uzsākot 2016./2017. mācību gadu, valstī bija 94 249 pirmsskolas vecuma bērni un sekojošs skaits atbalsta personāla speciālisti pirmsskolas izglītības iestādēs - 408 logopēdi, 87 speciālie pedagogi un 49 izglītības psihologi. Izglītības un zinātnes ministrijas veidotajā pārskatā par pedagoģiskajiem darbiniekiem pamatdarbā pirmsskolas izglītības iestādēs 2016./2017.m.g. sākumā, sociālais pedagogs kā atsevišķa vakance nav minēts, kas liecina par to, ka Latvijas pirmsskolas izglītības iestādēs šis speciālists nav populārs atbalsta personāla pārstāvis (Labklājības ministrijas pārskats par bērnu stāvokli Latvijā 2015. gadā).

Valsts izglītības un satura centra izstrādātajā pirmsskolas izglītības mācību satura programmā, kā vieni no uzdevumiem ir norādīti emociju un jūtu attīstīšana, pozitīvas attieksmes veidošana pret sevi, līdzcilvēkiem, apkārtējo vidi. Šie uzdevumi ir vieni no sociālās audzināšanas aspektiem. Jūtas, emocijas, attieksmes saistītas ar emocionālo inteliģenci. Daniels Golmens (*Goleman*), šī konceptuālā jēdziena autors, to definē kā ”spēju atpazīt ne tikai pašam savas, bet arī apkārtējo cilvēku jūtas, lai sevi motivētu un emocijas pārvaldītu kā sevī, tā arī attiecībās ar līdzcilvēkiem (Golmens, 2004). Bērniem ir svarīgi apzināties un iemācīties nosaukt savas emocijas un jūtas, lai izveidotos uzticamas un stabilas attiecības gan ar vienaudžiem, gan pieaugušajiem.

Latvijā sociālais pedagogs pirmsskolā nav izplatīta parādība, jo sociālā pedagoga atalgojumu finansē no pašvaldību budžeta, tāpēc vairumā pašvaldību šis speciālists netiek nodrošināts finansiālo apsvērumu dēļ. Sociālajiem pedagogiem skolā ir liels noslogojums, un skolās ar lielu skolēnu skaitu strādā pat divi šādi speciālisti. Iemesls ir tas, ka bērnu ar problemātisku uzvedību paliek arvien vairāk un šīs jomas speciālists ir jānodrošina, lai sniegtu atbalstu skolas personālam un vecākiem. Autore pauž viedokli, ka skolā tik liels pieprasījums pēc sociālā pedagoga nebūtu, ja tā esamību nodrošinātu jau pirmsskolas izglītības iestādēs – tad problēmas tiktu pamanītas savlaicīgi, tiktu meklēti to iespējamie risinājumi, un līdz skolas laikam problēma tiktu novērsta vai ievērojami mazināts tās apmērs. Sociālā pedagoga nepieciešamība pirmsskolas izglītības iestādē būtu jāizvērtē katrā pašvaldībā, ņemot vērā bērnu skaitu iestādēs, pedagogu noslogojumu, ģimeņu finansiālo un sociālo statusu, kā arī pašvaldības finansiālās iespējas.

Maģistra darba mērķis:

Analizēt sociālā pedagoga profesionālo darbību pirmsskolas izglītības iestādē, raksturot sociālā pedagoga, kā atbalsta personāla speciālista, funkcijas.

Pētījuma jautājumi:

1. Kāds ir pirmsskolas sociālā pedagoga darbības saturs, formas un metodes?
2. Kāda preventīvā darbība jāveic pirmsskolas izglītības iestādē bērnu pozitīva socializācijas procesa veicināšanai?
3. Kā sociālā pedagoga profesionālā darbība pirmsskolas posmā spēj veicināt bērnu adaptāciju, uzsākot skolas gaitas?

Pētījuma priekšmets: Sociālā pedagoga darbība pirmsskolas izglītības iestādē.

Pētījuma uzdevumi:

1. Raksturot pirmsskolas vecuma bērnus sociālpedagoģiskajā aspektā.
2. Analizēt atbalsta personāla, tajā skaitā sociālā pedagoga, darbību pirmsskolas izglītības iestādē.
3. Noskaidrot sadarbības metodes starp pirmsskolas izglītības iestādi un skolu, lai veicinātu veiksmīgu bērnu adaptāciju, uzsākot skolas gaitas.
4. Veikt pētījumu pirmsskolas izglītības iestādē “Saimīte” par sociālā pedagoga atbalsta nepieciešamību un preventīvās programmas efektivitāti, analizēt iegūtos pētījuma rezultātus.

Pētījuma metodes:

- literatūras analīze,
- interneta resursu analīze,
- anketēšana,
- dokumentu analīze,

- intervēšana;
- kontentanalīze.

Pētījuma bāze:

Babītes novada pirmsskolas izglītības iestāde “Saimīte” (atļauju par iestādes nosaukuma izmantošanu skatīt 10. pielikumā).

Maģistra darba struktūra: anotācija, ievads, četras nodaļas ar apakšnodaļām, diskusija, secinājumi un ieteikumi, izmantotās literatūras un avotu saraksts, pielikumi.

Maģistra darba izstrādes posmi:

1. Iepazīšanās ar teorētisko literatūru (2016. gada decembris – 2017. gada aprīlis).
2. Sociālpedagoģiskās preventīvās programmas aprobēšana pirmsskolas izglītības iestādē (2017. gada janvāris – marts).
3. Anketu un intervijas programmas izstrāde (2017. gada marts).
4. Maģistra darba priekšizstrādēšana (2017. gada jūnijs).
5. Iegūto pētījuma datu apkopošana un analīze (2017. gada augusts – oktobris).
6. Maģistra darba noformēšana aizstāvēšanai (2017. gada oktobris – novembris).

1. PIRMSSKOLAS VECUMA BĒRNU VECUMPOSMA RAKSTUROJUMS SOCIĀLPEDAGOGISKAJĀ ASPEKTĀ

Pirmsskolas vecuma bērni ir sociāli aktīvi – labprāt iesaistās piedāvātajās aktivitātēs, pauž savu viedokli un attieksmes, kā arī, nekautrējas izrādīt savas simpātijas vai antipātijas pret līdzcilvēkiem. Šī vecumposma bērni ir patiesi, viņi vēl nav iemācījušies melot un apzināti rīkoties ļauni. Šī vecuma bērniem raksturīga sociālā atvērtība, uzvedības modeļu un paraugu atdarināšana. UNESCO starptautiskajā ziņojumā par 21. gadsimta izglītību teikts, ka indivīda attīstība sākas ar dzimšanu, turpinās visas dzīves laikā, ir dialektisks process, kas sākas ar sevis iepazīšanu un tad atver cilvēku attiecībām ar citiem (UNESCO Publishing, 2015).

Pirmsskolas izglītības programmas mērķis sociālajā aspektā ir veicināt bērnu izpratni par sevi un sabiedriskās dzīves norisēm.

Kā galvenie sociālās jomas uzdevumi pirmsskolas izglītības programmā tiek nosaukti:

- rosināt iepazīt un apzināties sevi;
- veidot saskarsmes un sadarbības prasmes, balstītas tikumiskajā domāšanā;
- veidot sadzīves iemaņas un pašapkalpošanās prasmes;
- iepazīstināt ar tuvāko sociālo vidi;
- sniegt priekšstatus par sabiedriskās dzīves norisēm;
- veidot pozitīvu attieksmi pret sevi, ģimeni, dzīves vietu, valsti;
- rosināt piedalīties gadskārtu ieražu svētku, Latvijas valsts svētku atzīmēšanā (Pirmsskolas izglītības mācību satura programma, 2012).

Vadošā darbība pirmsskolas posmā ir rotaļa. Caur to tiek apgūtas sociālās prasmes, veidotas savstarpējās attiecības vienaudžu starpā, mācīti noteikumi un robežas. Sociālās pieredzes apguvē liela loma ir pašiem bērniem. Bērni, savstarpēji rotaļājoties, iegūst pieredzi, ko pieaugušie tik labi nespēj viņiem sniegt. Bērniem savstarpēji mijiedarbojoties attīstās trīs galvenās sociālās sfēras:

- rodas iespēja apgūt sociālās iemaņas;
- tiek veicināta sociālā salīdzināšana;
- tiek attīstīta piederības izjūta grupai (Kaņepēja, 2012).

Piederības izjūta izpaužas bērna tieksmē būt piederīgam kādai grupai, komunicēt ar citiem cilvēkiem. Apmierinot vajadzību pēc piederības, bērns var īstenot savas spējas, papildīt savas personības potenciālu. Izjust savu piederību cilvēks var tikai savstarpējā saskarsmē ar citiem cilvēkiem (Kaņepēja, 2012).

Agrās bērnības jeb mazbērna periodā (1-3 gadi) bērniem ir izteikts egocentriskums, svarīgas tikai savas intereses, un sadarbība ar citiem bērniem izpaužas kustību spēlēs, darbojoties blakus, nevis kopā. No divu gadu vecuma bērns sāk apzināties savas spējas, sāk attīstīties viņa pašapziņa. Tikai apmēram no trīs gadu vecuma bērniem rodas vajadzība pēc rotaļu biedriem. Bērns izjūt prasības un ierobežojumus, izkopj pašapkalpošanās iemaņas, kārtības un tīrības izjūtu. Šajā vecumā bērns ir jāatbalsta, jādod viņam piemēroti uzdevumi un laiks to veikšanai - bez steigas (VISC metodiskie ieteikumi, 2016).

Pirmsskolas periods (4-7 gadi) bērna personības attīstībā ir pats nozīmīgākais. Pieaug interese par citiem bērniem, tieksme sadarboties ar viņiem, komunikācija ar pieaugušajiem un vienaudžiem. Bērns cenšas realizēt savu "es" un komunikācijā ar citiem var izmantot manipulācijas. Šajā vecumā komunikācijas procesā, atdarinot pieaugušo rīcību, bērns apgūst sadarbības veidus. Tas tiek atspoguļots lomu un sižetiskajās rotaļās. Lomu rotaļu procesā tiek iepazīta sava individualitāte. Spēles noteikumi liek bērnam apzināties un vērtēt sevi, vērtēt spēles partnerus un salīdzināt sevi ar tiem. Pamazām viņš sāk pildīt sev uzticētos pienākumus. Bērns mācās pārvaldīt savu uzmanību, kas ir viens no svarīgākajiem priekšnoteikumiem veiksmīgai skolas gaitu uzsākšanai (VISC metodiskie ieteikumi, 2016).

Piecu līdz septiņu gadu vecumā bērnam ir izveidojusies iekšējā pozīcija – noturīga attieksmju sistēma pret sevi, pret citiem un pasauli kopumā. Līdz sešu gadu vecumam bērns sevi galvenokārt raksturo pēc ārējām pazīmēm, bet no septiņu gadu vecuma jau sāk sevī meklēt vispārīgas sakritības, viņā sāk veidoties pašanalīzes iezīmes un emocionālais briedums skolai, kam raksturīga impulsīvu reakciju apvaldīšana, emociju kontrole. Sāk kļūt izteikta uzvedības kontrole, pieaug komunikabilitāte. Neatkarība, patstāvība, labi attīstītas fiziskās un intelektuālās spējas un runas iemaņas ievērojami uzlabo bērna sociālo saskarsmi. Šajā vecumā bērniem raksturīgi apspiest savas emocijas un meklēt konstruktīvu izeju no saspringtas situācijas mierīgā, apzināta veidā, piemēram, zīmējot vai rotaļājoties (Grīnvalde, 2008).

Uzvedība, kura neatbilst noteikumiem un normām, tiek saukta par deviantu uzvedību. Rīcība, kura ir novirzīta no tiesiskajām vai tikumiskajām normām, sabiedrībā pieņemtajiem standartiem, ir devianta uzvedība (Interneta skaidrojošā vārdnīca Tezaurs). Autore uzskata, ka pirmsskolas vecumā ir pārāgri bērnu uzvedību definēt kā deviantu, tomēr ir jāspēj saskatīt negatīvās uzvedības izmaiņas, kuras atšķiras no vispārpieņemtajām sociālajām normām. Šāda uzvedība bērniem pirmsskolas vecumā galvenokārt saistīta ar emociju kontroles trūkumu.

Sociālā attīstība pirmsskolas vecuma bērniem

Bērna vecums	Pazīmes
2-4 gadi	<p>Bērns emocionāli ciešais kontakts ar pieaugušo, sadarbība starp pieaugušo un bērnu. Bērns grib, lai pieaugušais iesaistās viņa darbībā.</p> <p>Egocentriskums - spēj respektēt tikai savas intereses. Komunikācija ar citiem bērniem galvenokārt izpaužas kā kustību spēles, galvenokārt spēlējas "blakus", nevis "kopā".</p> <p>No sabiedrības uztver to, kas piesaista viņa uzmanību. Bērni šajā vecumā spēj emocionāli reaģēt tikai uz to, ko uztver tieši - par pagātņi vai nākotni vēl nespēj nedz priecāties, nedz bēdāties.</p> <p>Vēlmes ir nenoturīgas, viegli pārejošas.</p> <p>Bērns atšķir sevi no apkārtējās vides (runā par sevi 1.personā), pašcieņas formēšanās vecums, veidojas pašcieņas izjūta.</p> <p>Izjūt prasības un ierobežojumus, izkopj pašapkalpošanās iemaņas, kārtības un tīrības izjūtu.</p>
4-7 gadi	<p>Iemācīšanās no esošajiem paradumiem, paraugiem.</p> <p>Cilvēcisko attiecību apgūšana, kas norit bērnam, spēlējot lomu un sižeta rotaļas, komunicējot ar pieaugušajiem un vienaudžiem.</p> <p>Tiecoties realizēt savu "Es", komunicējot ar citiem cilvēkiem bieži, izmanto manipulācijas.</p> <p>Sava dzimuma apzināšanās.</p> <p>Lomu spēles. Spēles noteikumi liek bērnam apzināties un vērtēt sevi, vērtēt spēles partnerus un salīdzināt sevi ar viņiem.</p>

Adaptēts no Valsts bērnu tiesību aizsardzības inspekcijas mājaslapas.

Pirmsskolas vecuma bērniem raksturīga atklātība, plašs emociju spektrs un ātra noskaņojuma maiņa, kā arī emociju pašregulācijas trūkums. Autore uzskata, ka emociju regulēšana jāmāca bērniem jau no agras bērnības, lai viņiem nerastos uzvedības problēmas nesavaldības dēļ. Pirmsskolas sociālā pedagoga uzdevums ir strādāt ar bērnu emocijām – mācīties tās atpazīt, nosaukt un regulēt.

Emociju regulēšana ir process, kuru veido konkrētā cilvēka izpratne par to, kādas ir emocijas un kā tās tiek izpaustas (Gross, 2002). Emociju regulēšana un regulēšanas stratēģijas, mainoties vecumam – mainās (Eisenberg, 2000).

Emocionālā audzināšana saistās ar cieņas, empātijas, gribas, kā arī, sociāli pieņemamas uzvedības attīstīšanu. Emocionālā audzināšana sākotnēji notiek ģimenē, mācot bērniem pieklājības normas, līdzjūtību utt. Pirmsskolas izglītības iestādes mērķis ir papildināt ģimenē gūto sociālo pieredzi vai, ja tāda ģimenē nav iegūta, veidot to no jauna.

Vairums uzvedības problēmu rodas, jo bērni nespēj valdīt pār savām emocijām, bieži paši nespēj saprast to, kā jūtas, kā arī savas negatīvās sajūtas projicē uz saviem vienaudžiem,

nodarot fizisku vai morālu kaitējumu. Sociālā pedagoga uzdevums pirmsskolā ir bērniem mācīt runāt par savām sajūtām, atpazīt un kontrolēt savas un citu emocijas. Kontrolēt savas emocijas ir būtiska sastāvdaļa veiksmīgai socializācijai. Iemācīties kontrolēt sevi un savas emocijas var palīdzēt dažādas disciplinēšanas metodes, kuras sociālais pedagogs var pielietot gan grupu darbā, gan individuāli.

Autore uzsver, lai bērnam varētu iemācīt uzvedības kultūras normas, efektīvas savstarpējās komunikācijas formas, ir jāizprot gan bērna emocionālās, kognitīvās, fiziskās, sociālās, gribas darbības attīstības īpatnības, gan arī jāzina pozitīvas disciplinēšanas metodes. Bērni, kuri saprot, kas ir disciplīna, ir pārliecinātāki par sevi, viņiem ir lielāka ticība sev un savām spējām. Tādēļ pieaugušajiem ir būtiski pielietot audzināšanas darbā tieši pozitīvas disciplinēšanas stratēģijas, kas ir par pamatu emocionālajai audzināšanai. Bērna emocionālā audzināšana un pozitīva disciplinēšana vistiešākajā veidā saistītas ar pašregulācijas, pašapziņas veidošanas, ar motivācijas procesiem, ar prasmi veidot harmoniskas attiecības. Ja bērns izprot savas un citu emocijas, iemācās tās atpazīt un regulēt, kā arī apgūst noteikumus, tas palīdz viņam turpmākajos vecumposmos kļūt patstāvīgam, sasniegt izvirzītos mērķus, virzīties uz sasniegumiem, harmoniski iekļauties sociālajā vidē.

Bērniem, kuriem ir zemas prasmes regulēt emocijas, paaugstinās psihisku traucējumu iespējamība. Prasme regulēt emocijas var būt kā psiholoģisks aizsargfaktors, kas samazina uzvedības traucējumu risku (Špona, 2015).

Analizējot emocijas, tiek izdalīti sekojoši emociju zināšanu komponenti:

- savu emociju atpazīšana un nosaukšana dažādās situācijās;
- citu cilvēku emociju izpausmes atpazīšana un nosaukšana;
- savu un citu emociju izraisītāju identificēšana;
- saistība starp emocijām, motivāciju un uzvedību;
- kultūras un ģimenes noteikto normu saprašana attiecībā uz verbālo un neverbālo emociju izpausmi;
- zināšanas par emociju maskēšanas iespējām;
- izpratne par emociju regulēšanu (Jancke, 2002).

Autore pauž viedokli, ka bērni, kuri prot atpazīt emociju ārējās izpausmes – žestus, mīmiku, veiksmīgāk spēj izveidot kontaktu ar vienaudžiem, jo saprot, kad kāds ir priecīgs, dusmīgs vai noskumis. Tātad, šiem bērniem ir labas sociālās kompetences. Kā liecina autores personīgā pedagoģiskā darba pieredze un novērojumi pirmsskolas vecuma bērnu uzvedībā, tad bērni, kuri neizrāda emocijas, biežāk kļūst par vienaudžu vardarbības upuriem, jo varmākam ir izdevīgi, ja upuris kā pretestību neizrāda sāpes, dusmas, bailes.

Pirmsskolas vecuma bērniem, kuriem ir uzvedības traucējumi, pēc emociju zināšanām, neatkarīgi no citiem kognitīvajiem mainīgajiem lielumiem, ir iespējams prognozēt uzvedības problēmas un trūkstošas sociālās kompetences, kuras varētu izpausties vēlāk. Piemēram, bērniem ar agresīvu un opozicionāru uzvedību ir paaugstināts emocionālo problēmu skaits: ierobežota emociju mīmika, augsta negatīvo emociju parādīšanās iespējamība, ierobežotas spējas uztvert pašiem savas emocijas un interpretēt citu personu mīmisko emociju izpausmi, kā arī empātijas spējas trūkums (Petermann, 2014).

1.2. tabula

Emociju zināšanu un regulēšanas attīstības posmi pirmsskolas vecuma bērniem (Špona, 2015)

Vecums	Emociju attīstīšanās, emociju zināšanas
1 gads	Pirmo emociju vārdu lietošana. Citu emociju paredzēšana, uz vajadzībām orientēta emociju koncepcija. Aktīva pozitīvo emociju dalīšana ar vecākiem. Izteikts dusmu palielinājums.
2 gadi	Sekundārās apzinātās emocijas – kauns, apmulsums, lepnums, skaudība, vainas apziņa. Palielinās spēja identificēt un saprast emociju cēloņus.
3 gadi	Izpratne par prieku izraisošām situācijām (zināšanas, ka pozitīvi notikumi izraisa laimi). Grūtības nosaukt emocijas. Dominē divu veidu emocijas – laime vai skumjas.
4 gadi	Izpratne par skumjām situācijām (zināšanas, ka negatīvi notikumi izraisa skumjas). Apziņa par to, ka atmiņas par pagājušiem notikumiem var izraisīt emocijas.
5-7 gadi	Izpratne par to, ka vienlaikus var sajūst divas salīdzināmas emocijas.

Autores pieredze darbā ar pirmsskolas vecuma bērniem liecina par to, ka vairums fiziskas vardarbības gadījumu vienaudžu grupās notiek emociju nesavaldīšanas rezultātā. Jaunākā vecumposma bērni (1-3 gadi) dusmas, aizvainojumi, skumjas var izrādīt raudot, kādam iekožot, kniebjot un demonstratīvi krītot zemē. No 3 gadu vecuma bērni sāk savas sajūtas nosaukt, pamatojot savu negatīvo darbību - attaisno fizisku vardarbību ar to, ka ir dusmīgi, aizkaitināti. Autore apgalvo, ka brīžos, kad bērni kādam nodara pāri, vēlāk vērojama nožēla, jo tikai retos gadījumos tā ir mērķtiecīga citu aizskaršana (pāridarījums veikts emociju uzplūdā, kura laikā viss tiek uztverts kā provokācija konflikta situācijām).

Autore emociju kontroli saista ar uzmanības novēršanu vai pārslēgšanu, sajūtu izteikšanu verbāli, sevis apzināšanos un sapratni par darbības loģiskajām sekām. Emociju regulēšana ir nepieciešama, lai tiktu galā ar emocionāliem pārdzīvojumiem un situācijām.

Emociju kontroles paņēmieni pirmsskolā

Emociju kontroles paņēmieni pirmsskolā	Sociālā pedagoga loma
Uzmanības regulēšana	<p>Vingrināt bērnus noturēt uzmanību uz procesu nevis apkārtējiem kairinājumiem (piemēram, process var būt rotaļas, nodarbība vai pastaiga, kairinātāji – apkārtējais troksnis, vienaudžu provokācijas).</p> <p>Izmantojamās metodes:</p> <ul style="list-style-type: none"> • lomu spēles; • uzmanības spēles; • konstruktori; • galda spēles.
Sevis nomierināšanas paņēmieni	<p>Mācīt bērniem apzināties savas emocijas, virzīt negatīvās emocijas uz kādu pozitīvu darbību (piemēram, spēlēt futbolu, darboties ar kinētiskajām smiltīm vai tīt dzijas kamoliņus). Mazajiem bērniem raksturīga – īkšķa sūkāšana, rotaļlieta kā piesaistes objekts, bet lielajiem bērniem – matu virpināšana, šūpošanās uz krēsla, drēbju burzīšana.</p> <p>Sociālā pedagoga uzdevums ir rast veidus kā bērniem noņemt spriedzi vai iemācīties tikt galā ar emocijām.</p>
Sociālpedagoģiskā nodarbība par emocijām	Iepazīstināt bērnus ar emocijām, mācīties tās nosaukt un aprakstīt.
Emociju vizualizēšana	Vizualizēt emocijas, lai redzētu mīmikas, kā arī dzirdētu balsis intonāciju. Izmantojot modernās tehnoloģijas, rādīt bērniem videomateriālus, attēlus, kuros redzamas dažāda veida emocijas. Parādīt emociju dažādību.

Pamatojoties uz teorētiskās literatūras analīzi par pirmsskolas vecuma bērnu vecumposma īpatnībām, autore secina, ka šajā vecumā bērnu uzvedības problēmas galvenokārt saistās ar emociju kontroles trūkumu, neizpratni par savām un citu emocijām, neattīstītu atbildības sajūtu. Pieaugušajiem ir jāpalīdz bērniem iepazīt un regulēt savas emocijas. Pirmsskolas izglītības iestādē ar to nodarbojas iestādes sociālais pedagogs. Īpašos gadījumos tiek piesaistīts arī psihologs, kurš praktizē, piemēram, smilšu terapijas seansus.

2. ATBALSTA PERSONĀLA SPECIĀLISTU RAKSTUROJUMS PIRMSSKOLAS IZGLĪTĪBAS IESTĀDĒ

Atbalsta personāls ir speciālistu komanda izglītības iestādē, kuri, savstarpēji sadarbojoties, organizē atbalsta pasākumus problēmsituāciju risināšanā bērniem, viņu ģimenēm, kā arī pedagoģiskajam personālam. Valsts izglītības un satura centra (VISC) izstrādātajos metodiskajos norādījumos sniegta sekojoša atbalsta personāla definīcija: “Atbalsta personāls ir speciālistu grupa, kas savas kompetences ietvaros veic pedagoģiskās, psiholoģiskās un sociālās palīdzības koordinēšanu un nodrošināšanu izglītojamiem, iesaistot viņu vecākus, pedagogus, izglītības iestādes darbiniekus” (VISC metodiskie norādījumi atbalsta personālam, 2015).

Atbalsta personālu izglītības iestādē izveido un tās sastāvu maina ar iestādes vadītāja rīkojumu, darbības mērķus, uzdevumus un darba organizāciju nosaka tās reglaments. Atbalsta personāls savā darbā ievēro Latvijas Republikas likumus un citus normatīvos dokumentus – Izglītības likumu, Vispārējās izglītības likumu, Fizisko personu datu aizsardzības likumu, Bērnu tiesību aizsardzības likumu, ANO Konvenciju par personu ar invaliditāti tiesībām (VISC metodiskie norādījumi atbalsta personālam, 2015).

Atbalsta personāla speciālisti:

- sociālais pedagogs;
- psihologs;
- logopēds;
- speciālais pedagogs;
- sociālais darbinieks;
- medmāsa.

Ņemot vērā izglītības iestādes darbības specifiku, atbalsta personāla sastāvā var būt arī citi speciālisti, piemēram, fizioterapeits.

Atbalsta personāla darbības mērķi:

1. Nodrošināt pedagoģisku, psiholoģisku, sociālu atbalstu izglītojamiem, viņu vecākiem, skolotājiem.
2. Veicināt bērnu iekļaušanu izglītības procesā, palīdzēt organizēt speciālus pasākumus un labiekārtot vidi.
3. Iesaistīt skolotājus problēmsituāciju risināšanā, sniegt atbilstošu informāciju, nodrošināt profesionālās pilnveides iespējas, informēt vecākus par izmaiņām bērna uzvedībā un intelektuālajā attīstībā.

Atbalsta personāla darbības uzdevumi :

1. Koordinēt bērnu pedagoģisko, psiholoģisko un sociālo izpēti.
2. Izstrādāt, īstenot un izvērtēt izglītojamo individuālos plānus.
3. Organizēt nepieciešamo palīdzību izglītojamiem un viņu vecākiem, skolotājiem, iestādes darbiniekiem.
4. Sadarboties ar izglītības iestādes administrāciju.
5. Sadarboties ar valsts un pašvaldību institūcijām.

Atbalsta komandas darbības mērķgrupas izglītības iestādēs varētu būt atšķirīgas. Pirmsskolas izglītības iestāžu atbalsta komandu speciālistiem savā ikdienas darbā būtu jāpievērš uzmanība izglītojamiem, kuru izglītības programmas apguve ir pagarināta par vienu gadu, saskaņā ar vecāku vēlmēm un ģimenes ārsta vai psihologa atzinumu, atbilstoši Vispārējās izglītības likuma 20. panta 2.punktam (VISC metodiskie norādījumi atbalsta personālam, 2015).

2.1. tabula

Speciālistu kompetences atbalsta personālā

Psihologs	<ul style="list-style-type: none"> • Veic nepieciešamo diagnostiku. • Sniedz informāciju par veiktās diagnostikas rezultātiem skolotājiem un speciālistiem (ievērojot ētikas normas un konfidencialitāti). • Palīdz izglītojamam izprast viņa mācīšanās grūtību cēloņus un rast risinājumus situācijas uzlabošanai. • Konsultē skolotājus un vecākus par efektīvākajām metodēm mācību un uzvedības traucējumu risināšanā, veicina skolotāju un vecāku savstarpējo sadarbību atbalsta sniegšanā izglītojamam. • Veic individuālu darbu ar izglītojamo, skolotāju vai vecākiem. • Sagatavo rakstisku atzinumu par izglītojamā psiholoģiskās izpētes rezultātiem, ja izglītojamais apmeklēs pedagoģiski medicīnisko komisiju vai citas nepieciešamības gadījumā. • Konsultējoties ar kolēģiem, sniedz atzinumus par atbalsta pasākumu nepieciešamību mācību procesā un pārbaudes darbos izglītojamiem ar speciālām vajadzībām.
Speciālais pedagogs	<ul style="list-style-type: none"> • Izvērtē izglītojamo speciālās vajadzības un mācīšanās grūtības, iesaka atbilstošākos palīdzības veidus. • Veic korekcijas darbu individuāli un grupās, palīdz veiksmīgāk iekļauties mācību procesā. • Sagatavo rakstisku atzinumu par izglītojamā mācīšanās pamatprasmju apguvi, ja izglītojamais apmeklēs pedagoģiski medicīnisko komisiju vai citas nepieciešamības gadījumā. • Konsultē skolotājus un vecākus par specifiskiem mācīšanas traucējumiem un palīdzības iespējām.
Logopēds	<ul style="list-style-type: none"> • Veic bērnu valodas traucējumu diagnostiku un korekciju. • Konsultē skolotājus un vecākus par korekcijas darba norisi. • Sagatavo rakstisku atzinumu par izglītojamā runu un valodu, ja

	<p>izglītojamaais apmeklēs pedagoģiski medicīnisko komisiju vai citas nepieciešamības gadījumā.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Sniedz atzinumus par valodas attīstības, lasīšanas un rakstīšanas traucējumiem un atbalsta pasākumu nepieciešamību mācību procesā un pārbaudes darbos izglītojamiem ar speciālām vajadzībām.
Sociālais pedagogs	<ul style="list-style-type: none"> • Iepazīstas ar ģimeņu sociālajiem apstākļiem, vēro tos. Prognozē iespējamās grūtības mācībās un saskarsmē nelabvēlīgu sociālu apstākļu gadījumā, plāno nepieciešamo atbalstu situācijas uzlabošanai. • Sadarbojas ar valsts un nevalstiskajām institūcijām izglītojamo sociālo vajadzību nodrošināšanā. • Konsultē skolotājus, izglītojamos un viņu vecākus bērnu tiesību aizsardzības un sociālās palīdzības jautājumos. • Sniedz palīdzību izglītojamiem, kuri ilgstoši nav apmeklējuši izglītības iestādi. • Plāno un organizē preventīvo darbu sociālo prasmju pilnveidošanai.
Medmāsa	<ul style="list-style-type: none"> • Informē atbalsta komandas speciālistus par izglītojamo veselības stāvokli (ievērojot ētikas normas un konfidencialitāti). Prognozē iespējamo veselības traucējumu ietekmi uz izglītības procesu, izstrādā rekomendācijas skolotājiem un konsultē vecākus. • Sniedz ārstniecisko un profilaktisko palīdzību, popularizē veselīgu dzīvesveidu.

Adaptēts no VISC izstrādātā metodiskā materiāla atbalsta personālam.

Iepazīstoties ar dažādu izglītības iestāžu atbalsta personāla sastāviem, autore secina, ka personāla sastāvs katrā iestādē var atšķirties, atkarībā no iestādes specifikas un izglītības programmas. Piemēram, izglītības iestādēs, kuras realizē speciālās izglītības programmas, visbiežāk kā atbalsta personāla pieprasītākie speciālisti ir speciālais pedagogs un medmāsa. Atsevišķās izglītības iestādēs atbalsta personālā sastopams arī sociālais darbinieks. Arī autores profesionālā darba pieredze liecina, ka sociālais darbinieks iestādē atvieglo darbu, jo sociālajam pedagogam un citiem atbalsta personāla speciālistiem atliek vairāk laika un enerģijas tieši preventīvajam darbam un pedagoģiskajam procesam, kamēr sociālais darbinieks risina ar sociālo palīdzību saistītus jautājumus.

2.1. Sociālā pedagoga darbības saturs

Pirmsskolas izglītība ir izglītības pakāpe, kurā notiek bērna personības daudzpusīga veidošanās, veselības stiprināšana, sagatavošanās pamatzglītības ieguvei (Izglītības likums, 1998).

Sociālais pedagogs ir profesionālis, kurš strādā ar bērniem, pedagogiem un ģimeni, pilda atbalsta funkciju ikdienas darbā un problēmsituāciju risināšanā. Palīdz pilnveidot vidi,

kurā dzīvo un mācās bērns. Rada labvēlīgu vidi veiksmīgai socializācijai, izvērtē vides aspektus.

Jau pirmsskolas izglītības iestādē svarīgi iemācīties prasmi dzīvot sabiedrībā, izprast sevi, izdarīt izvēli, pieņemt lēmumus, apgūt saskarsmes prasmes, radīt iespēju bērnam apmierināt bioloģiskās, sociālās un garīgās vajadzības. Sociālais pedagogs māca bērnam un vecākiem piedalīties socializācijas procesos, veicināt sociāli pieņemamu uzvedību. Šis profesionālis ir atbalsta personāla sastāvdaļa, strādā komandā ar iestādes psihologu, logopēdu, medmāsu un iestādes vadītāju, risinot dažādas problēmsituācijas, kā arī meklējot iespējamās alternatīvas palīdzības sniegšanai gan bērniem, gan vecākiem, gan skolotājiem.

Sociālā pedagoga pamatfunkcijas:

- diagnosticējošā – pētīt izglītības iestādes vidi, indivīda vai grupas problēmu cēloņus;
- atbalsta – atbalstīt izglītojamus, pedagogus, ģimeni problēmsituācijās, palīdzēt rast risinājumus;
- profilaktiskā – sniegt priekšlikumus un organizēt pasākumus, kas novērstu vai ierobežotu negatīvu parādību un uzvedības izplatību izglītības iestādē;
- komunikatīvā – sekmēt izglītojamo komunikatīvās prasmes, risināt konfliktus, argumentēt savas domas;
- papildinošā – papildināt citu pedagogu un ģimenes audzināšanas pasākumus;
- tiesību sargājošā – aizstāvēt izglītojamo tiesības gan izglītības iestādē, gan citās institūcijās, savā darbībā izmantojot bērnu tiesību un sociālās drošības dokumentus (Rudņicka, 2001).

Sociālā pedagoga uzdevumi:

- psihosociālais darbs – identificēt izglītojamo problēmas, sastādīt sociālās korekcijas plānus, koordinēt uzvedības korekcijas procesus;
- konsultatīvais darbs – sniegt informāciju par spēkā esošajiem likumiem un normatīvajiem aktiem, iespējamo sociālo palīdzību, koordinēt informācijas apmaiņu starp institūcijām;
- koordinācijas darbs – starpinstitucionālā sadarbība;
- konfliktu risināšana – palīdzēt atrisināt radušās problēmsituācijas;
- profilaktiski izglītojošais darbs – izmantot pedagoģisko grupu darbu sociālo prasmju, iemaņu veidošanā, uzvedības mācīšanā, nodrošināt informācijas pieejamību un izpratni par dažādu specifisku problēmu risināšanas alternatīvām, plānot un organizēt profilakses pasākumus;
- pētnieciskais darbs – paredzēt iespējamās problēmsituācijas, sagatavot ierosinājumus un priekšlikumus problēmu risināšanai (Rudņicka, 2001).

Iepazīstoties ar sociālā pedagoga funkcijām un uzdevumiem, autore secina, ka sociālā pedagoga darbs ir atbildīgs, daudzpusīgs un neparedzams. Sociālais pedagogs iestādē veic mentora, koordinatora un mediatora funkcijas.

2.2. Sociālā pedagoga profesionālās kompetences darbam pirmsskolas izglītības iestādē

Kā nosaka sociālā pedagoga profesijas standarts, sociālā pedagoga profesionālās darbības īstenošanai nepieciešamas šādas kompetences:

1. Spēja identificēt bērnu un jauniešu socializācijas procesa riskus.
2. Spēja analizēt un risināt identificētās problēmas.
3. Spēja modelēt socializācijas procesu.
4. Spēja prognozēt, plānot un organizēt darbu.
5. Spēja sadarboties profesionālajā jomā.
6. Spēja veikt preventīvo darbu.
7. Spēja prognozēt sociālpedagoģiskās darbības efektivitāti.
8. Spēja izglītēt bērnu tiesību aizsardzībā gan bērnus un jauniešus, gan arī pieaugušos.
9. Spēja veicināt bērnu un jauniešu atbildības un pašrealizācijas iespējas.
10. Spēja veikt pētījumus ar zinātnisku vērtību sociālpedagoģiskajā jomā un analizēt un interpretēt to rezultātus.
11. Spēja analizēt un pilnveidot savu profesionālo darbību.
12. Spēja pārvaldīt valsts valodu un sazināties vismaz divās svešvalodās.
13. Spēja ievērot profesionālās ētikas normas.
14. Spēja sniegt pirmo palīdzību.
15. Spēja ievērot darba aizsardzības, ugunsdrošības un vides aizsardzības normatīvo aktu prasības.
16. Spēja ievērot darba tiesisko attiecību normas (Sociālā pedagoga profesijas standarts, 2013).

Kā norāda sociālpedagoģiskā darba pētniece Ž. Truskovska, sociālā pedagoga profesionālo darbību ietekmē noteikti komponenti:

- personiskā gatavība;
- teorētiskā gatavība;
- gatavība profesionālo pienākumu veikšanai;
- rezultativitāte (Truskovska, 2013).

Autore pauž viedokli, ka pirmsskolas sociālajam pedagogam īpaši svarīgas ir divas profesionālās iezīmes – elastība un radošums. Elastība nepieciešama, jo pirmsskolas vecuma bērni bieži var būt neparedzami, kā arī vairumā gadījumu nespēj argumentēt savu viedokli vai rīcības iemeslus. Radošums nepieciešams, lai spētu risināt dažādas situācijas bērniem pieņemamā, saistošā un pamācošā veidā, kā arī ļoti būtiski ir ar radošas darbības palīdzību sociālo pedagogu pozicionēt kā bērnu atbalstu un uzticības personu, nevis biedu un soģi.

Svarīgi pārzināt attiecīgā vecumposma īpatnības un negaidīt no pirmsskolas vecuma bērniem vairāk, kā viņi ir spējīgi izdarīt. Pirmsskolā sociālajam pedagogam jābūt īpaši izteiktām tolerances un empātijas spējām, jo šī vecuma bērni ir viegli ietekmējami, emocionāli un nedroši.

Nozīmīgs ir darbs komandā, kā arī attīstītas sadarbības prasmes. Sociālā pedagoga darbība galvenokārt balstās uz sadarbību – tā var būt sadarbība atbalsta personāla komandā, sadarbība ar iestādes skolotājiem, administrāciju, starpinstitucionālā sadarbība, kā arī kopīgas valodas un kompromisu meklēšana ar galveno sociālā pedagoga darbības mērķgrupu – bērniem un vecākiem.

Analizējot pirmsskolas skolotāja un sociālā pedagoga profesijas standartus, kā arī, pamatojoties uz savu personīgo profesionālās darbības pieredzi sociālpedagoģiskajā darbībā pirmsskolas izglītības iestādē, autore izšķir kopīgo un atšķirīgo abu speciālistu profesionālajā darbībā.

Kompetences, kas nepieciešamas abu speciālistu profesionālajā darbībā:

- prasme plānot savu un audzēkņu darbu. Spēja prognozēt, plānot un organizēt darbu;
- prasme organizēt mācību un audzināšanas darbu saskaņā ar izvirzītajiem mērķiem un uzdevumiem;
- prasme izvērtēt un veicināt audzēkņa izaugsmi un mācību sasniegumus, sava darba efektivitāti;
- prasme izvirzīt mērķus un plānot to sasniegšanu;
- prasme iegūt, analizēt un atlasīt informāciju un izmantot to;
- prasme izvēlēties mācību un audzināšanas līdzekļus (saturu, metodes, formas u.c.);
- prasme organizēt mācību vidi un noteikt audzēkņu individuālās īpatnības;
- saskarsmes prasmes un prasme strādāt komandā;
- spēja radoši organizēt mācību un audzināšanas darbu;
- prasme izmantot dažādus mācību un audzināšanas līdzekļus, tai skaitā informācijas tehnoloģiju līdzekļus;

- prasme noteikt un risināt problēmsituācijas, sadarboties ar vecākiem, kolēģiem, citiem speciālistiem un sabiedrību;
- prasme motivēt un vadīt audzēkņu darbu, pētīt audzēkņu personību attīstību;
- prasme veicināt audzēkņu atbildību un pašrealizācijas iespējas;
- prasme pilnveidot savu profesionālo meistarību;
- prasme pamatot savu un respektēt citu viedokli, informēt par sava darba rezultātiem;
- prasme izvērtēt audzēkņu personību izaugsmi, attīstīt audzēkņu pašnovērtēšanas prasmes;
- prasme palīdzēt audzēknim adaptēties jaunā sociālajā un lietu vidē, balstoties uz rotaļu kā pamatmetodi;
- prasme veicināt audzēkņa attīstību kopumā, saskatīt un izvērtēt katra audzēkņa individuālo attīstību, veicinot pozitīva “Es” tēla veidošanos;
- prasme strādāt ar pirmsskolas izglītības iestādes dokumentāciju;
- spēja sniegt pirmo palīdzību un ievērot darba tiesisko attiecību normas (Sociālā pedagoga profesijas standarts, 2013; Skolotāja profesijas standarts, 2004).

Specifiskas kompetences, kas nepieciešamas pirmsskolas skolotājam:

- prasme izstrādāt vai izvēlēties mācību programmas;
- prasme izvēlēties vai veidot mācību metodiskos materiālus;
- prasme mācīt mācīties;
- prasme veikt pedagoģiskās darbības analīzi;
- prasme izstrādāt radošus projektus, veikt pētniecisko darbību;
- prasme novērtēt audzēkņu mācību sasniegumus (Skolotāja profesijas standarts, 2004).

Specifiskas kompetences, kas nepieciešamas sociālajam pedagogam:

- prasme identificēt bērnu un jauniešu socializācijas procesa riskus;
- prasme analizēt un risināt identificētās problēmas;
- prasme modelēt socializācijas procesu;
- prasme veikt preventīvo darbu;
- prasme prognozēt sociālpedagoģiskās darbības efektivitāti;
- prasme izglītot bērnu tiesību aizsardzībā gan bērnus un jauniešus, gan arī pieaugušos;
- prasme veikt pētījumus ar zinātnisku vērtību sociālpedagoģiskajā jomā un analizēt un interpretēt to rezultātus;
- prasme pārvaldīt valsts valodu un sazināties vismaz divās svešvalodās;
- prasme ievērot profesionālās ētikas normas;
- prasme ievērot darba aizsardzības, ugunsdrošības un vides aizsardzības normatīvo aktu prasības (Sociālā pedagoga profesijas standarts, 2013).

Autores profesionālās darbības pieredze liecina, ka sociālā pedagoga darbs pirmsskolas izglītības iestādē prasa elastību, spēju pielāgoties, kā arī nepieciešama radoša pieeja pat tradicionālām lietām. Lai strādātu pirmsskolas izglītības iestādē, nepieciešams regulāri sekot līdzi inovācijām izglītībā, kā arī profesionāli pilnveidoties. Analizējot profesijas standartus, var secināt, ka vairums nepieciešamo prasmju pirmsskolas skolotājam un sociālajam pedagogam pārklājas, tāpēc sociālajam pedagogam pirmsskolā nevajadzētu saskarties ar problēmām, kas saistītas ar kompetenču neatbilstību. Tajā pašā laikā ir specifiskas iezīmes, kuras raksturo tikai pirmsskolas skolotāja vai sociālā pedagoga darbu. Galvenā atšķirība ir tā, ka sociālais pedagogs nevar vērtēt un analizēt bērnu zināšanu līmeni, pedagogisko potenciālu, bet, piemēram, pirmsskolas skolotājs var izvērtēt gan bērnu sociālās prasmes, gan pedagogisko potenciālu, jo ikdienā ir kopā ar šiem bērniem un var veikt novērojumus.

Profesijas standarts nosaka, ka pirmsskolas skolotājam būtu jā māca bērnam pašrealizācija, atbildība un jāveicina personības attīstība. Tomēr mūsdienu izglītības problēma ir tā, ka prasības, sagatavojot bērnus skolai, ir tik augstas, ka ikdienas mācību procesā neatliek laika elementārai pieklājības, saskarsmes normu apgūšanai. Tāpēc ir vērtīgi, ja iestādē ir tāds speciālists kā sociālais pedagogs, kurš mērķtiecīgi organizē savu darbību, lai bērni šīs vērtības izprastu.

Sociālā pedagoga profesija saistīta ar sociālo darbu, pedagogiju, psiholoģiju, juridiskajām zinātnēm, medicīnu. Tikpat nozīmīgas, kā orientēšanās iepriekš minētajās jomās, ir arī personības iezīmes – tolerance, empātija, precizitāte, optimisms, elastība, prasme sadarboties. Analizējot sociālajam pedagogam nepieciešamās kompetences, var secināt, ka šim speciālistam jebkurā gadījumā ir jāpiešķir augstāka prioritāte indivīda interesēm salīdzinājumā ar sabiedrības interesēm, atzīstot katras personas unikalitāti, viņa tiesības neatkarīgi no personības iezīmēm.

Svarīga sociālā pedagoga darbības joma ir dokumentācija. Nepieciešams atskaitīties par paveikto, mērķtiecīgi plānot savu darbību, gatavot individuālos un grupas rehabilitācijas plānus.

Iepazīstoties ar pirmsskolas skolotāja un sociālā pedagoga profesijas standartiem, veicot to analīzi un salīdzinājumu, autore secina, ka abu speciālistu profesionālajā darbībā ir daudz kopīga, tomēr katram no speciālistiem nepieciešamas specifiskas kompetences savas jomas ietvaros. Sociālais pedagogs pirmsskolas izglītības iestādē atbrīvo pirmsskolas skolotājus no papildus darba, kas bieži neietilpst skolotāju amata aprakstā, piemēram, pirmsskolas iestādēs, kurās nav sociālais pedagogs, bērnu novērošanu un raksturojumu sagatavošanu veic paši skolotāji, kas nozīmē papildus pienākumus un laiku no sava

pamatdarba laika. Arī gadījumos, kad grupā ir agresīvs bērns, bieži skolotājam nākas pārtraukt nodarbību, lai pievērstos šim bērnam, bet, ja ir pieejams sociālais pedagogs, tad skolotājs netraucēti var vadīt nodarbību, kamēr sociālais pedagogs individuāli strādā ar izglītojamo brīžos, kad agresijas izpausmes traucē mācību procesam.

2.3. Sociālpedagoģiskās darbības mērķgrupa un risināmo jautājumu raksturojums pirmsskolas izglītības iestādē

Sociālā pedagoga profesionālā darbība ir saistīta ar problēmu risināšanu, darbu ar bērniem, vecākiem un skolotājiem, kuriem nepieciešams papildus atbalsts. Latvijas pirmsskolas izglītības iestādēs sociālais pedagogs nav izplatīta vakance, tomēr tā ir nepieciešama, lai izvairītos no liekām konfliktsituācijām, skolotāju emocionālās pārslodzes, kas rodas, risinot dažādus sociāla rakstura jautājumus, kas bieži nav saistīti ar pirmsskolas skolotāju pamatfunkciju – pedagoģiski sagatavot bērnus skolas gaitām.

Sociālais pedagogs galvenokārt strādā ar bērniem, kuriem ir fiziski, psihiski funkcionālie traucējumi, kuri tiešā veidā ietekmē bērnu socializāciju, iekļaušanos izglītības vidē. Autores profesionālā pieredze liecina, ka šie traucējumi ietekmē bērnu uzvedību – rodas uzvedības problēmas, kuras traucē mācību procesam. Tāpēc ir svarīgi, ka iestādē ir speciālists, kurš papildus strādā ar šiem bērniem, lai meklētu kompromisus un alternatīvas situācijas uzlabošanai. Tiek akcentētas bērna tiesības uz izglītību un uzmanību gan pirmsskolas izglītības iestādē, gan ģimenē – uzdevums ir izvairīties no problemātiskām situācijām, kurās bērnu tiesības varētu tikt ierobežotas vai pārkāptas. Sociālais pedagogs seko līdzi pedagoģiskajam procesam un, ja nepieciešams, veic individuālu izglītošanas darbu. Arī brīvā laika neproduktīva izmantošana bieži noved pie uzvedības problēmām un konfliktsituācijām, tāpēc nepieciešams domāt par bērnu rotaļu laika kvalitatīvu izmantošanu starp nodarbībām. Grupu skolotājiem bieži nepietiek laika, enerģijas vai vienkārši trūkst iniciatīvas, tāpēc viens no pirmsskolas sociālā pedagoga uzdevumiem ir palīdzēt organizēt bērnu brīvo laiku, piepildot to ar aktivitātēm, kuras sekmē grupas saliedētību un sociālo prasmju pozitīvu attīstību.

Papildus iepriekš minētajām funkcijām sociālais pedagogs pirmsskolas izglītības iestādē veic arī koordinators pienākumus – komunicē ar vecākiem, citām institūcijām un speciālistiem (piemēram, skola vai sociālais dienests).

Sociālpedagoģisko darbību var iedalīt šādos virzienos:

- individuālu gadījumu risināšana – izglītības, personības attīstības un sociālās aizsardzības nodrošināšana;

- bērnu psiholoģisko, medicīnisko un pedagoģisko īpatnību izpēte un vides apstākļu pielāgošana;
- bērnu interešu un vajadzību izpēte, problēmu, konfliktu situāciju analīze un savlaicīga sociālās palīdzības sniegšana;
- sadarbība ar vecākiem, pedagoģisko personālu, administrāciju un sociālās aizsardzības iestādēm, lai nodrošinātu bērnu tiesību aizsardzību (Егорова, 2009).

Pirmsskolas posmā visstraujāk notiek bērna personības veidošanās un attīstība. Šajā vecumā notiek garīgo vērtību un pozitīvas attieksmes pret apkārtējo pasauli veicināšana. Bērni mācās kontrolēt un novērtēt savu rīcību, uzvedību (Леонтьев, 1995). Vērtīgi, ka iestādē ir pieejams papildus speciālists, kurš ir kompetents strādāt pie šo komponentu attīstīšanas.

Līdz septiņu gadu vecumam norit personības attīstības nozīmīgākais posms. Pirmsskolas izglītībai, salīdzinot ar skolu, ir savas īpatnības un uzdevumi:

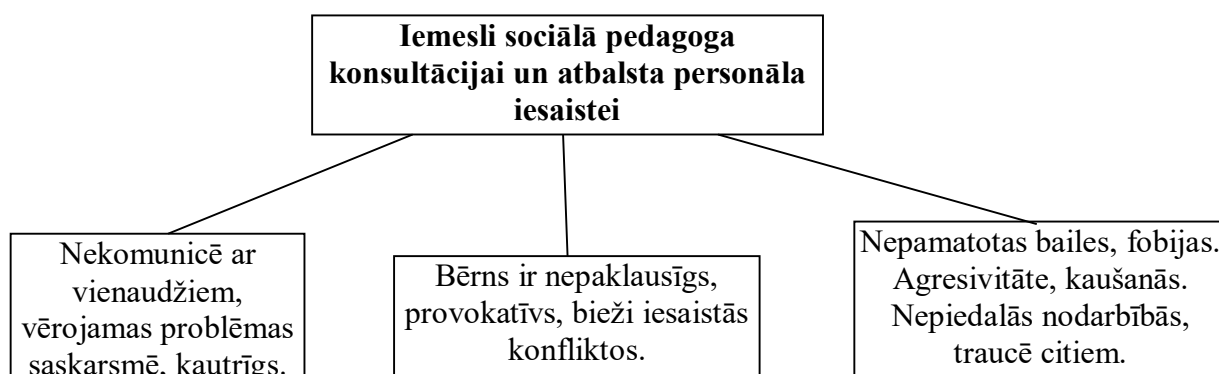
- pirmsskolas vecuma bērnu attīstība notiek straujākos tempos, atšķirīgi ir viņu sensitīvie un krīzes periodi;
- pirmsskolas vecumā veidojas sava “Es” apzināšanās, vērtīborientācija – bērnībā apgūtais nosaka tālāko dzīves gaitu;
- bērniem piemīt tieksme atdarināt – tie atdarina ne tikai redzēto, dzirdēto, bet arī sev tuvo cilvēku uzvedību, domāšanas veidu;
- galvenā loma bērna attīstīšanā un audzināšanā ir ģimenei, tāpēc pirmsskolas periodā sociālās problēmas analizējamas saistībā ar bērna audzināšanu ģimenē;
- bērna galvenā aktivitāte, dzīvesveids ir rotaļa – tā ir viņa pašizpaušmes, pašattīstības, pašdarbības forma, netiešs audzināšanas un mācību līdzeklis (Dzintere, 2002).

Bērni sevi un pasauli iepazīst caur rotaļām. Pirmsskolas posmā rotaļa ir dominējošais izglītošanās un socializācijas veids. Vērojot bērnu rotaļas, iespējams uzzināt par bērnu slēptākajiem pārdzīvojumiem, jo, piemēram, lomu rotaļās bērns atspoguļo situāciju ģimenē, savas emocijas un attiecības ar vienaudžiem. Ja iestādē ir sociālais pedagogs, kurš sistemātiski novēro bērnus, tad šādā veidā iespējams laikus konstatēt problēmu un reaģēt uz to, lai iespēju robežās līdz skolas gaitu uzsākšanai šī problēma tiktu mazināta. Rotaļu procesā bērniem ir jāapgūst arī paškontroles spējas. Sociālais pedagogs, piemēram, ar rotaļu un spēļu animācijas metodi, var sekmēt bērna emociju kontroles nostiprināšanos, gribas un pacietības attīstību. Šīs īpašības ir īpaši svarīgas bērnam, uzsākot skolas gaitas. Ja tās ir pietiekami attīstītas, tad adaptācijas process, nokļūstot skolas vidē, būs ievērojami vieglāks.

Pirmā socializācija bērniem notiek ģimenē un tikai pēc tam seko pirmsskolas izglītības iestāde. Tomēr ne vienmēr šī pieredze bērniem ir veiksmīga, jo pateicoties mūsdienu

sabiedrības sociālajai un ekonomiskajai situācijai, vecākus ieskauj daudzas problēmas, kuras traucē kvalitatīvam audzināšanas procesam un ģimeniskas vides radīšanai. Tas noved pie vecāku fiziskā un garīgā stāvokļa pasliktināšanās, kas tiešā veidā ietekmē bērna audzināšanu. Ikdienas rutīnā, steigā un stresā vecāki kļūst autoritārāki, izmanto miesas sodus, drastiskas disciplinēšanas metodes. Tas ietekmē bērna pasaules uztveri, turpmāko sociālo kontaktu veidošanu. Šādos gadījumos sociālais pedagogs var būt kā atbalsts vecākiem, sniedzot konsultācijas par atbilstošu disciplinēšanas metožu pielietošanu, kā arī palīdzot vecākiem izprast bērna emocionālo stāvokli.

Atšķirībā no skolas, kur sociālais pedagogs galvenokārt risina deviantas uzvedības radītās sekas, pirmsskolā sociālais pedagogs liek uzsvaru uz profilaksi – rada apstākļus veiksmīgai socializācijai, lai laicīgi izslēgtu deviantas uzvedības parādīšanos.

2.1. att. Uzvedības problēmas pirmsskolas vecuma bērniem

Autore uzskata, ka bērna uzvedības problēmu pamatā ir viņu individuālās īpatnības, kuras pedagogiskā procesa realizēšanas laikā netiek ņemtas vērā, kas izsauc bērnos nedrošību un trauksmes sajūtu.

Var nosaukt šādas bērna individuālās īpatnības:

- veselība, fiziskā attīstība – bērna fiziskā labsajūta, veselība, kustību aktivitāte, fiziskās īpatnības (možums, veiklība, atjautība);
- “es” attīstība – priekšstati par sevi, pašvērtējums, personības labo īpašību apzināšanās, prasme vērtēt un izmantot savu pieredzi, prasmes;
- vecuma un individuālās attīstības līmenis – atbilstība vecumposmam (jūtu, prāta, gribas jomā);
- personība un temperaments – personības izpausmes, to kombinācijas (nopietns vai bezrūpīgs, enerģisks vai mierīgs, zinātkārs vai vienaldzīgs utt.);

- intereses, pieredze, stiprās puses, vajadzības – intereses noturība, pieredzes izmantošana darbībā;
- vērtības, ģimenes kultūra – ģimenes sastāvs, tradīcijas, vērtības, nacionālā kultūra, vecāku savstarpējās attiecības un emocionālā saikne ar bērnu;
- dzimums – dzimuma īpatnību izpausmes rotaļās, mācībās, intereses un apvienošanās apakšgrupās, mijiedarbība ar pretējā dzimuma vienaudžiem;
- mācīšanās stils – mācīšanās stila izzināšana, balstoties uz redzi, dzirdi, tausti vai emocijām. Zināšanas apgūst ātri vai lēni, bērns ir aktīvs vai mierīgs, runīgs vai kluss (Dzintere, 2002).

Balstoties uz savu profesionālo darba pieredzi un literatūras analīzi, autore secina, ka sociālā pedagoga profesionālās darbības mērķauditorija ir dažāda vecuma, dzimuma un ar atšķirīgām sociālajām problēmām. Piemēram, pirmsskolas izglītības iestādē, sociālais pedagogs strādā gan ar bērniem, gan viņu vecākiem, kā arī ar iestādes pedagoģisko personālu un administrāciju, sadarbojas arī ar citām institūcijām. Ja pirmsskolas sociālā pedagoga profesionālās darbības mērķauditoriju salīdzina ar bērnu nama vai krīzes centra sociālā pedagoga darba lauku, tad skaidri saskatāma atšķirība, ka, piemēram, bērnu namā nav sadarbība ar bērnu vecākiem, jo šo bērnu dzīves apstākļi un sociālā situācija ir atšķirīga no standarta situācijas.

2.4. Sociālpedagoģiskās darbības virzieni un preventīvā darba iespējas pirmsskolas izglītības iestādē

Preventīvais darbs sevī ietver pasākumu kopumu, kas pasargā no kāda notikuma sekām, savlaicīgi tiek novērsta kāda nevēlama situācija, kā arī strādāts pie tā, lai nevēlamas parādības un uzvedības izpausmes neatkārtotos.

Pirmsskolas izglītības iestādes sociālā pedagoga darbs iedalās:

- darbs ar izglītojamiem – grupās un individuāli;
- darbs ar vecākiem – sadarbība problēmu risināšanā, vecāku informēšana par izglītojamā uzvedības, saskarsmes problēmām;
- darbs ar pirmsskolas skolotājiem – konsultēšana, informācijas apmaiņa;
- starpinstitucionālā sadarbība – informācijas apmaiņa, palīdzības organizēšanas iespējas.

Autore, balstoties uz savas profesionālās darbības pieredzi, nosauc galvenos sociālā pedagoga darba virzienus pirmsskolas izglītības iestādē:

- darbs ar izglītojamiem, kuriem ir uzvedības problēmas;
- darbs ar izglītojamo vecākiem;

- darbs ar pirmsskolas skolotājiem;
- mācību procesa un sociālās vides izvērtēšana;
- ikdienas preventīvais darbs;
- starpinstitucionālā sadarbība.

2.2. tabula

Pirmsskolas sociālā pedagoga darbības raksturojums

Sociālpedagoģiskās darbības virziens	Raksturojums
Darbs ar izglītojamiem, kuriem ir uzvedības problēmas	Tie ir bērni, kuriem ir UDHS (uzmanības deficīta un hiperaktivitātes sindroms, agresīvas uzvedības izpausmes, emociju kontroles traucējumi, regulāras nesaskaņas ar vienaudžiem, grūtības adaptācijas procesā).
Darbs ar izglītojamo vecākiem	Vecāku informēšana par izglītojamā uzvedību, konsultācijas, rekomendācijas, izglītojošu lekciju un semināru organizēšana, piedalīšanās vecāku sapulcēs – informācija par jomas aktualitātēm.
Darbs ar pirmsskolas skolotājiem	Konsultēšana, atbalsta programmu izstrādāšana, izglītošana, praktiskas dabas palīdzība (piemēram, piedalīties bērnu organizēšanā kādam pasākumam vai praktiskajai nodarbībai).
Mācību procesa un sociālās vides izvērtēšana	Profilaktiskas novērošanas, lai spētu pamanīt un laicīgi reaģēt uz iespējamajiem problēmu cēloņiem. Novērošana pēc pirmsskolas izglītības iestādes vadītāja rīkojuma (piemēram, skolotāja darba vērošana – komunikācija ar izglītojamiem un vecākiem. Pamatojoties uz vecāku sūdzībām). Novērošana pēc vecāku pieprasījuma – piemēram, šķirtu ģimeņu gadījumā tiek lūgts bērna raksturojums, lai lemtu par bērna dzīves vietu pie viena vai otra no vecākiem.
Ikdienas preventīvais darbs	Nodarbības par dažādām aktuālām tēmām, darbs ar grupu, lai veicinātu grupas saliedētību.
Starpinstitucionālā sadarbība	Nepieciešamības gadījumā sadarboties ar sociālo dienestu vai sociālo darbinieku iestādē, kā arī nodrošināt informācijas pieejamību bāriņtiesai un policijai, ja tas nepieciešams. Veidot sadarbību ar skolu tīklu pašvaldības ietvaros, nodrošinot informācijas pēctecību – piemēram, katra mācību gada beigās veikt apkopojumu par sagatavošanas grupas bērniem, ar kuriem strādājuši atbalsta personāla speciālisti - sociālais pedagogs, psihologs, logopēds, īsi raksturot problēmas un izmantotās darba metodes. Mērķis – nodrošināt darbības pēctecību, kā arī atvieglot skolas darbu mācību gada sākumā, netiek patērēts laiks, lai no jauna pamanītu, identificētu problēmas, bet uzreiz ir iespējams turpināt strādāt ar tām, piesaistīt atbilstošos speciālistus.

Autore uzskata, ka preventīvais darbs pirmsskolas izglītības iestādē ir nozīmīgs ar to, ka tas sniedz iespēju veicināt pozitīvu personības iezīmju un vienaudžu savstarpējo attiecību stabilitāti jau no agras bērnības. Kā liecina autores vērojumi un pedagoģiskā darba pieredze pirmsskolas izglītības iestādē – socializācijas grūtības visbiežāk vērojamas bērniem, kuri

pirmsskolas iestādī sāk apmeklēt no 5 gadu vecuma, šiem bērniem tiek novērotas grūtības veidot attiecības ar vienaudžiem, jo dominē pārāk liels egocentriskums, kas ir rezultāts tam, ka bērna vienīgā socializācija līdz šim, bijusi tikai ar vecākiem, kuri, protams, nodrošinājuši bērna vajadzību un vēlmju izpildi - bērnam nav bijis jāizjūt noteikts režīms, tāpēc, nonākot pirmsskolas izglītības iestādē, no šiem bērniem bieži dzirdami vārdi “es” un “man”, vērojama neprasme rēķināties ar līdzcilvēkiem, kā arī izteikta pieaugušo ignorēšana un skolotāja norādījumu neuztveršana. Bērniem, kuri pirmsskolas iestādī apmeklē no mazbērnu vecuma vai nāk no ģimenes ar vairākiem bērniem, ātrāk veidojas izteikta patstāvība, savs viedoklis un arī socializācijas procesi notiek vieglāk, ātrāk. G. Svence paudusi viedokli, ka socializācija ir cilvēka adaptēšanās sabiedrībā, morāles normu, lomu, valodas, darbības apguve atbilstoši simboliem un zīmēm, etaloniem, ko sniedz sabiedrība (Svence, 1999). Savukārt, autore I. Lika atzīst, ka bērnu socializācija notiek audzināšanas procesā. Audzinot bērnu, nepieciešams nostiprināt noteiktas sociālās orientācijas, nepieciešamās vērtīborientācijas, sabiedriski nozīmīgās iemaņas (Lika, 2003).

Lai nodrošinātu efektīvu palīdzības sniegšanu, kā arī efektīvu problēmu risināšanu, vispirms nepieciešams apzināt un izpētīt konkrētās situācijas stāvokli, apstākļus, savākt un apstrādāt informāciju, to pareizi izprast, un uz tā bāzes veidot palīdzības sniegšanas modeli. Situācijas izpēte un apzināšanās ir preventīvā darba pirmais solis. Sociālā pedagoga preventīvā darbība saistīta ne tikai ar izglītojamiem un viņu vecākiem, bet arī ar pedagogu izglītošanu. Attiecības bērns – skolotājs mūsdienās kļuvušas sarežģītākas, tāpat kā kombinācija vecāki – skolotājs (Kačevska, 2008). Autores skatījumā, kā iemesls tam ir pārmērīgi augstās vecāku ambīcijas un prasības, kā arī pārlietu uzsvērtās bērna tiesības, kas bieži pārvēršas galējībās.

Autore uzsver, ka preventīvajai darbībai ir jābūt mērķtiecīgai, tiešai un nepārprotamai, jēgpilnai un produktīvai. Autores skatījumā pirmsskolas izglītības iestādē preventīvā darba organizēšanas iespējas ir lielākas nekā skolas vidē, jo dienas režīms ir brīvāks un bērni ir atvērtāki, ieinteresētāki.

Sociālpedagoģiskā preventīvā darba piemēri pirmsskolas izglītības iestādē

Darbības veids	Autores piemērs no profesionālās darbības pieredzes pirmsskolas izglītības iestādē
Sociālpedagoģiskās nodarbības	Nodarbības par aktuālām tēmām konkrētā grupā noteiktā laika posmā – piemēram, ķermenis, apsūkšanās, apsmiešana, grupā bērns ar īpašām vajadzībām, drošības jautājumi u.c.
Sociālpedagoģiskās programmas izstrādāšana iestādes ietvaros	Labas uzvedības skoliņa – tematiskas nodarbības par sociālajā sfērā nozīmīgām tēmām (no 4 gadu vecuma).
Sociālo prasmju programmas	Centra pret vardarbību “Dardedze” izstrādātā bērna personiskās drošības programma “Džimbas 9 soļu drošības programma” (sagatavošanas grupas).
Spēles, rotaļas	brīvās rotaļas komunikācijas prasmju uzlabošanai; sociālās spēles – sadarbības, tolerances, pacietības un uzmanības veicināšanai; lomu spēles – sociālo lomu apgūšanai, iepazīšanai.

Džimbas drošības programma ir veids kā sistemātiski, pārdomāti un kvalitatīvi runāt ar bērniem par personisko drošību gan attiecībā ar vienaudžiem, gan ar pieaugušajiem. Šī metodika ir izstrādāta, lai izglītotu bērnus par personisko drošību, tādejādi mazinot vardarbības riskus šo bērnu dzīvē. Programmu īsteno īpaši sagatavoti nodarbību vadītāji – Džimbas drošības aģenti. Tie ir drošības iemaņu skolotāji, kuri ir īpaši apmācīti runāt par dažādām delikātām tēmām, reaģēt uz situācijām un veikt preventīvo pasākumu kopumu. Kā preventīvā darba aspekts šajā programmā ir 9 nodarbību cikls, kuras aptver aktuālas tēmas, piemēram, vienaudžu savstarpējā fiziskā un emocionālā vardarbība, kā arī seksuālā vardarbība – bērniem tiek mācīts kā atpazīt nedrošas situācijas. Programmas efektivitāti iespējams noteikt ar bērnu intervijām pirms un pēc programmas realizēšanas, kas liecina par preventīvā darba produktivitāti un kvalitāti. Autores pieredze liecina, ka Džimbas drošības programma pirmsskolā strādā efektīvi, jo bērnu interviju apkopojums atspoguļo to, ka bērnu izpratne par konkrētiem jautājumiem ir uzlabojusies.

Savas profesionālās darbības laikā autore patstāvīgi izstrādājusi sociālo prasmju un sociālās pieredzes apgūšanas programmu “Labas uzvedības skoliņa”. Tā paredzēta bērniem vecumā no 4 gadiem un aptver dažādas sociāli būtiskas tēmas. Piemēram, personīgā higiēna, galda kultūra, tolerance un empātija, kultūras pasākumu etiķete u.c. Tās ir lietas, kas būtu jāapgūst katram, tomēr autores skatījumā, ne visās ģimenēs bērniem ir iespēja gūt pozitīvu pieredzi šajās sfērās, tāpēc ir būtiski par to runāt pirmsskolas izglītības iestādē. Kā piemēru

autore min kultūras pasākumu etiķetes mācīšanu bērniem, tas ir svarīgs socializācijas aspekts – ievērot noteiktas normas konkrētās situācijās. Tomēr ir ģimenes, kuras finansiālu vai kādu citu apstākļu dēļ neapmeklē kultūras pasākumus, līdz ar to bērni negūst šāda veida sociālo pieredzi. “Labas uzvedības skoliņa” nodrošina iespēju uzzināt par uzvedības normām, ģērbšanās stilu, piemēram, teātri, kas nodrošina, kaut nelielu iespēju tam, ka bērns nonākot reāli šāda veida situācijā, zinās kā rīkoties, uzvesties.

Autore uzskata, ka rotaļas un spēles pirmsskolas izglītības posmā ir vissvarīgākās un nozīmīgākās, jo šajā vecumā bērni pasauli iepazīst caur rotaļām, gūst pirmo pieredzi un iespaidus. Rotaļa atspoguļo, to kā patiesībā bērns jūtās – ko viņš domā, kas viņu satrauc, vai ir apmierināts ar savu statusu grupā, no kā baidās un kādi ir viņa iekšējie pārdzīvojumi. Tāpēc, kā vienu no primārajiem preventīvās darbības veidiem pirmsskolā, autore min tieši spēles un rotaļas.

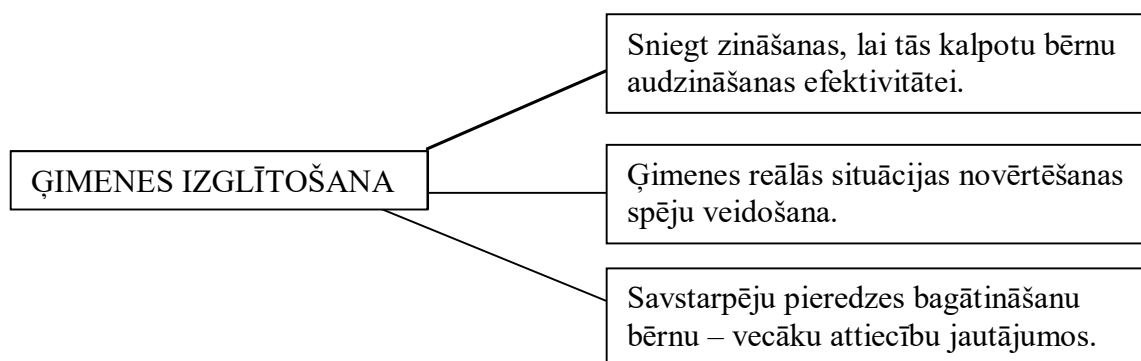
Bērni pasauli iepazīst caur rotaļāšanos, ar dažādām spēlēm tiek apgūtas daudzas no dzīvē nepieciešamajām prasmēm – arī svarīgā komunikācijas prasme. Rotaļā skolēns iemācās izprast sevi, apgūt un iepazīt apkārtni, veidot attiecības gan ar bērniem, gan pieaugušajiem. Rotaļu ietekmi un attīstību pētījis šveiciešu psihologs Ž. Piažē (*Piaget*) jau 20. gadsimta 20. gados. Psihologa pētījumi apstiprina, ka bērna kognitīvā attīstība ir cieši saistīta ar saskarsmi ar vienaudžiem, jo rotaļājoties skolēns apgūst sociālās uzvedības iemaņas un noteikumus, mācās orientēties dažādās situācijās. Ž. Piažē (*Piaget*) uzskata, ka rotaļa ir bērna intelektuālās attīstības faktors un adaptācijas līdzeklis, kas palīdz radīt līdzsvaru starp organismu un vidi (Dzintere, 2007). Adaptācijas procesā rotaļa palīdz skolēnam apgūt zināšanas, prasmes un piemērošanos apkārtējai videi. ANO Cilvēktiesību padome atzinusi rotaļāšanos par vienu no bērnu pamattiesībām. Tās trūkums ne tikai ierobežo bērna attīstības iespējas, bet arī palielina depresijas, trauksmes traucējumu risku.

Svarīgs komponents pirmsskolas izglītības iestādes veiksmīgai darbībai ir darbs ar vecākiem. Pirmsskolas izglītības iestāde bērniem ir pirmā ārpusģimenes socializācijas institūcija, kura rūpējas par bērnu izglītošanu, drošību un jaunu sociālo lomu apguvi, tāpēc īpaši svarīga ir pozitīvi virzīta sadarbība ar vecākiem, lai veicinātu vecāku uzticību iestādei un tās darbiniekiem, kā arī drošības sajūtu, atstājot savu bērnu iestādes pārraudzībā. Īpašu aktualitāti šis aspekts autores skatījumā ieguvis pēc dažādiem nepatīkamiem incidentiem Latvijas pirmsskolas izglītības iestādēs, kuri saistīti ar emocionālu un pat fizisku vardarbību pret bērnu no iestādes darbinieku puses. Pirmkārt, šādu lietu atklāšana ar vecāku ievietotu noklausīšanās iekārtu palīdzību bērnu rotaļlietās liecina par neuzticību iestādei un tās darbiniekiem. Otrkārt, šāda darbinieku nolaidība liecina par iestādes vadības vājo darbinieku kontroli. Treškārt, autore uzsver, ka šādu gadījumu būtu ievērojami mazāk, ja pirmsskolas

izglītības iestādēs būtu darbinieks, kurš netieši kontrolētu pedagogu komunikāciju, saskarsmi ar bērniem – kā vienu no metodēm autore min sociālpedagoģisko novērošanu.

Pirmsskolas skolotājam ir svarīga loma bērna dzīvē, jo lielāko dienas daļu bērni pavada pirmsskolas izglītības iestādēs. Ņemot vērā to, ka vairums bērnu, vecāku noslogotības dēļ, pirmsskolas izglītības iestādē atrodas no rīta līdz vakaram, tad tieši skolotājs rūpējas par viņu izglītošanu, lietderīgu brīvā laika aizpildīšanu, seko līdzi izmaiņām bērna veselībā un uzvedībā, informē par to vecākus. Skolotājs palīdz bērniem kļūt par personībām, rādot savu paraugu un palīdzot attīstīties noteiktām rakstura iezīmēm un talantiem. Starp pirmsskolas pedagogu un viņa audzēkņiem ik dienu notiek mijiedarbība. Akadēmiķis A.Petrovskis paudis viedokli, ka katram indivīdam rodas nepieciešamība un iespēja kļūt par personību. Rezultātā katrs izmaina savu darbību un iespaido citu cilvēku uzvedību, iedarbojas uz viņa emocijām, raksturu un garīgajām bagātībām. Šo mijiedarbību var noteikt kā viena cilvēka darbību atkarībā no otra attieksmes (Černova, 2003).

Sociālais pedagogs pirmsskolas izglītības iestādē veic konsultatīvo funkciju, konsultējot vecākus par bērna attīstību un uzvedību, sociālo statusu grupā, adaptācijas procesa norisi, iespējām vecāku pašizglītībā (skatīt 2.2. attēlu), kā arī risina problēmsituācijas, kuras radušās komunikācijā starp skolotājiem un bērnu vecākiem. Sociālais pedagogs var būt arī kā vecāku uzticības persona un padomdevējs. Literatūras analizē pierādījies, ka zinātnieki N. Hupercs un E. Šinclers uzsvēruši, ka uzmanību nepieciešams veltīt tieši sadarbības problēmām, norādot, ka svarīgs ir darbs ar vecākiem visdažādākajās formās – sarunas, neformāli saliedēšanas pasākumi, konsultācijas, informācijas stendi (Rudņicka, 2001).

2.2. att. Sociālā pedagoga konsultāciju jomas ģimenes izglītošanā

Sociālais pedagogs sniedz palīdzību gadījumos, kad ģimene un pirmsskolas izglītības iestāde nespēj vienoties par kopējām disciplinēšanas metodēm, kā rezultātā rodas uzvedības problēmas gan mājās, gan izglītības iestādē.

Ģimene nav vienveidīga, bet diferencēta sociālā grupa. Tajā ietilpst dažādu vecumu, dažādu dzimumu un profesiju pārstāvji. Tomēr ne visās ģimenēs tiek pilnībā realizēti visi

pieejamie resursi bērna attīstības un audzināšanas pilnveidošanai. Pirmsskolas sociālā pedagoga uzdevums ir šos resursus pamanīt un iespēju robežās aktivizēt, veidojot sadarbību ar bērna ģimeni. D. Dzintere sadarbības jēdzienu traktē šādi: savstarpējā sadarbība (mijiedarbība) kā pedagoģiska parādība ir dažādu audzināšanas kolektīvu (bērnudārza, ģimenes) īstenotās attiecības, kas iedarbojas uz bērnu. Bērnudārza un ģimenes sadarbība ir saikņu realizācijas process vispusīgi attīstītas personības veidošanā (Kaņepēja, 2003).

Svarīga loma pirmsskolas izglītības iestādes sociālā pedagoga darbībā ir vecāku izglītošana, pedagoģiskās kultūras pilnveidošana. Tas var izpausties privātu konsultāciju veidā, semināros, vecāku skolās, vecāku sapulcēs, informatīvās vēstulēs vai bukletos, informācijas ievietošanai iestādes mājaslapā, telefona sarunās un vecāku iesaistīšanā iestādes pedagoģiskajā procesā – piemēram, iesaistot projektos vai organizējot atvērto durvju dienas.

Vecāku izglītošana ir svarīgs uzdevums pirmsskolas izglītības iestādes darbā. Lai paaugstinātu vecāku pedagoģisko kultūru, svarīgi izzināt ģimeni, tās pedagoģiskās iespējas, nodibināt sadarbību ar ģimenes locekļiem, lai kopīgiem spēkiem risinātu bērnu audzināšanas uzdevumus. Sniedzot vecākiem zināšanas un praktiskās iemaņas pirmsskolas posmā, uzsvars liekams uz bērnu izziņas procesu, gribas īpašību, emociju, saskarsmes attīstību. Mijiedarbības saturs jāpiemēro audzināšanas īpatnībām, bērna vecumam, kā arī konkrētās ģimenes iespējām (Kaņepēja, 2003). Sociālajam pedagogam ar savu profesionālo darbību būtu jāveicina vecāku pedagoģiskās kompetences attīstīšana.

Sadarbības koordinators lomu pirmsskolas izglītības iestādē pilda sociālais pedagogs, izglītojot skolotājus, parādot sadarbības pozitīvos aspektus, sniedzot padomus un idejas sadarbības organizēšanā. Sadarbībā ar vecākiem sociālais pedagogs veic sekojošus uzdevumus:

- izskaidro vecākiem bērna stiprās, pilnveidojamās puses;
- izsaka priekšlikumus par uzvedības korekcijas iespējām;
- demonstrē modeli, kā darboties bērnam un skolotājam;
- vēro, vērtē, sniedz palīdzību;
- darbojas kā skolotājs (Nikolajeva, 2008).

2.4. tabula

Sociālā pedagoga sadarbība ar ģimeni

Sadarbības mērķis	Sadarbības veids
Drošības, piederības sajūtas radīšana bērnam, vecākiem. Piemēram, organizējot atvērto durvju dienas.	Radīt iespēju iepazīties ar vidi, pirms bērnš uzsācis apmeklēt pirmsskolas izglītības iestādi.

Vecāku izglītošana, informācija par aktualitātēm pirmsskolas izglītībā konkrētajā iestādē un valstiskā līmenī.	Izglītojošas vecāku sapulces, informācijas stendi, individuālas konsultācijas.
Bērna dzīves apstākļu novērtēšana, sociālās vides izvērtēšana, iespējamo socializācijas grūtību prognozēšana.	Mājas apmeklējumi, sadarbība ar pašvaldības sociālo dienestu.
Informācijas apmaiņa.	Pārrunas ar vecākiem.
Pedagoģiskās literatūras pieejamība vecākiem.	Vecāku bibliotēka.
Koncentrētas informācijas sniegšana vecākiem, izglītības, bērnu un vecāku tiesību, pienākumu aktualitāšu popularizēšana.	Informatīvi materiāli.
Pieredzes apmaiņas iespēja starp vecākiem, vecvecākiem un dažādu jomu speciālistiem – psihologu, logopēdu, pediatru, iestādes medmāsu u.c.	Diskusijas, supervīzijas, konferences, radošās darbnīcas.
Cieņas un uzticēšanās veidošana savstarpējā komunikācijā, kopības sajūtas attīstīšana.	Sabiedriskie pasākumi vecākiem un skolotājiem.
Sadarbības, savstarpējas izpratnes veicināšana starp vecākiem un viņu bērniem.	Kopīgu pasākumu organizēšana vecākiem un viņu bērniem.
Atbalsta un palīdzības sniegšana ģimenei, piemēram, sadarbībā ar sociālo dienestu (pabalsti, materiālais nodrošinājums – drēbes, mācību piederumi, pārtika).	Starpinstitucionālā sadarbība.
Vecāku kā sadarbības partneru novērtēšana, vecāku padomes iesaistīšana iestādei svarīgu lēmumu pieņemšanā.	Sadarbība.

Adaptēts un papildināts no Mag. paed. Dzintras Nikolajevas zinātniskā raksta "Pirmsskolas iestādes un ģimenes sadarbība 5-7 gadus vecu bērnu sociālo prasmju veidošanā sociālā pedagoga skatījumā", 2008.

Autore secina, ka preventīvais darbs nepieciešams ne tikai bērniem, bet arī viņu vecākiem. Vecāku informēšana, izglītošana un sagatavošana pārmaiņām, veicina produktīvu informācijas apmaiņu, kas mazina konfliktu un pārpratumu iespējamību. Preventīvā sociālpedagoģiskā darbība pirmsskolas izglītības iestādē, mazina risku bērnu sociāli novirzītai uzvedībai, uzsākot skolas gaitas. Apkopojot preventīvā darba iespējas pirmsskolas izglītības iestādē, autore profesionālu un efektīvu preventīvo darbu raksturo:

- mērķtiecība;
- konkrēta, sistemātiska un nepārprotama darbība;
- ieinteresētība;
- darbības saskaņošana (sociālais pedagogs, pirmsskolas skolotājs, vecāki, citas iesaistītās puses);
- bērnu interešu ievērošana;
- preventīvā darba analīze un pilnveide.

3. BĒRNU ADAPTĀCIJA KĀ VEIKSMĪGAS SOCIALIZĀCIJAS PAMATS

Adaptācija – pielāgošanās neparastiem, mainīgiem vai ekstremāliem apstākļiem, kas palīdz uzturēt cilvēka organisma iekšējās vides stabilitāti, nodrošina darba spējas. Nepieciešamību pielāgoties rada stresa situācijas. Kamēr stresa nav, cilvēkam nerodas nepieciešamība pielāgoties (Ivanova, Kauliņa, 2002).

Indivīda pielāgošanos apkārtējās vides apstākļiem raksturo sociālā adaptācija kā nepārtraukts un aktīvs process, kas īstenojas visā dzīves laikā. Sociālo lomu pieņemšana ir svarīga šajā procesā (Ivanova, Kauliņa, 2002).

Sociālās adaptācijas procesā bērns iepazīst un pakāpeniski apgūst jaunās institūcijas sociālās normas un lomas, vērtību sistēmu, mērķus, uzvedības normas, savstarpējās saskarsmes veidus, pauž sevi darbībā un situācijai atbilstīgās emocijās, vērtē savu rīcību un darbību, kuras veiksmīgas norises rezultātā notiek bērna sociālā adaptēšanās, personības attīstības veselumā (Jefimova, 2008).

Savas dzīves laikā bērns saskaras ar vairākiem sociālajiem institūtiem (ģimene, pirmsskolas izglītības iestāde, skola, interešu izglītība u.c.), kas ietver noteiktas sociālās lomas (bērns saviem vecākiem, brālis vai māsa, skolnieks u.c.). Jaunas sociālās lomas liek apgūt jaunas sociālās prasmes, pieņemt jaunas sociālās normas, kas var sagādāt grūtības bērniem ar zemu pašvērtējumu, uzvedības problēmām, komunikācijas prasmju trūkumu. Svarīgi bērnu sagatavot pārmaiņām, sniegt nepieciešamo informāciju, iepazīstināt ar jauno vidi un noteikumiem tajā.

Bērna adaptācijai izglītības iestādē iespējami trīs līmeņi:

1. Augsts līmenis – bērns pozitīvi attiecas pret bērnudārzu, skolu, adekvāti spēj uztvert izvirzītās prasības, viegli apgūst mācību materiālu, pilnīgi apgūst programmu, uzņemas atbildību, uzmanīgi klausās skolotāja norādījumus, izpilda uzdoto, izrāda interesi, labprāt veic sev uzticētos uzdevumus, gūst atzinību.
2. Vidējs līmenis – bērns pozitīvi attiecas pret izglītības iestādi, saprot mācību materiālu, apgūst pamatprogrammu, patstāvīgi veic uzdevumus, uzmanīgs uzdevums izpildē, ir atbildības sajūta, bet tas prasa kontroli, koncentrējas uz savām interesēm, izpilda uzdoto, draudzējas ar daudziem savā vienaudžu grupā.
3. Zems līmenis – bērns pret izglītības iestādi izturas noliedzoši vai vienaldzīgi, sūdzas par sliktu veselību, patstāvīgi slikts noskaņojums, disciplīnas traucējumi, mācību materiālu apgūst fragmentāri, neizrāda interesi par patstāvīgajiem uzdevumiem, nepieciešama palīdzība un

kontrole, darba laikā pauzes, vienaudžu grupā nav noturīgu draudzīgu attiecību (Овчарова, 1993).

Atbalsta personāla palīdzība visbiežāk nepieciešama bērniem ar zemu adaptācijas līmeni. Visbiežāk ar to nodarbojas sociālais pedagogs, vērojot bērna uzvedību, sekojot līdzi uzvedības izmaiņām, organizējot adaptācijas pasākumus. Īpaši zema adaptācijas līmeņa gadījumos, kuros manāmas izteiktas uzvedības problēmas vai noslēgšanās no sociālajiem kontaktiem, tiek piesaistīts arī psihologs.

Grūtības pielāgoties, sarežģīta sociālā adaptācija rada asociālu (nesabiedrīks, neievēro citu intereses un vajadzības) vai antisociālu (agresija, noteikumu neievērošana, provokācijas) uzvedību jeb dezadaptāciju (Ivanova, Kauliņa, 2002).

Pasaulē veikti dažādi pētījumi par adaptācijas procesu pārejas posmā no pirmsskolas izglītības iestādes uz skolu. Latvijā šādu pētījumu veikusi D. Bethere. Bethere izstrādājusi izglītības pārejas posma modeli un vadlīnijas izglītības pārejas posmam, akcentējusi nosacījumus iekļaujošās izglītības pilnveidi bērniem ar īpašām vajadzībām. Vācijā plašus pētījumus par šo tēmu veicis G. Španglers (*Spengler*), kurš ilglaicīgi veicis pētījumus saistībā ar bērnu attīstības pēctecību pirmsskolā un skolā, sekojis līdzi bērna identitātes attīstībai veiksmīgi vai neveiksmīgi pārvarēta izglītības pārejas posma kontekstā, kā arī uzsvēris sociālās vides faktoru ietekmi un vecāku lomu adaptācijas procesā. Dānijā līdzīgu pētījumu veicis S. Brostrēms (*Brostream*), kurš pētījis pretrunas starp pirmsskolas izglītības iestādēm un skolu izglītības mērķu, satura un principu formulējumos, komunikācijas trūkumu starp skolotājiem dažādu līmeņu izglītības iestādēs, stresa sindroma izpausmes bērniem skolas gada sākumā. Lielbritānijā pētījumu par bērnu attīstības pēctecības nodrošinājumu pirmsskolā un skolā veikusi H. Fabiane (*Fabian*). Islandē izstrādāti praktiski pirmsskolas un skolas sadarbības modeļi.

Analizējot teoriju par adaptāciju, autore secina, ka adaptācijas problēmas būtiski ietekmē bērna darba spējas, uzvedību un jaunu sociālo lomu pieņemšanu. Dažādu valstu pētījumi pierāda, ka pirmsskolas un skolas sadarbība veicina pozitīvu adaptēšanās norisi. Autore uzsver, ka arī Latvijā būtu nepieciešams pievērst lielāku uzmanību šādiem pētījumiem, lai uzlabotu pirmsskolas un skolas sadarbību.

3.1. Adaptācija, uzsākot mācības pirmsskolas izglītības iestādē un skolā

Saskaņā ar D. Betheres izstrādāto adaptācijas ekosistēmisko pieeju, pedagoģiskajiem pasākumiem adaptācijas veicināšanai ir jābūt orientētiem uz:

- mijiedarbības attīstīšanu starp skolotājiem izglītības iestādēs;
- savstarpējo attiecību veidošanu starp bērniem – topošajiem skolēniem, pakāpeniski iekļaujot viņus skolas sociālajā tīklojumā;
- sadarbības kvalitātes pilnveidi starp bērnu ģimenēm un izglītības iestādēm (Bethere, 2013).

Lai veicinātu bērna labsajūtu vides maiņas procesā, pārejas posma aktivitātēs ieteicams izmantot dažādus simboliskus elementus, kas saistītu mājas un pirmsskolas izglītības iestādes vai pirmsskolas izglītības iestādes un skolas mikrosistēmas. Tās varētu būt attēlu kartītes, īpaši rituāli, rotaļas.

Jebkurš pārejas posms saistās ar pārmaiņām. Tām raksturīgi vairāki savstarpēji saistīti aspekti:

- fiziskās vides pārmaiņas: mācību vides specifika, izglītības iestādes pieejamība, satiksmes līdzekļi, drošības noteikumi u.c.;
- filozofiskās pārmaiņas: ikdienas rutīna, laika plānojums, citas aktivitātes un tradīcijas;
- sociālās pārmaiņas: nepazīstami pieaugušie un bērni dažādos vecumos, nepazīstama komunikācija un saskarsmes veidi (Bethere, 2013).

Uzsākot gaitas pirmsskolas izglītības iestādē, bērnam ir augsts stresa līmenis, jo no ģimenes sociālās vides, kurā bērns ir bijis centrā, saņēmis nedalītu uzmanību un individuālu pieeju, viņš nokļuvis vidē, kurā uzmanība jādala arī ar citiem vienaudžiem, kurā ir noteikumi un dienas režīms, kā arī pats lielākais emocionālais diskomforts bērnam – viņš uz noteiktu laiku tiek šķirts no saviem vecākiem.

Katrs bērns ir atšķirīgs – ar savu pieredzi un zināšanām, tāpēc adaptācijas ilgums var atšķirties. Tomēr iesaistīšanās pedagoģiskajā procesā sākumā ir emocionāli saspringts laiks ikvienam bērnam, neatkarīgi no tā, vai viņš to izrāda vai nē (Valsts izglītības satura centrs, 2016).

Sociālais pedagogs adaptācijas periodā ir atbalsts gan bērniem, gan viņu vecākiem. Adaptācija, uzsākot pirmsskolas gaitas, ir ne tikai bērniem, bet arī viņu vecākiem, tāpēc svarīgi vecākus informēt par iestādes noteikumiem, darba kārtību, aktualitātēm un iepazīstināt ar vidi, kurā uzturēsies viņu bērns. Sociālais pedagogs šajā gadījumā ir kā gids, kurš vecākus iepazīstina ar iestādi un rada drošības sajūtu, ka ar bērnu viss būs kārtībā.

Uzsākot apmeklēt pirmsskolas izglītības iestādi, bērna un vecāku dzīvē notiek ievērojamas pārmaiņas:

- bērns nonāk nepazīstamā vidē, sastopas ar svešiem cilvēkiem;
- būtiski izmainās dzīves ritms un prasības (Gailuma, 2002).

Lai veicinātu bērnu adaptāciju pirmsskolas izglītības iestādē, sociālais pedagogs organizē rotaļas, kuras palīdz iepazīties un sadraudzēties ar grupas skolotājiem un grupas biedriem. Svarīgi bērnus iepazīstināt ar dienas režīmu un uzvedības noteikumiem – to var īstenot ar attēlu kartītēm vai vienkāršā stāstījuma formā. Sociālais pedagogs adaptācijas periodā (pirmsskolas izglītības iestādēs parasti tas ir mēnesis) veic bērnu novērošanu – vēro kā bērni iekļaujas grupā, kā komunicē ar pieaugušajiem un bērniem, kā reaģē uz situācijas maiņu, cik brīvi un aktīvi iesaistās rotaļās un nodarbībās. Ja tiek saskatītas adaptācijas problēmas, par to tiek informēti vecāki, tiek plānotas aktivitātes ar grupu skolotājiem, lai veicinātu bērna pielāgošanos, kā arī, nepieciešamības gadījumā piesaistīts psihologs.

Adaptācijas grūtības var izpausties dažādi: biežās saslimšanās (saaukstēšanās slimības, sūdzības par vēdera vai galvas sāpēm), agresivitātē, neirozēs, raudulībā, apātijā, vainas un kauna izjūtā, miega, ēšanas traucējumos un citos veidos (iesaistīšanās konfliktu situācijās, noteikumu neievērošana, bezmērķīga kustību aktivitāte, nespēja pieņemt lēmumus, grūtības koncentrēties, nenoturīga atmiņa u.c.). Ja šie simptomi neizzūd 1,5-2 mēnešu laikā, ieteicams meklēt speciālistu palīdzību, lai noskaidrotu to cēloņus (Valsts izglītības satura centrs, 2016). Šie simptomi būtu jāpamana gan vecākiem, gan grupas skolotājiem, lai tos varētu uztvert kā objektīvus. Šādos gadījumos rodas nepieciešamība iesaistīt arī sociālo pedagogu vai psihologu, lai veiktu bērna novērošanu.

Pēc adaptācijas perioda beigām organizējama grupas vecāku sapulce, kurā piedalās arī sociālais pedagogs, sniedzot ziņas vecākiem par adaptācijas procesa norisi. Vecāki tiek iepazīstināti ar faktoriem, kuriem nepieciešams pievērst pastiprinātu uzmanību arī mājās (piemēram, diendusa noteiktā laikā arī brīvdienās, lai neizjauktu bērna bioloģisko ritmu).

Nākošais nozīmīgais posms bērna dzīvē ir pāreja no pirmsskolas izglītības iestādes uz skolu. Arī šajā laikā svarīgs ir veiksmīgs adaptācijas process, ko var veicināt, ievērojot bērna individuālās attīstības īpatnības un vajadzības, kā arī pieredzi iepriekšējā izglītības iestādē. Šajā pārejas posmā nozīmīgs resurss var būt sociālā pedagoga novērojumi un bērnu raksturojumi, kas tiek nodoti kā bērnu personas lietas nākamajai izglītības iestādei.

Galvenais pārejas posma plānošanas mērķis ir nodrošināt, lai pirmsskolas personāls un tās skolas personāls, kuru apmeklēs bērns, zinātu par otra izglītības filozofiju, mācību programmu, bērniem un vecākiem izvirzītajām prasībām. Balstoties uz šīm zināšanām, izstrādā pārejas plānus, lai atvieglotu bērna un viņa vecāku pielāgošanos skolai. Pārejas aktivitātes ietver: informēt skolas skolotājus par katra bērna stiprajām pusēm un vajadzībām, rast vecākiem iespēju iesaistīties skolas darbā (Hansena, 1998).

Skola ir sveša vide, kas izvirza jaunas prasības. Par to, ka rudenī būs jāiet uz skolu, bērns parasti priecājas, bet vienlaikus ļoti uztraucas, tāpēc ir svarīgs gan pašvērtējums, gan citi resursi, kas nepieciešami, lai veiksmīgi tiktu galā ar jauno situāciju (Grīnvalde, 2008).

Ienākot jaunā vidē, bērnam veidojas jauna sociālā situācija, kura vienmēr ir atšķirīga no citām piedzīvotajām, jo tajā darbojas citi indivīdi un veido arī atšķirīgu sociālo vidi. Šajā vidē bērns var justies slikti un nespēt adaptēties – tas traucē visu tālāko sociālo attīstību, vai arī, var ieņemt tādu vietu un veidot tādas attiecības, kad jau adaptīvā līmenī viņš iejūtas jaunajā vidē, integratīvajā līmenī veiksmīgi darbojas, bet asimilatīvajā līmenī sasniedz gandarījumu (Strazdiņa, 2000).

Uzmanība jāpievērš bērna fiziskajai un intelektuālajai sagatavotībai, jo, sūtot uz skolu bērnu, kurš tam nav fiziski vai intelektuāli nobriedis, viņam tiek nodarīts pāri, kā arī, agrāk vai vēlāk pastāv risks saskarties ar adaptācijas traucējumiem – tādiem nepatīkamiem simptomiem kā enurēze (slapināšana gultā), nagu graušana, bēgšana no skolas, melošana vai zagšana (Grīnvalde, 2008).

Pirmsskolas vecuma laiks ir uzskatāms par īpaši kritisku bērna attīstības periodu, jo pastāv vispārējas skolas gaidas, specifiskas gaidas no vecāku puses. Bērns tiek aktīvi gatavots skolai, tiek apgūta lasīšana, rakstīšana, matemātika. Notiek vispārēja nervu sistēmas pārkārtošanās vairākos integrācijas līmeņos. Potenciālās adaptācijas grūtības skolas videi var būtiski mazināt savlaicīga bērna vispārēja novērošana, nestabilitātes un disbalansa noteikšana, kā arī atbilstošu speciālistu iesaistīšana. Šajā periodā mainās arī bērna attieksme pret apkārtējo vidi, pārkārtojas bērna psihe. Psihes pārkārtošanās jēga ir iekšējās psihs un uzvedības pašregulācijas izveidē. Tas ir brīdis, kad bērns sāk regulēt savu uzvedību, veidojot gribas vadītu motivējošu uzvedību iepriekšējās impulsīvās uzvedības vietā (Strautmane, 2013).

Aplūkojot adaptācijas jēdzienu, autore secina, ka svarīgi laicīgi pamanīt un reaģēt uz adaptācijas grūtībām, lai spētu sniegt atbilstošu atbalstu bērnam un viņa vecākiem. Problemātiska adaptēšanās veicina veselības un uzvedības problēmas, kas tiešā veidā ietekmē mācīšanās un savstarpējo attiecību kvalitāti.

3.2. Pirmsskolas izglītības iestādes un skolas atbalsta personāla sadarbība adaptācijas veicināšanai pārejas posmā no pirmsskolas uz skolu

Izglītības funkcija ir ne tikai ievadīt indivīdu sabiedrībā un vingrināt viņu ievērot tās likumus, bet arī veicināt bērna iekšējo spēku attīstību – pašapliecināšanos, uzvedības kontroli, talantu pilnveidošanu, neietekmējoties no bērna sociālās kārtas, vecuma vai dzimuma (Gudjons, 2007).

Pirmsskolas un skolas mijiedarbība ir apzināta, mērķtiecīga darbība bez konkurences, kur visi iesaistītie izglītības institūciju pārstāvji uzņemas atbildību par sekmīgu izglītības pārejas posma norisi (Hense, Buschmeier, 2002).

Pirmsskolas izglītības iestādes un skolas atbalsta personāla sadarbības mērķi:

1. Pārejas posma kvalitātes uzlabošana bērniem un viņu vecākiem.
2. Bērnu un viņu vecāku sagatavošana sociālās vides un apstākļu izmaiņām.
3. Sociālā tīklojuma veidošana starp pirmsskolas izglītības iestādi un skolu.
4. Bērnu attīstības veicināšana (Bethere, 2013).

Atkarībā no iepriekš minēto mērķu īstenošanas iespējām atbalsta personāla sadarbības funkcionēšanai var izmantot dažādas metodes un darba organizācijas formas:

- sadarbības plāna izstrāde;
- nodarbību vērošana pirmsskolā un skolā;
- bērna – topošā skolēna attīstības un darbības novērošana pirmsskolā;
- bērna – topošā skolēna attīstības un darbības novērošana skolā;
- skolas skolēnu iesaistīšana kopīgajos pārejas posma pasākumos;
- topošo un esošo skolēnu attīstības un darbības novērošana kopīgos pasākumos;
- vecāku sapulču u.c. informatīvu pasākumu kopīga plānošana un īstenošana;
- kopīga bērnu vecākiem paredzētu informatīvu materiālu izstrāde;
- izglītības pārejas posma kvalitātes novērtēšana (Bethere, 2013).

Bērna attīstības sekmēšana, kas balstīta uz bērna dabas respektēšanu, atvieglo bērnam sevī un sociālās vides iepazīšanu, tas ir, veicina bērna sociālo adaptēšanos 1. klasē skolā un sekmē bērna mācīšanos (Lieģiniece, 1999).

Uzsākot skolas gaitas, bērnu sociālo adaptēšanos sekmē šādi sociālās adaptācijas pedagoģiskie nosacījumi:

- pakāpeniskums mācīšanās prasmju apguvē, ko integrēti veido spēle, rotaļa un mācīšanās;
- bērnu sociālās pieredzes un vajadzības pēc palīdzības apzināšanās;
- pedagoģiskais process, kas organizēts atbilstīgi bērnu attīstības likumsakarībām un bērnu gatavības mācību darbībai rādītājiem;
- pedagoģiskā procesa organizācija un norise, ievērojot sociālās adaptēšanās komponentus: komunikāciju un sadarbību, sociālo lomu-skolēns, emocijas un pārdzīvojumu mācību darbībā, pašvērtējumu (Āboltiņa, 2014).

Viens no veidiem kā bērnus iepazīstināt ar jaunajiem apstākļiem un vidi, kas gaidāma skolā, ir adaptācijas nedēļas plānošana un realizēšana sagatavošanas grupām pavasara semestrī, kuras laikā bērniem tiek organizēta ekskursija pa skolu, notiek iepazīšanās ar jauno

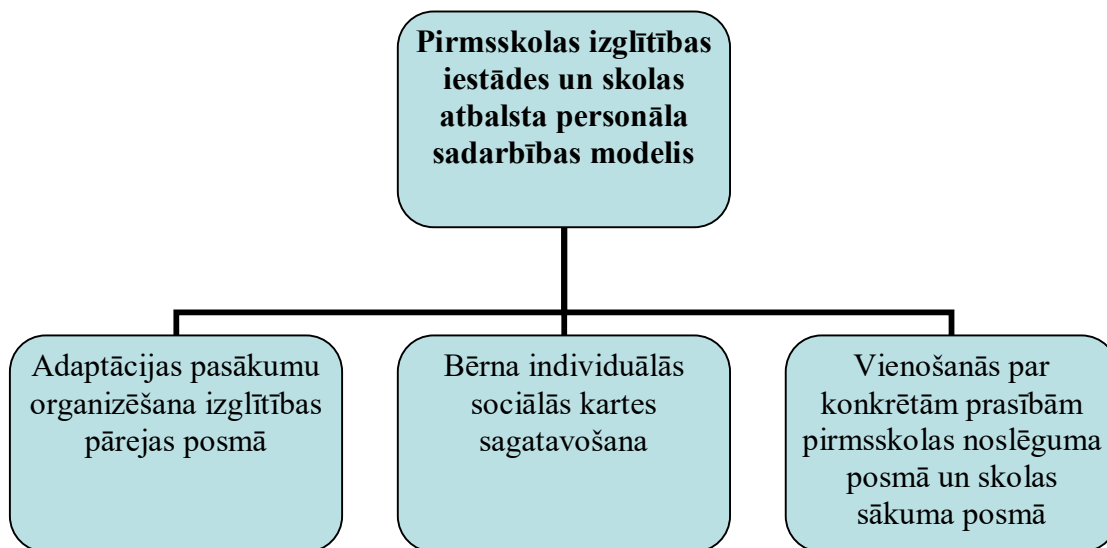
skolotāju un klasesbiedriem. Autore uzsver, ka šajā iepazīšanās procesā svarīgs ir saliedēšanas aspekts, ko īsteno sociālais pedagogs, vadot spēles grupas saliedēšanai un iepazīšanās veicināšanai. Adaptācijas nedēļas laikā notiek arī reālas mācību stundas ar starpbrīžiem, kas bērniem sniedz iespēju iejusties īstu skolnieku lomā – izjust mācību stundas un starpbrīža garumu, kā arī stundas formu un norisi – skolotājs un tāfele, sēdēšana solos, patstāvīga darbošanās. Tas palīdz bērniem emocionāli sagatavoties, jo pirmsskolas izglītības iestādē nodarbības notiek citā formā, kā arī tiek pielietotas atšķirīgas metodes. Adaptācijas nedēļas laikā nākamās skolēnus pedagoģiskajā procesā vēro skolas psihologs, lai laicīgi pamanītu bērnus ar uzmanības vai mācīšanās problēmām, kā arī tiek iesaistīts skolas sociālais pedagogs, kurš vēro izglītojamo ārējās uzvedības izpausmes. Autores priekšlikums adaptācijas pasākumu pilnveidošanai – pirmsskolas izglītības iestādēs sagatavošanas grupās otrajā mācību pusgadā vienu reizi nedēļā visas dienas garumā praktizēt nodarbības, kas ir līdzvērtīgas skolas režīmam. Šajā dienā bērni arī varētu negulēt diendusu, kas ir paredzēta pirmsskolas izglītības iestādes dienas kārtībā, tas nākamajiem skolēniem radītu priekšstatus par gaidāmo jauno sociālo lomu un sagatavotu dienas režīma izmaiņām, nonākot skolas vidē. Šajā laikā, kas paredzēts diendusai, ar bērniem varētu darboties pirmsskolas sociālais pedagogs, attiecīgi izglītojot bērnus par drošības jautājumiem, uzlabojot savstarpējās attiecības vienaudžu vidū, kā arī organizējot spēles un aktivitātes bērnu patstāvības veicināšanai. Šīs gatavošanās dienas skolai, autores skatījumā, varētu būt piektdienas, lai neizjauktu pirmsskolas izglītības iestādes režīmu nedēļas garumā.

Autore iesaka pirmsskolas izglītības iestādēs veidot bērnu sociālās kartes, kuras ietver informāciju par bērna intelektuālo attīstību, pielietotajām darba metodēm uzvedības korekcijai, sociālā pedagoga vai psihologa novērojumu (ja tādi ir bijuši) kopsavilkumu, darbu ar vecākiem, talantu un bērna specifisko personības iezīmju atspoguļojumu, logopēda izmantoto darba metožu kopsavilkumu (ja logopēds ir bijis nepieciešams) un to efektivitāti, kā arī informāciju par bērna veselības stāvokli (alerģijas – uztura pielāgošanas nepieciešamība, fiziskie traucējumi – vides pielāgošana u.c), ko sagatavo iestādes medmāsa. Svarīgi šajās sociālajās kartēs būtu norādīt arī sadarbību ar citām institūcijām bērna tiesību pārstāvēšanai (piemēram, sociālais dienests vai bāriņtiesa), lai problēmu gadījumā skolas atbalsta personāla speciālisti būtu informēti, ka šis bērns jau iepriekš bijis konkrēto institūciju pārraudzībā un varētu efektīvi turpināt palīdzības sniegšanu un starpinstitucionālā darba organizēšanu. Šāda veida informācijas nodošana būtu jāaktualizē valstiskā līmenī kā norma, bērnam pārejot uz citu izglītības iestādi. Šobrīd tas netiek darīts, tāpēc vairumā gadījumu bērns informācijas trūkuma dēļ, nokļūst nesagatavotā vidē pie nesagatavotiem speciālistiem, kas kavē efektīvu un nepārtrauktu palīdzības sniegšanu un adaptēšanos jaunajā vidē. Nonākot

jaunajā vidē, bērns tiek iepazīts no jauna, un bieži šis iepazīšanas periods var kaitēt bērna attīstībai – gan fiziskajai, gan sociālajai. Piemēram, ja no pirmsskolas izglītības iestādes uz skolu dodas bērns ar izteiktām uzvedības problēmām, kas saistītas ar agresijas izpausmēm un savaldības trūkumu, tad skolas personālam būtu nozīmīga šī informācija, lai pievērstu pastiprinātu uzmanību konkrētajam izglītojamam. Saskaroties ar šāda veida uzvedības izpausmēm, skolai būtu vērtīgi zināt, ka līdzīgas problēmas bijušas jau pirmsskolas izglītības iestādē, un būtu iespēja konsultēties par darba metodēm ar pirmsskolas atbalsta personāla speciālistiem. Diemžēl mūsu izglītības sistēmā pastāv datu aizsardzības un konfidencialitātes principi, kuri liedz šādu sociālo karti nodot bērna nākamajai izglītības iestādei. Kamēr ir tāda situācija, autore piedāvā īpaši smagos gadījumos nepieciešamo informāciju nodot ar vecāku piekrišanu, lai bērniem sniegtu nepārtrauktu palīdzību un pārejas posms nekavētu resocializācijas procesus.

Autores profesionālā darba pieredze liecina, ka informācijas apmaiņa starp izglītības iestāžu atbalsta personāliem, pamatojoties uz vecāku rakstisku piekrišanu par informācijas izpaušanu, ir efektīva metode, kā atvieglot skolas gaitu uzsākšanu bērniem ar uzvedības vai mācību grūtībām. Kā piemēru autore min pārskatu par atbalsta personāla speciālistu darbu ar konkrētu bērnu. Piemēram, logopēds nodod informāciju par bērna problēmu – iesaka darba metodes, pievērš uzmanību lietām, pie kurām jāstrādā un, kuras jāpilnveido. Bet, ja šāda informācija netiek nodota, tad paiet laiks, kamēr skolā bērni tiek testēti un tiek pamanītas konkrētās logopēdiskās problēmas, kas nozīmē, ka palīdzības sniegšanā iestājas pauze, kas var degradēt bērna attīstību un jau sasniegtos uzlabojumus. Sociālais pedagogs un psihologs var sniegt informāciju par specifiskām bērna personības iezīmēm un uzvedības izpausmēm, kas varētu palīdzēt vides iekārtošanai skolā, kā arī mācību darba organizēšanā. Šāda informācijas pēctecība palīdz organizēt atbalsta personāla darbu ar konkrētu gadījumu bez pārtraukuma, pārejot no pirmsskolas izglītības iestādes uz skolu.

Panākumi sasniedzami tikai tad, ja ārējie apstākļi, prasības un bērna vajadzības ir vienoti (Maļicka, 2004). Autore pauž viedokli, ka sociālās kartes būtu efektīvs veids kā organizēt apstākļu un prasību pielāgošanu bērna vajadzībām un individuālajām īpatnībām, kas būtiski atvieglotu adaptācijas un mācību procesu.

3.1. att. Sadarbības modelis starp pirmsskolas izglītības iestādes un skolas atbalsta personāla speciālistiem

Kā jebkuru darbības plānu, tā arī autores piedāvāto sadarbības modeļa efektivitāti nepieciešams izvērtēt katra mācību gada beigās. Nepieciešams izvērtēt sagatavošanās fāzi – resursi, aktivitātes, iesaistītie speciālisti, vecāku loma; īstenošanas fāzi – vai informācija no pirmsskolas izglītības iestādes palīdzēja organizēt atbalsta personāla darbu skolā, veicināja bērna pilnvērtīgu attīstību; izvērtēšanas fāzi – ieteikumi no skolas atbalsta personāla speciālistiem, kam būtu vairāk jāpievērš uzmanība pirmsskolas posmā, kas būtu atvieglojis viņu darbu ar konkrētiem bērniem, gadījumu analīze. Savā profesionālajā darbībā autore šādu modeli ir ieviesusi kā informācijas apmaiņas veidu un atbalsta personāla darbības pēctecības nodrošināšanu nākamajās izglītības iestādēs.

Atsaucoties uz savu profesionālo pieredzi, autore secina, ka pirmsskolas un skolas atbalsta personāla sadarbība ir efektīva un sniedz iespēju bez pārtraukuma organizēt atbalsta pasākumus bērniem, kuriem tas nepieciešams.

4. PĒTĪJUMS PAR SOCIĀLPEDAGOĢISKO DARBĪBU PIRMSSKOLAS IZGLĪTĪBAS IESTĀDĒ

Pētījumā analizēta sociālpedagoģiskā darbība pirmsskolas izglītības iestādē “Saimīte”, kā arī noskaidrotas jomas, kuras būtu nepieciešams pilnveidot, sadarbojoties ar skolas atbalsta personālu. Uzsākot 2017./2018. mācību gadu pirmsskolas izglītības iestādē “Saimīte” ir 292 bērni un 14 grupas.

Pētījuma mērķis ir analizēt sociālā pedagoga preventīvo darbu pirmsskolas izglītības iestādē. Pētījumā izmantotās metodes:

- anketēšana;
- intervēšana;
- kontentanalīze.

Autores pētījums atbilst darbības pētījuma principiem. Darbības pētījums ir pētījums kādas izglītības problēmas atrisināšanai, kvalitātes uzlabošanai. Darbības pētījuma mērķis ir ne tik daudz dot ieguldījumu izglītības zinātnē, cik atrast veidus, kā uzlabot mācību procesu, kā labāk veikt ikdienas darbu (Geske, Grīnfelds, 2006). Šis pētījums fokusējas uz konkrētu problēmu konkrētos apstākļos – sociālā pedagoga profesionālās darbības prakses trūkums Latvijas pirmsskolas izglītības iestādēs, pirmsskolas sociālā pedagoga darba lauka definēšana, konkrētu darbības piemēru analīze.

Autore kā vienu no svarīgākajiem sociālā pedagoga darbības virzieniem pirmsskolas posmā nosauc preventīvo darbu, kas veicina pozitīvu bērnu uzvedību un kavē problemātiskas uzvedības izpausmes. Lai izvērtētu konkrētas pirmsskolas izglītības iestādes sociālpedagoģiskās preventīvās programmas “Džimbās drošības programma” efektivitāti, autore veikusi programmā iesaistīto bērnu intervēšanu pirms un pēc programmas realizēšanas iestādē, kā arī iesaistīto skolotāju un bērnu vecāku anketēšanu, kurā tiek noskaidrota viņu attieksme pret šo sociālpedagoģiskās darbības veidu.

Par interviju sauc starppersonu lomu spēli, kurā viena persona (intervētājs) uzdod intervējamai personai (respondentam) jautājumus (Geske, Grīnfelds, 2006). Kā intervijas priekšrocību autore uzsver to, ka tās laikā iespējams iegūt vairāk informācijas, bet, ja nepieciešami precizējumi - uzdot respondentam papildjautājumus. Intervijas jautājumus var paskaidrot, nepieciešamības gadījumā, tos var atkārtot un pārveidot respondentam saprotamā valodā, kas ir īpaši svarīgs faktors, komunicējot ar bērniem. Intervēšana tika izvēlēta kā pētnieciskā metode darbam ar bērniem, jo pirmsskolas vecuma bērni vēl nespēj aizpildīt rakstiskas anketas, kā arī, šajā vecumā viņi brīvāk izsakās verbāli nevis rakstiski (ar intervijas jautājumiem iespējams iepazīties 12. pielikumā).

Vecāku un programmā iesaistīto skolotāju anketās tika izmantoti atvērtie jautājumi. Autore kā atvērtu jautājumu priekšrocības uzsver to, ka respondentam ir iespēja brīvi paust savu viedokli un tas netiek ietekmēts, jo nav ierobežots atbildes apjoms, kā arī, viņam ir iespēja detalizētāk paskaidrot savu atbildi, kas ļauj kvalitatīvāk izprast konkrēto jautājumu un intervējamās personas attieksmi pret to. Salīdzinājumā ar interviju, aizpildot anketu ar atvērtajiem jautājumiem, respondentam tiek dots vairāk laika apdomāties.

Anketa ir uz papīra uzrakstīti jautājumi, uz kuriem respondents sniedz rakstiskas atbildes. Viņam jāizlasa jautājums, jāsaprot, kas tajā jautāts, un jāuzraksta atbilde vai jāizsaka sava attieksme, viedoklis vai vērtējums, atzīmējot kādu no piedāvātajiem atbilžu variantiem (Geske, Grīnfelds, 2006).

Lai noskaidrotu skolas sociālo pedagogu viedokli par sadarbību ar pirmsskolas sociālo pedagogu, autore veikusi skolās strādājošo speciālistu anketēšanu, kuras mērķis ir noskaidrot, vai viņiem ir nepieciešama sadarbība ar pirmsskolas sociālo pedagogu, un kam tiek ieteikts pievērst pastiprinātu uzmanību jau pirmsskolas posmā, vērojot bērnu uzvedību un attīstību. Anketu datu apkopošanai un analīzei autore izmantojusi kontentanalīzi. Kontentanalīze jeb satura analīze ir viens no datu iegūšanas veidiem. Kontentanalīze ir procedūra dokumentu kategorizēšanai un klasificēšanai. Tā ir kvantitatīva metode, kas ļauj apstrādāt lielu informācijas daudzumu (Geske, Grīnfelds, 2006).

Autore veikusi arī pirmsskolas skolotāju anketēšanu, lai noskaidrotu galvenās jomas, kurās pirmsskolas skolotājiem ir nepieciešams sociālā pedagoga atbalsts.

Pētījumā iesaistīti gan bērni un viņu vecāki, gan skolas un pirmsskolas pedagoģiskais personāls, kas autores skatījumā liecina par to, ka pētījumā izzināts dažādu iesaistīto personu viedoklis, kas ir īpaši svarīgi sadarbības veicināšanai. Sadarbības prasme ir visnozīmīgākā, lai iestādes atbalsta personāls produktīvi funkcionētu. Veiksmīga sadarbība iespējama tikai tad, ja tiek ņemtas vērā visu iesaistīto pušu intereses un vajadzības.

4.1. Sociālpedagoģiskās preventīvās darbības programmas izvērtējums

Programmas mērķis – izglītojot pirmsskolas bērnus un viņu vecākus, mazināt vardarbības risku šo bērnu dzīvē, veicināt saskarsmes prasmju attīstību, veidot izpratni par personisko drošību. Vecāku un skolotāju anketēšanas mērķis – noskaidrot iesaistīto personu viedokli par sociālpedagoģiskā preventīvā darba programmu, tās nepieciešamību pirmsskolas izglītības iestādē. Bērnu intervēšanas mērķis – noskaidrot programmas efektivitāti, veikt salīdzinājumu par rezultātiem pirms un pēc programmas realizēšanas iestādē.

Vardarbība pret bērniem kā sociāla problēma sabiedrībā aktualizējusies salīdzinoši neseno, tomēr statistikas dati rāda, ka reģistrēto noziegumu skaitam pret bērniem ir tendence pieaugt. Analizējot Labklājības ministrijas pārskatus par bērnu stāvokli Latvijā, autore pārliecinājusies, ka noziedzīgo nodarījumu pret nepilngadīgajiem skaits ar katru gadu pieaug (Labklājības ministrijas pārskats par bērnu stāvokli Latvijā, 2015). Labklājības ministrijas dati liecina arī par strauju vienaudžu savstarpējās vardarbības gadījumu pieaugumu. Kā liecina OECD PISA 2015 pētījuma par Skolēnu labklājību Latvijā starptautiskā salīdzinājumā, Latvijas skolēni kopumā ar dzīvi skolā ir apmierināti. Ar mācībām saistītie rādītāji ir vidēji, bet sociālās sfēras rādītāji autores skatījumā parāda to, ka skolēniem ir izteikts cieņas un iejūtības trūkums vienam pret otru. Kā liecina pētījuma rezultāti, Latvijas skolēnu piederības sajūtas skolai indekss Latvijas skolēniem ir zemāks par OECD vidējo. Pētījums apliecina, ka laika posmā no PISA 2003 līdz PISA 2015 piederības sajūta skolai ir mazinājusies gan vidēji OECD valstīs, gan Latvijā. Iepazīstoties ar pētījuma rezultātiem, iezīmējas skolēnu savstarpējo attiecību problēmas skolā - izsmiešana, draudēšana, fiziska ietekmēšana u.c. Latvijas skolēni visbiežāk ir piedzīvojuši šāda veida aizskaršanu no savu skolas biedru puses – indekss ir visaugstākais visu 72 pētījuma dalībvalstu vidū (OECD starptautiskais pētījums, 2015). Autore OECD pētījuma rezultātus un Labklājības ministrijas pārskata datus saista ar preventīvā darba trūkumu, kas būtu nepieciešams jau pirmsskolas posmā, lai mazinātu šāda veida problēmas, bērniem nonākot skolas vidē.

Konkrētajā sociālpedagoģiskajā programmā tika iesaistītas trīs sagatavošanas grupas, kurās mācās 6 - 7 gadus veci bērni. Katrai no grupām ir divas skolotājas, kopā anketētas sešas skolotājas. Tika anketēti 40 vecāki, kuru bērni piedalījās programmā, lai uzzinātu vecāku viedokli par šādas programmas nepieciešamību un lietderību. Pirms un pēc programmas realizēšanas intervēti 66 bērni (katrā grupā 22 bērni).

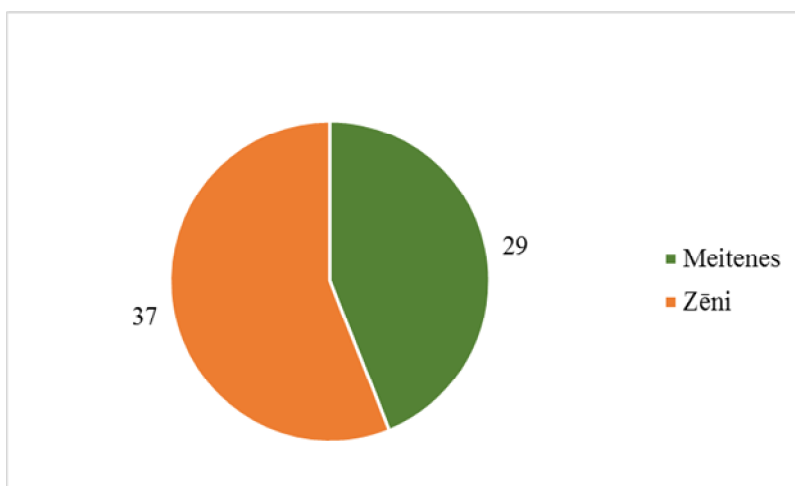
Skolotāju un vecāku anketās tika izmantoti atvērtie jeb nestrukturēto atbilžu jautājumi (skatīt 4. un 6. pielikumu).

Apkopojot skolotāju viedokļus, autore secina, ka preventīvā programma novērtēta pozitīvi. Pēc skolotāju atbildēm, autore secina, ka bērniem izglītojošās nodarbības likušās interesantas, iegūtās zināšanas izmantotas arī grupas vidē ikdienas darbos un rotaļu procesā. Atbildot uz jautājumu, vai šāda sociālo prasmju programma būtu nepieciešama kā papildinājums pirmsskolas izglītības programmai, skolotāji pārliecinoši pauž viedokli, ka tas ir nepieciešams. Tiek arī akcentēts, ka ir vērtīgi un noderīgi, ja šīs papildus zināšanas sociālajā sfērā bērniem sniedz īpaši sagatavots speciālists. Programmas pilnveidei un sava darba atvieglošanai, anketētie skolotāji vēlētos vairāk informatīvus materiālus (piemēram, par to kā runāt ar bērnu par dažādām delikātām tēmām), interaktīvus uzskates materiālus. Skolotāji atzīst, ka programmā iesaistīto bērnu vecāki bijuši atviegloti, ka pašiem nav jāpārrunā ar bērniem tādi jautājumi kā ķermeņa intīmās vietas vai personiskā drošība attiecībās. Tomēr viņi arī uzsver, ka vecāku loma programmas realizēšanā ir nozīmīga, jo nepieciešams arī mājās pārrunāt to, kas apgūts nodarbību laikā, lai nostiprinātu iegūtās zināšanas un pieredzi. Detalizētāk ar skolotāju sniegtajām atbildēm iespējams iepazīties 7. pielikumā.

Vecāku anketas liecina par to, ka bērni mājās apgūtās zināšanas un jauno informāciju stāstījuši. Tikai 5 no 40 respondentiem atbildējuši, ka nav dzirdējuši atsauksmes no sava bērna par preventīvās programmas saturu. Vairāki anketētie vecāki atzīst, ka šādas programmas ir nepieciešamas, tikai viens no vecākiem paudis viedokli, ka tas nav nepieciešams un 2 atbildējuši, ka nezina. Uz jautājumu par to, vai viņu bērnam ir pietiekošas zināšanas un iemaņas kā rīkoties dažādās bīstamās un nedrošās situācijās, tikai 15 no 40 respondentiem atbildējuši apstiprinoši. 16 no vecākiem atbildējuši, ka daļējas zināšanas bērnam ir, tomēr tās nav pilnīgas un būtu nepieciešams tās pilnveidot, kā arī, vairākās atbildēs tiek apgalvots, ka šīs zināšanas ir lietderīgi ik pa laikam atkārtot. Vecāki pauž viedokli, ka bērniem ir tikai teorētiskās zināšanas, bet, ja reālajā dzīvē nāktos piedzīvot kādu bīstamu situāciju, tad viņi nezinātu kā pareizi rīkoties. Respondenti apgalvo, ka viņiem kā vecākiem būtu interese pašiem piedalīties šāda veida nodarbībās, klausīties lekcijas par šo tēmu, kā arī iepazīties ar dažādu formu informatīvajiem materiāliem. Daži no vecākiem apgalvo, ka viņiem sarunu ar bērnu par personisko drošību attiecībās, atvieglotu tas, ka par to tiktu papildus runāts arī pirmsskolas izglītības iestādē un bērnam jau būtu priekšzināšanas. 10 respondenti uz šo jautājumu nav snieguši atbildi vai atbildējuši, ka nezina. Tikai 5 no anketētajiem vecākiem uzskata, ka viņiem ir pietiekamas zināšanas, pieredze un nav problēmu ar saviem bērniem pārrunāt šādus jautājumus. Uz jautājumu vai bērnudārzā pietiekami tiek mācīta drošība attiecībās saskarsmē ar vienaudžiem, pieaugušajiem, pazīstamiem un svešiem cilvēkiem, tikai 12 respondenti pārliecinoši atbildējuši, ka jā. Atsevišķās atbildēs teikts, ka ikdienas pedagoģiskajā procesā tiek nepietiekami mācīta savstarpējo attiecību drošība, bet

Džimbas programmā tas tiek darīts pietiekami. Vecāki pauž viedokli, ka šī programma būtu sistemātiski jāturpina, ka nodarbību cikls, bijis par īsu, kā arī to, ka būtu vērtīgi šo nodarbību ciklu iziet katru gadu, lai atsvaidzinātu zināšanas. Analizējot vecāku anketas, autore secina, ka vairums vecāku uzskata, ka pilnvērtīgai drošības mācīšanai ir nepieciešamas šādas formas programmas, ko praktizē īpaši apmācīts profesionālis – dotajā gadījumā - sociālais pedagogs. Detalizētāk ar vecāku sniegtajām atbildēm iespējams iepazīties 5. pielikumā.

Lai veiktu sociālpedagoģiskās preventīvās programmas efektivitātes novērtēšanu, autore veikusi bērnu intervēšanu pirms un pēc programmas realizēšanas. Intervēti 66 bērni – 29 meitenes un 37 zēni.

4.1. att. Interviju respondentu sadalījums pēc dzimuma

Pirms apmācību uzsākšanas, bērniem tika uzdoti pieci ar drošību saistīti jautājumi (skatīt 12. pielikumu). Tie paši jautājumi tika uzdoti arī pēc deviņām nedēļām, kad nodarbību cikls bija beidzies. Kontentanalīzes rezultāti liecina, ka bērnu sniegtās atbildes uz intervijas jautājumiem ir saturiski līdzīgas, tāpēc autore sistematizējusi atbildes un izdalījusi 4 atbilžu grupas katram jautājumam (skatīt 4.1. tabulu). Salīdzinot atbildes pirms un pēc apmācībām, redzama pozitīva tendence – bērni labāk izprot ar personisko drošību saistītus jautājumus.

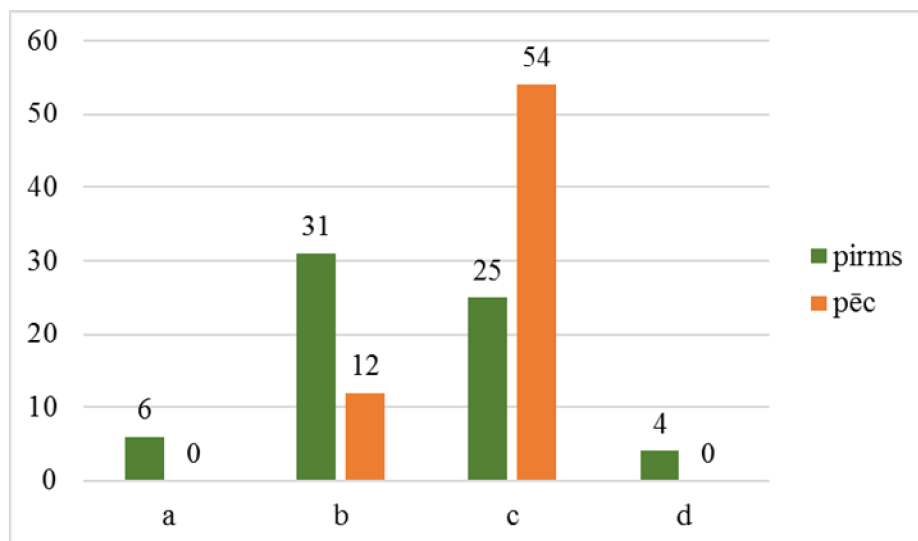
4.1. tabula

Interviju atbilžu apkopojums

	Pirms	Pēc
	atbilžu skaits	atbilžu skaits
Kopējais interviju skaits:	66	66
1. Kā tu rīkotos, ja kāds svešs – Tev nepazīstams cilvēks, pienāktu Tev klāt un lūgtu, lai Tu viņam nāc palīgā atrast viņa pazudušo kažēnu?		
a) nezina	6	0
b) ietu palīgā	31	12
c) neietu palīgā, pastāstītu par to pieaugušajām	25	54
d) cits variants	4	0

2. Kas liecina par to, ka cilvēks ir bīstams?		
a) nezina	13	0
b) tas, kā viņš izskatās	25	19
c) tas, ko viņš dara, saka, vai liek man darīt	17	47
d) cits variants	11	0
3. Ko tu darītu, ja lielveikalā apmaldītos?		
a) raudātu, neko nedarītu	3	0
b) meklētu mammu vai cilvēku ar kuru kopā atnācu	35	15
c) lūgtu palīdzību pārdevējai vai apsargam	21	50
d) cits variants	7	1
4. Kā tu rīkotos, ja kaimiņiene aicinātu doties līdz uz veikalu, un apsolītu par to nopirkt Tev saldējumu?		
a) ietu līdz	9	0
b) pateiktu mammai vai tētim un tad ietu ja atļautu	24	47
c) neietu	33	19
d) cits variants	0	0
5. Ko tu darītu, ja kāds slepeni gribētu pieskarties Tavām ķermeņa intīmajām vietām?		
a) neko	1	0
b) teiktu nedari man tā, ietu prom un pastāstītu to mammai	16	43
c) neļautu	48	19
d) cits variants	1	4

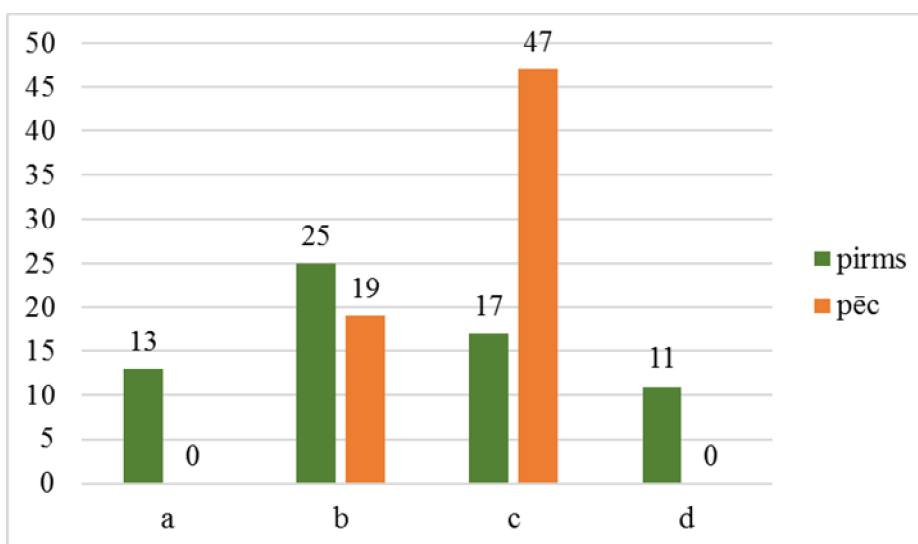
Analizējot bērnu atbildes, autore secina, ka preventīvā programma ir veicinājusi bērnu izpratni par ikdienas drošības jautājumiem. Pēc programmas apguves bērni daudz pārliecinošāk argumentē atbildes, kā arī bez liekas vilcināšanās spēj atbildēt. Autore pieļauj iespēju, ka saskaroties ar šādām situācijām reālajā dzīvē, bērni varētu apmulsēt un nezināt, kā rīkoties. Tomēr, pēc programmas apgūšanas ir iegūtas elementārās personiskās drošības pamatlīetas, kuras ņemot vērā bērnu zināšanas pirms programmas, pavisam noteikti ir ieguvums un pastāv lielāka iespējamība, ka nonākot reālā briesmu situācijā, bērns zinās kā rīkoties.

- a) nezina
- b) ietu palīgā
- c) neietu palīgā, pastāstītu par to pieaugušajam
- d) cits variants

4.2. att. Bērnu atbildes pirms un pēc programmas īstenošanas, par palīdzību svešam cilvēkam

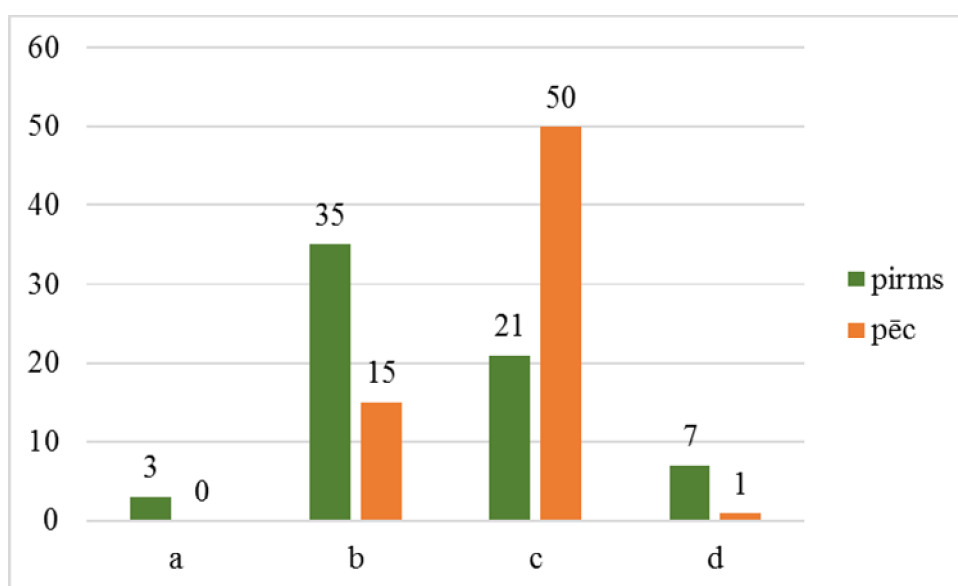
Kā redzams 4.2. attēlā pirms programmas anketēšanā 31 bērns apgalvo, ka dotos līdzīgi svešam cilvēkam, bet pēc programmas apgūšanas tie ir tikai 12 bērni. Pirms preventīvās programmas 25 bērni, atbildot uz jautājumu, apgalvo, ka neietu svešiniekam palīgā un pastāstītu par situāciju pieaugušajam, bet pēc programmas bērnu skaits, kuri šādi rīkotos ir jau 54.

- a) nezina
- b) tas, kā viņš izskatās
- c) tas, ko viņš dara, saka, vai liek man darīt
- d) cits variants

4.3. att. Bērnu atbildes pirms un pēc programmas īstenošanas, par bīstama cilvēka pazīmēm

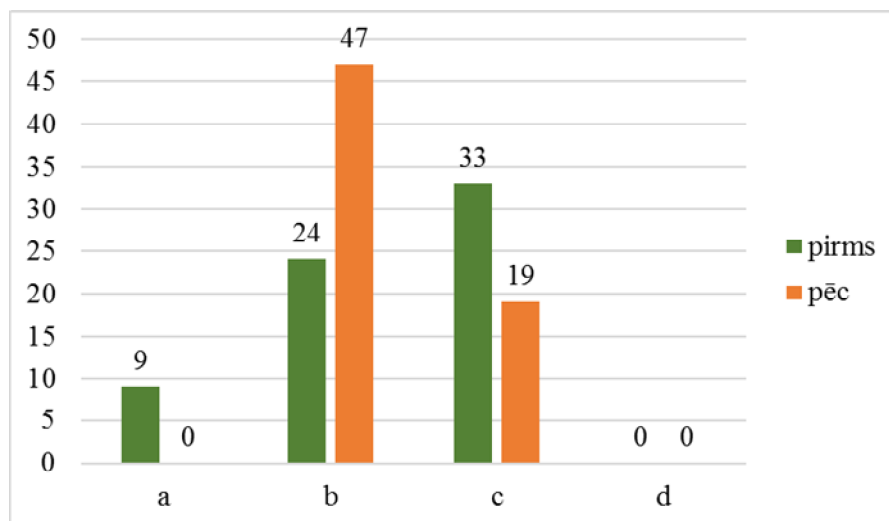
Kā liecina apkopotās atbildes uz anketas 2. jautājumu (skatīt 4.3. attēlu), tad vairums bērnu pirms piedalīšanās preventīvajā programmā, uzskatījuši, ka tas, kā cilvēks izskatās, visvairāk liecina par to, ka viņš var būt bīstams. Tomēr programmas laikā bērniem tiek mācīts, ka izskats var maldināt un, ka ne vienmēr ārēji nesakopts cilvēks ir bīstams vai ļauns. Ar dažādiem uzskates materiāliem un praktiskiem piemēriem, bērniem tiek pierādīts, ka arī ārēji smaidīgi un pozitīvi cilvēki var mums nodarīt pāri. Pēc iegūtās pieredzes preventīvās programmas laikā, atbildot uz iepriekšminēto jautājumu, to bērnu skaits, kuri uzskata, ka izskats ir noteicošais faktors, nav ievērojami samazinājies. Tomēr ievērojami pieaudzis ir bērnu skaits, kuri bīstamu cilvēku atpazītu pēc tā, ko viņš saka vai dara, pēc tā, ko liek mums darīt, kā izturas pret citiem cilvēkiem.

- a) raudātu, neko nedarītu
- b) meklētu mammu vai cilvēku, ar kuru kopā atnāca
- c) lūgtu palīdzību pārdevējai vai apsargam
- d) cits variants

4.4. att. Bērnu atbildes pirms un pēc programmas īstenošanas, par rīcību apmaldīšanās gadījumā

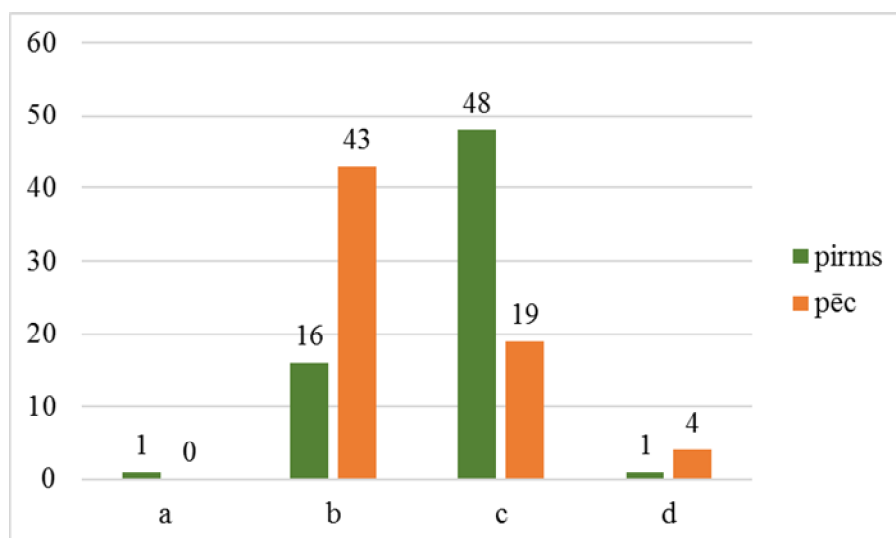
Šis jautājums pēdējā laikā ir ļoti aktuāls, jo bērni arvien biežāk pazūd bez vēsts un tiek izsludināti meklēšanā. Tāpēc ir svarīgi, lai bērnam būtu pietiekami labas sociālās prasmes un spēja komunicēt, lai spētu lūgt palīdzību un zinātu kam to lūgt. Autore uzsver, ka pēc programmas ievērojami audzis to bērnu skaits, kuri apmaldoties lielveikalā lūgtu palīdzību pārdevējai vai apsargam, neapmulstu un nesāktu raudāt (skatīt 4.4. attēlu).

- a) ietu līdzī
- b) pateiktu mammai vai tētim un tad ietu, ja atļautu
- c) neietu
- d) cits variants

4.5. att. Bērnu atbildes pirms un pēc programmas īstenošanas, par rīcību šķietami drošā situācijā

Šajā jautājumā akcents ir uz to, ka no sākuma jāpasaka pieaugušajam, un tikai tad kaut kur drīkst doties. Anketēšanas rezultāti liecina, ka pēc programmas būtiski pieaudzis to bērnu skaits, kuri pateiktu vecākiem un sagaidītu akceptu, pirms kaut kur dodas (skatīt 4.5. attēlu).

- a) neko
- b) teiktu nedari man tā, ietu prom un pastāstītu to mammai
- c) neļautu
- d) cits variants

4.6. att. Bērnu atbildes pirms un pēc programmas īstenošanas, par rīcību gadījumā, kad tiek pārkāptas ķermeņa intīmās robežas

Šī ir tēma, uz kuru programmas laikā tiek likts uzsvars – mācīt bērniem fiziskās robežas, lai pasargātu sevi un neaizskartu citus. Anketēšanas rezultāti liecina, ka programmas mērķis ir sasniegts, jo ir samazinājies to bērnu skaits, kuri vienkārši neļautu sevi fiziski aizskart un par to klusētu (skatīt 4.6. attēlu). Savukārt ir pieaudzis to bērnu skaits, kuri sapratuši, ka par šādām situācijām ir jāinformē pieaugušie. Nozīmīgi, pēc autores, domām ir tas, ka pēc programmas neviens bērns nav atbildējis, ka šādā situācijā nedarītu neko.

Šāda veida preventīvā programma pirmsskolā bērnu sociālo prasmju uzlabošanai, palīdz sagatavot skolai drošus, par sevi pārlicinātus un sociāli nobriedušus bērnus, kas noteikti atvieglo bērniem skolas gaitu uzsākšanu. Balstoties uz pētījuma rezultātiem, autore secina, ka tieši sociālais pedagogs ir piemērotākais šāda veida preventīvās darbības veicējs pirmsskolas izglītības iestādē.

4.2. Skolotāju anketēšana par sociālā pedagoga nepieciešamību pirmsskolas izglītības iestādē “Saimīte” un rezultātu analīze

Lai uzzinātu skolotāju viedokli par iestādes sociālā pedagoga profesionālās darbības nepieciešamību, tika veikta anketēšana (anketas paraugu skatīt 1. pielikumā). Iestādē ir 14 dažāda vecuma bērnu grupas, katrā grupā strādā 2 skolotāji. Katras grupas skolotājiem tika izsniegta viena anketa, kuru skolotāji koleģiāli izpilda. Rezultātā – 14 anketas un 28 respondenti.

Anketā norādīti 6 galvenie sociālpedagoģiskā darba virzieni, skolotāji tiek aicināti sakārtot darbības virzienus, sākot ar nozīmīgāko. Atbilžu ranžēšana - cipars 1 apzīmē to sfēru, kurā skolotājiem sociālā pedagoga atbalsts ir visnozīmīgākais un nepieciešamākais, tālāk augošā secībā tiek atzīmētas mazsvarīgākās sociālpedagoģiskās palīdzības jomas, kur cipars 6 apzīmē jomu, kurā skolotājiem sociālā pedagoga palīdzība ir nepieciešama visretāk (skatīt 4.2. tabulu). Tiek piedāvāti šādi sociālpedagoģiskā darba virzieni:

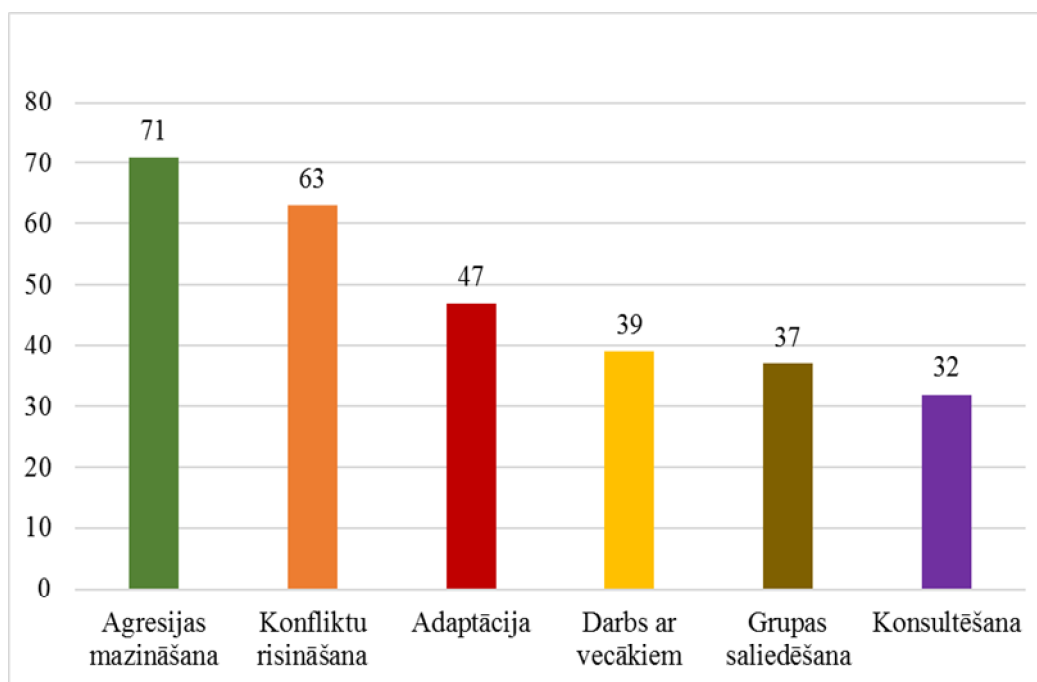
- grupas saliedēšanas pasākumi;
- bērnu savstarpējo konfliktu risināšana;
- bērnu agresijas mazināšanas iespējas, uzvedības kontroles treniņi;
- komunikācija ar vecākiem;
- adaptācijas problēmas;
- konsultēšana, informatīvu materiālu nodrošināšana.

Punktu sistēma rezultātu apkopošanai

Skolotāja piešķirtā pozīcija	Punkti
1	6
2	5
3	4
4	3
5	2
6	1

Sociālpedagoģiskās darbības joma, kurai apkopojot rezultātus, iegūti visvairāk punktu, liecina par aktuālāko problēmu konkrētajā pirmsskolas izglītības iestādē, kuras risināšanai nepieciešams sociālā pedagoga kā atbalsta personāla speciālista atbalsts (skatīt 4.3. tabulu).

Apkopojot visu grupu anketēšanas rezultātus, autore secina, ka sociālā pedagoga atbalsts primāri pirmsskolas skolotājiem nepieciešams, lai palīdzētu novērst vai mazināt bērnu agresiju un iesaistītos konfliktu risināšanā (piemēram, vienaudžu savstarpējie konflikti, nesaprašanās starp grupas pedagogiem un bērna vecākiem).

4.7. att. Situācijas, kurās nepieciešams sociālā pedagoga atbalsts pirmsskolas skolotājiem

Grupu skolotāju anketēšanas rezultāti

Sociālpedagoģiskā darba virzieni PH	Grupās:															Punkti kopā
	<i>Mazputniņi</i>	<i>Pīlādžiši</i>	<i>Rakari</i>	<i>Knīpas un Knauķi</i>	<i>Biītes</i>	<i>Cālēni</i>	<i>Rūķīši</i>	<i>Podziņas</i>	<i>Skudriņas</i>	<i>Pīlēni</i>	<i>Mārītes</i>	<i>Spārītes</i>	<i>Taurenīši</i>	<i>Sienāžiši</i>		
	Iegūtie punkti															
Grupās saliedēšana	2	5	4	2	4	5	3	2	2	1	3	1	1	2	37	
Konfliktu risināšana	4	3	6	4	5	2	5	3	5	5	5	5	5	6	63	
Agresijas mazināšana	5	2	5	5	6	3	6	4	6	6	6	6	6	5	71	
Komunikācija ar vecākiem	3	6	2	1	1	4	1	5	4	3	2	2	2	3	39	
Adaptācijas problēmas	6	4	3	3	3	6	2	6	3	4	1	3	4	4	47	
Konsultēšana	1	1	1	6	2	1	4	1	1	2	4	4	3	1	32	

Respondenti pauž viedokli, ka vismazāk sociālā pedagoga atbalsts un palīdzība pirmsskolas skolotājiem ir nepieciešams konsultatīvajā jomā. Tomēr autores profesionālā darba pieredze liecina par to, ka, konsultējoties ar atbilstošo jomas speciālistu, var iegūt vērtīgu informāciju un metodes, ko pielietot savā darbā. Anketēšanas rezultāti liecina par to, ka primārais ir preventīvais darbs agresijas mazināšanā – gan emocionālās, gan fiziskās vardarbības gadījumos, ko izraisa bērnu agresija, konflikti.

Ja tiek analizētas grupu skolotāju atbildes, salīdzinot bērnu vecumu atbilstošajās grupās, tad, protams, iezīmējas specifiskas iezīmes, kuras atšķiras katram vecumposmam. Grupu sadalījums pa vecumposmiem 2017./2018. mācību gadā:

- Jaunākās grupas (1,5-3 gadi) – “Spārītes”, “Sienāzīši,” “Taurenīši”, “Podziņas”.
- Vidējās grupas (3-4 gadi) – “Mazputniņi”, “Pīlādziņi”, “Knīpas un Knauķi”, “Mārītes”, “Pīlēni”.
- Vecākās grupas (4-5 gadi) – “Rakari”, “Cālēni”, “Bitītes”.
- Sagatavošanas grupas (5-6 gadi) – “Rūķīši”, “Skudriņas”.

Jaunāko bērnu vecuma grupu rezultātu apkopojums liecina, ka jau šajā vecumā (1,5-3 gadi) ir aktuāla bērnu agresija. Kā liecina autores vērojumi un pieredze, tad bieži tas saistīts ar to, ka šajā vecumā bērniem vēl pilnvērtīgi nav attīstījusies valoda un viens no veidiem kā izpaust savas emocijas ir raudāt vai fiziski ietekmēt savus vienaudžus (piemēram, iekost vai iesist). Protams, arī tehnoloģiju attīstība veicina bērnu agresiju – datorspēles, planšetdatori un mobilie telefoni, multfilmas, kas bērniem tiek nodrošināti jau šajā vecumā. Agresīvu uzvedību var veicināt arī tas, ko bērns redz un piedzīvo ģimenē. Salīdzinot rezultātus ar citām vecuma grupām, jaunākajā vecuma grupā kā viena no aktuālajām jomām, kurā nepieciešama sociālā pedagoga palīdzība ir adaptācija. Šajā vecumā tas ir īpaši svarīgi, jo bērni uzsākuši savas bērnudārza gaitas pavisam mazi un bez iepriekšējas sociālās pieredzes. Vienīgā socializācijas vieta, kas pirms tam bijusi ir ģimene. Adaptācijas process pirmsskolas izglītības iestādē notiek gan bērniem, gan viņu vecākiem. Sociālais pedagogs adaptācijas laikā var palīdzēt ar vecāku konsultēšanu, aktuālās informācijas sniegšanu, kā arī palīdzēt grupu skolotājiem radīt pēc iespējas draudzīgāku vidi bērniem, nodrošinot bērnu vecumam atbilstošas aktivitātes, lai veicinātu viņu labsajūtu, kas ir viens no nozīmīgākajiem faktoriem adaptācijas procesa veiksmīgai attīstībai. Kā liecina anketēšanas rezultāti, jaunākā vecuma grupās mazāk aktuāla ir grupas saliedēšana. Šajā vecumposmā bērniem nav interese par citiem bērniem kā rotaļu biedriem, raksturīgs egocentriskums.

Analizējot vidējo bērnu vecuma grupu rezultātus, var secināt, ka rezultāti ir vienādi ar jaunāko vecuma grupu rezultātiem. Autore to skaidro ar to, ka šajā vecuma posmā notiek pārejas procesi – jauna grupa, jauni skolotāji. Līdz ar to adaptācijas process vēl joprojām ir

aktuāls. Tas, ka arī šajā vecuma grupā agresija un bērnu savstarpējie konflikti parādās kā problēma, kuras risināšanai grupu skolotājiem visvairāk nepieciešama sociālā pedagoga palīdzība, liecina par to, ka grupu skolotājiem trūkst attiecīgās prasmes konfliktu risināšanai, kā arī par to, ka bērniem nepieciešams pastiprināti mācīt emociju kontroli.

Arī vecākajās grupās (4-5 gadi) sociālā pedagoga palīdzība visvairāk nepieciešama tieši bērnu agresijas un savstarpējo konfliktu mazināšanai. Tomēr šajā vecuma grupā mazinās adaptācijas nozīme un kļūst aktuālāka grupas saliedēšana – darbs pāros, sadarbības un sociālo prasmju pilnveidošana.

Sagatavošanas grupās (5-6 gadi) vēl joprojām aktuāla ir bērnu agresija un konflikti. Ņemot vērā, ka visās vecuma grupās šie faktori dominē, tad nenoliedzami tā ir aktuāla problēma, kuras risināšanai nepieciešams atbalsta personāls. Ņemot vērā, ka tās ir sociāla rakstura (saskarsme un komunikācija) problēmas, tad kā atbalsta personāla speciālists, kurš palīdz grupu skolotāju ikdienas darbā, ir tieši sociālais pedagogs. Šajā vecuma grupā aktuāla kļūst komunikācija ar vecākiem – nepieciešama sadarbība, bērnu sagatavojot skolai. Tāpēc sagatavošanas grupu skolotāju anketēšanā kā viens no svarīgākajiem jautājumiem, kurā būtu nepieciešama sociālā pedagoga atbalsts, ir komunikācija ar vecākiem.

4.3. Skolu sociālo pedagogu anketēšana par sadarbības iespējām un rezultātu analīze

Pētījuma laikā veikta 10 skolās strādājošu speciālistu anketēšana (skatīt 4.4. tabulu), kuras mērķis ir noskaidrot skolas sociālo pedagogu viedokli par šī profesionāļa nepieciešamību pirmsskolas izglītības iestādē, iespējamajām sadarbības iespējām – kādos gadījumos tas būtu nepieciešams un vai tas būtu lietderīgi, kā arī skolas sociālie pedagogi tiek aicināti izteikt rekomendācijas sociālpedagoģiskajai darbībai pirmsskolā (anketas paraugu skatīt 2. pielikumā).

4.4. tabula

Pētījuma bāze

Atrašanās vieta	Skolu skaits	Skolas tips
Rīga	5	<ul style="list-style-type: none"> • 3 vidusskolas • 2 ģimnāzijas
Pierīga	2	Vidusskola
Ogres novads	2	Vidusskola
Madonas novads	1	Vidusskola

Dažādu novadu skolas tika izvēlētas, jo katra reģiona skolai var būt specifiskas iezīmes un problēmas ar kādām jāstrādā sociālajam pedagogam. Tāpēc arī varētu atšķirties rekomendācijas, kuras tiek izteiktas darbam pirmsskolas izglītības iestādē.

Veicot anketēšanas kopsavilkumu, autore secina, ka visi no anketētajiem skolā strādājošajiem sociālajiem pedagogiem atbalsta ideju par sociālo pedagogu pirmsskolas izglītības iestādē. Kā arī, vairākkārt tiek pieminēta preventīvā darba nepieciešamība sociālo prasmju attīstīšanai jau pirmsskolas posmā. Tiek pausts viedoklis arī par to, ka sadarbība starp pirmsskolas izglītības iestādēm un skolu, atvieglotu adaptācijas procesa norisi pārejas posmā uz 1. klasi.

Par nozīmīgu tiek atzīta informācijas pēctecība, lai atvieglotu atbalsta pasākumu organizēšanu skolā – būtu vērtīgi zināt kādas problēmas bijušas jau pirmsskolā, kādas metodes izmantotas – kuras bijušas veiksmīgas un kuras ne tik veiksmīgas. Tomēr izskan arī viedoklis par to, cik likumīga ir šāda veida informācijas sniegšana, vai tas nepārkāpj sociālpedagoģiskā darba konfidencialitātes principus. Bērnu tiesību aizsardzības likuma 71. pants nosaka: “Informācija, kuru par bērnu ieguvīš izglītības iestādes darbinieks, pildot amata pienākumus, ir konfidenciāla, un ziņas, kas jebkādā veidā varētu kaitēt bērna turpmākajai attīstībai vai viņa psiholoģiskā līdzsvara saglabāšanai, nav izpaužamas. Aizliegts izplatīt personiski iegūto informāciju par bērnu, kurš kļuvis par nozieguma upuri, liecinieku vai izdarījis likumpārkāpumu, kā arī tādu informāciju, kura bērnam varētu kaitēt tūlīt vai tālākā nākotnē. Aizliegts intervēt bērnu un izplatīt presē un citos plašsaziņas līdzekļos informāciju par bērnu, kurš kļuvis par prettiesiskas darbības upuri, liecinieku vai izdarījis likumpārkāpumu, izņemot gadījumu, kad bērns pats izsaka vēlēšanos pārdzīvoto izpaust atklātībai un tam piekriš viņa vecāki vai citi bērna likumiskie pārstāvji” (Bērnu tiesību aizsardzības likums, 1998). Autore pauž viedokli, ka likumā minēto punktu par konfidenciālo informāciju, kuras izpaušana varētu kaitēt bērnam, var interpretēt dažādi. No profesionālā viedokļa informācijas izpaušana citai izglītības iestādei par bērnam sniegtajiem atbalsta pasākumiem nekaitē bērna attīstībai, gluži pretēji – tas atvieglo turpmākās izglītības apguves un attīstības iespējas. Tikai šādas informācijas sniegšanai, būtu nepieciešama vecāku atļauja - piekrišana, ka šāda veida informācija tiek ierakstīta bērnu attīstības kartēs, kas tiek nodotas skolai. Ja vecāki šādu atļauju nesniedz, tad skolai šī informācija netiek sniegta.

Apkopojot anketēšanas rezultātus, var secināt, ka galvenie iemesli kāpēc nepieciešama sadarbība starp skolas un pirmsskolas sociālo pedagogu ir:

- tas atvieglo sociālpedagoģiskās problēmas diagnostiku;
- pieejama informācija par iespējamajām sociālā riska ģimenēm (ģimenes sociālais raksturojums);

- informācija par pirmsskolas izglītības iestādē sniegtajiem atbalsta pasākumiem un to rezultātiem atvieglotu turpmāko palīdzības sniegšanu bērnam un viņa ģimenei;
- būtu iespēja iepazīties ar konkrēta bērna raksturojumu;
- tiktu realizēta operatīva un produktīva, pēctecīga situācijas risināšana;
- laicīgi būtu iespējams reaģēt un sastādīt individuālo atbalsta pasākumu programmu konkrētiem bērniem pirms problēmas saasinājuma, nonākot svešā vidē;
- būtu vieglāk izprast bērna iepriekšējo pieredzi.

Anketēšanas rezultāti liecina par to, ka pirmsskolas sociālpedagoģiskā darba jomu, skolas sociālo pedagogu skatījumā, nepieciešams pilnveidot konkrētos virzienos. Analizējot respondentu sniegtās atbildes, autore nosauc konkrētus piemērus, kuriem nepieciešama papildus uzmanība tieši pirmsskolas posmā:

- ģimenes sociālais modelis (sociālā vide, vecāku izglītība, attieksme pret bērnu);
- regulāra izglītības iestādes neapmeklēšana;
- bērna pedagoģiskā ielaistība;
- devianta uzvedība;
- izglītojoši semināri vecākiem par bērna emocionālo audzināšanu, adaptācijas procesu, audzināšanas stiliem un disciplinēšanas metodēm, ko organizētu iestādes sociālais pedagogs vai psihologs;
- bērna spēja ievērot noteikumus, pielāgoties noteiktai kārtībai, dienas režīmam, grafikam;
- sadarbības, empātijas, tolerances veicināšana vienaudžu starpā;
- profilaktiskais darbs sociālo prasmju uzlabošanai;
- adaptācijas periodā izveidot materiālus, ar kuriem strādāt pirmsskolas beigu posmā un turpināt 1. klases sākumā, lai saglabātu pēctecību un radītu bērniem izjūtu, kas izglītības posmi viens otru papildina;
- veicināt pozitīvu bērnu pašvērtējumu;
- sniegt bērniem mīlestību un nodrošināt vienlīdzīgas iespējas un attieksmi;
- saskatīt bērna individualitāti un veicināt talantu attīstību;
- veidot sadarbību starp bērnu vecākiem un izglītības iestādi;
- veidot elektronisko datu bāzi, kurā būtu iespējama informācijas apmaiņa starp izglītības iestādēm;
- mācīt konfliktu risināšanas un dusmu kontroles prasmes;
- veicināt draudzīgas attiecības vienaudžu vidū;
- nodrošināt pozitīvu pirmās izglītības ieguves pieredzi (detalizētāk ar respondentu atbildēm iespējams iepazīties 3. pielikumā).

DISKUSIJA

Sociālais pedagogs pirmsskolas izglītības iestādē nav bieža parādība mūsu valstī. Pārsvarā šis speciālists ir sastopams pirmsskolas izglītības iestādēs, kurās tiek realizētas speciālās izglītības programmas. Tomēr arvien biežāk izskan viedoklis par to, ka arī pirmsskolas izglītības iestādēs, kuras realizē vispārējo izglītības programmu, sociālais pedagogs ir nepieciešams kā papildus atbalsts bērniem, vecākiem un pedagogiem. Tas saistās ar to, ka brīvās audzināšanas, moderno tehnoloģiju un sabiedrības procesu ietekmē bērni kļūst napatstāvīgi, neizlēmīgi, nesociāli, agresīvi un emocionāli nestabili. Šīs negatīvās uzvedības izpausmes būtiski ietekmē mācību procesu un bērna labsajūtu izglītības iestādē.

Maģistra darbā, balstoties uz zinātnieku atzinumiem, tiek aktualizēts, ka tieši pirmsskolas vecumā bērniem notiek visstraujākā personības attīstība, kā arī tas, ka veicot sistemātisku un mērķtiecīgu preventīvo darbu, iespējams pozitīvi ietekmēt bērna personības attīstību. Autore savā maģistra darbā piedāvājusi konkrētas preventīvā darba metodes tieši pirmsskolas vecuma bērniem, kuras ir praktizējusi un pārbaudījusi darbā pirmsskolas izglītības iestādē.

Autores profesionālā darba pieredze liecina, ka bērna uzvedība ir kāda parauga vai noteikta uzvedības modeļa atspoguļojums, pārsvarā uzvedība ir iemācīta. Ja bērns slikti uzvedas, skolotājiem jāpieņem, ka viņš, iespējams, nezina labāku uzvešanās veidu. Šādos brīžos skolotājam būtu izglītojamam jāiemāca savādāku un efektīvāku uzvedības modeli, tāda paša rezultāta sasniegšanai. Pat ja bērns māc uzvesties citādāk un ir darījis kaut ko apzināti, tīšām, tad svarīgi, lai viņš apzinās savas darbības dabiskās sekas. Tas palīdzēs bērnam uzņemt atbildību un mācīties pašam no savas uzvedības rezultāta (Hansena, 1998). Sociālais pedagogs pirmsskolas izglītības iestādē ir kā pozitīvas uzvedības paraugs un viņu uzvedības pārraudzītājs, kā arī konsultants skolotājiem un vecākiem, uzvedības problēmu gadījumu risināšanā, pozitīvas disciplinēšanas veicināšanā, grupas saliedēšanā.

Pētījums par sociālā pedagoga profesionālo darbību pierāda, ka ir specifiskas jomas, kurās pirmsskolas izglītības iestādēs ir nepieciešama šī speciālista palīdzība, jo pirmsskolas skolotājiem nav nepieciešamās kompetences un pieredzes. Šīs jomas saistītas ar bērnu agresivitāti, adaptācijas procesiem, darbu ar vecākiem, sociālo iemaņu pilnveidošanu un sociālo gatavību skolai.

Babītes novada pirmsskolas izglītības iestādē "Saimīte" izstrādāta kārtība par vadītāja un pedagogu rīcību, ja tiek konstatēta fiziska vai emocionāla vardarbība pret izglītojamo (skatīt 8. pielikumu). Dokumentā teikts, ka konfliktu risināšanā starp izglītojamiem, kā arī starp izglītojamiem un iestādes darbiniekiem, tiek iesaistīti atbalsta personāla speciālisti –

sociālais pedagogs un psihologs. Šī kārtība izstrādāta ar Vispārējās izglītības likuma 10. pantu un Ministru kabineta 2009. gada 24. novembra noteikumiem nr. 1338. Tātad, balstoties uz šāda veida dokumentu, var secināt, ka viena no sociālā pedagoga svarīgākajām profesionālajām iezīmēm ir prasme risināt konfliktus. Spēja objektīvi izvērtēt konflikta iemeslus un iespējamās alternatīvas konflikta risināšanai ir vēl viens svarīgs aspekts sociālā pedagoga profesionālajā darbībā, ne tikai pirmsskolas izglītības iestādē, bet izglītības iestādēs kopumā.

Ministru kabineta noteikumi par valsts pirmsskolas izglītības vadlīnijām, nosaka, ka pirmsskolas izglītības iestādei jāsekmē bērna pašapziņas veidošanās, spēju un interešu apzināšanās, jūtu un gribas attīstība, bērna saskarsmes un sadarbības prasmes, pozitīva attieksme pret sevi, citiem cilvēkiem, apkārtējo vidi un Latvijas valsti, bērna droša un veselīga dzīvesveida iemaņu attīstība (Ministru kabineta noteikumi nr. 533, 2012). Pilnvērtīgai un kvalitatīvai šo uzdevumu sasniegšanai, nepieciešams piesaistīt atbalsta personāla speciālistus kā papildus atbalstu un sociālās jomas lietpratējus. Atbalsta personāla speciālistiem ir iespējas veikt padziļinātu bērnu izpēti, saskatīt jomas, kuras nepieciešams pilnveidot un ir atbilstošās kompetences, lai to realizētu praksē. Tāpēc, pirmsskolas izglītības iestādei tas ir ieguvums, ja iestādē ir pieejams gan sociālais pedagogs, gan psihologs, kā arī citi atbalsta personāla speciālisti, kuriem ir pieejamas atbilstošās metodikas bērna izpētei, pašapziņas celšanai, emociju apzināšanai, gribas trenēšanai, saskarsmes prasmju pilnveidošanai.

Izstrādājot maģistra darbu, autore nonākusi pie secinājuma, ka izglītība balstās uz sadarbību. Pirmsskolas izglītības iestādē sadarbība saistās ar pedagogiem, administrāciju, vecākiem, bērniem. Produktīvai un efektīvai darbībai arī atbalsta personālā īpaši nozīmīga ir sadarbība, jo atbalsta personāla speciālisti papildina viens otra profesionālo darbību. Sociālajam pedagogam kā atbalsta personāla speciālistam pirmsskolas izglītības iestādē nepieciešama prasme sadarboties un spēt rast kompromisus. Sadarbība nepieciešama arī starp pirmsskolas izglītības iestādi un skolu, lai veicinātu pozitīvu pāreju no vienas izglītības iestādes uz otru. Maģistra darbā apskatītas sadarbības formas, kuras iespējams izmantot, lai sekmētu adaptācijas procesus pārejas posmā no pirmsskolas un skolu, kā arī nodrošinātu atbalsta pasākumus konkrētiem bērniem ar informācijas pēctecību un procesu nepārtrauktību.

Pirmsskolas izglītības iestādes sociālā pedagoga sadarbība notiek ne tikai ar skolu, bet arī ar sociālo dienestu, bāriņtiesu un policiju. Sadarbība ar sociālo dienestu nozīmīga, lai efektīvi organizētu sociālo palīdzību, kā arī apzinātu sociālā riska ģimenes. Bāriņtiesa var pieprasīt sociālā pedagoga raksturojumu par konkrētu bērnu, piemēram, vecāku šķiršanās gadījumā, aizdomu gadījumā par emocionālu vai fizisku vardarbību pret bērnu ģimenē. Sadarbību ar policiju raksturo abpusēja ieinteresētība – pirmsskolas izglītības iestādei ir

svarīgi, ka policija atbalsta preventīvos pasākumus iestādē, savukārt policija caur pirmsskolas izglītības iestādi nodrošina vecāku un bērnu informēšanu par aktualitātēm bērnu tiesību aizsardzības jomā. Par pirmsskolas un policijas sadarbības aktualitāti liecina arī dažādas sociālās kampaņas, kuras organizē Valsts policija. Piemēram, 2017. gada oktobrī tika realizēta sociālā kampaņa “Supervaronim nepazust!”. Kampaņas mērķauditorija bija tieši pirmsskolas vecuma bērni un tās mērķis - mudināt sabiedrību apzināties kopīgo atbildību par bērniem un viņu drošību. Ar šo kampaņu tiek aicināti gan vecāki, gan skolotāji runāt ar bērniem jau kopš mazotnes par jautājumiem, kas saistīti ar viņu drošību un rīcību dažādās situācijās. Jo ikviens bērns, kurš zina, kā rīkoties, nokļūstot bīstamā situācijā, ir pamats drošai sabiedrībai.

Mūsdienās ik dienu notiek izmaiņas - vērtības un aktualitātes mainās, un moderno tehnoloģiju laikmets nenoliedzami ietekmē gan izglītības sistēmu, gan ģimenes modeli, gan sabiedrību kopumā. Paralēli sabiedrības pārmaiņu procesiem nepieciešams mainīties arī izglītības sistēmai. Kā viena no šāda veida vēlamajām pārmaiņām būtu sociālais pedagogs katrā pirmsskolas izglītības iestādē, jo realitāte ir tāda, ka bērni ar specifiskām uzvedības iezīmēm paliek arvien vairāk, un ir nepieciešams pamanīt un laicīgi reaģēt, lai nodrošinātu šādu bērnu pilnvērtīgu attīstību un pēc iespējas kvalitatīvāku izglītības ieguves procesu.

SECINĀJUMI UN IETEIKUMI

Izstrādājot maģistra darbu, tika iegūti sekojoši **secinājumi**:

1. Atbalsta personāla profesionālā darbība pirmsskolas izglītības iestādē būtiski atvieglo pedagoģiskā, psiholoģiskā un sociālā atbalsta sniegšanu bērniem un viņu vecākiem, kā arī palīdz veicināt pirmsskolas skolotāju pedagoģiskā darba kvalitāti.
2. Sociālpedagoģiski preventīvais darbs pirmsskolas izglītības iestādē nodrošina bērnu pozitīvu socializāciju, kā arī atvieglo adaptācijas procesu, bērniem uzsākot skolas gaitas.
3. Pirmsskolas posms bērna dzīvē ir periods, kad notiek bērna personības pamatiezīmju attīstība – jūtu un emociju kontrole, vērtību un attieksmju veidošanās, saskarsmes prasmju apgūšana, tāpēc šajā vecumā nepieciešams pievērst pastiprinātu uzmanību sociālās sfēras attīstībai, lai spētu laicīgi pamanīt un reaģēt uz specifiskām bērna uzvedības izpausmēm un antisociālas uzvedības iezīmēm.
4. Sociālais pedagogs ir daudzfunkcionāls speciālists, kuram jāspēj orientēties dažādās profesionālajās jomās, lai pilnvērtīgi spētu nodrošināt bērnu tiesību pārstāvniecību.
5. Bērni ar vāju emociju kontroli, agresīvas uzvedības izpausmēm un komunikācijas prasmju trūkumu saskarsmē ar vienaudžiem pirmsskolas izglītības iestādēs parādās arvien vairāk, kas no pirmsskolas skolotājiem prasa papildus uzmanību un profesionālās kompetences ikdienas pedagoģiskā procesa realizēšanā.
6. Pirmsskolas skolotājam, pievērsot pastiprinātu, nedalītu uzmanību konkrētam bērnam ar veselības vai uzvedības problēmām, tiek negatīvi ietekmēta mācību darba organizēšana, jo, saskaroties ar neparedzētām, ekstrēmām situācijām, tiek izjaukts dienas ritms un nodarbības gaita, kā arī ietekmēts skolotāja un citu bērnu emocionālais stāvoklis. Sociālais pedagogs šādās situācijās ir kā atbalsts grupas skolotājam, palīdzot organizēt mācību procesu un asistējot darbā ar konkrēto bērnu, kā arī atbalsts bērnam un viņa vecākiem, veicot uzvedības korekcijas pasākumus.
7. Sistemātiska un regulāra sadarbība starp pirmsskolas un skolas atbalsta personāla speciālistiem, nodrošinātu informācijas pēctecību un atbalsta pasākumu nepārtrauktību, lai bērna attīstībā, mainot izglītības iestādi, neiestātos regress.
8. Pētījuma rezultāti liecina, ka skolas sociālajiem pedagogiem būtu nozīmīga sadarbība ar pirmsskolas sociālo pedagogu, jo ir svarīgi izzināt bērna iepriekšējo sociālo pieredzi, izmantotās pedagoģiskā darba metodes un to efektivitāti, kā arī tiek uzsvērta nepieciešamība pirmsskolas posmā papildus strādāt, lai pilnveidotu bērnu saskarsmes prasmes, empātiju un toleranci, emociju kontroli un atbildību.

9. Sociālo pedagogu trūkums pirmsskolas izglītības iestādēs saistīts ar to, ka šo speciālistu finansēšana ir atkarīga no konkrētās pašvaldības, tāpēc pašvaldības ekonomējot finansiālos resursus, šo speciālistu pirmsskolas izglītības iestādēs nenodrošina.

10. Pirmsskolas izglītības iestāde ir pirmais ārpusģimenes sociālais institūts bērna dzīvē, tāpēc ir svarīgi šo sociālo pieredzi veidot pozitīvu, veicinot bērna drošību un labsajūtu iestādē, nepieciešamības gadījumā attiecīgās situācijās, piesaistot atbilstošus speciālistus (atbalsta personālu).

Maģistra darba “Sociālais pedagogs kā atbalsta personāla speciālists pirmsskolas izglītības iestādē” mērķis ir sasniegts, uzdevumi izpildīti un uz pētījuma jautājumiem ir atbildēts.

Turpmāk būtu nepieciešams veikt pētījumus par to, kā tiek praktizēta sadarbība starp dažādu pakāpju vispārējās izglītības iestādēm, kā arī Valsts izglītības informācijas sistēmā nodrošināt iespēju iepazīties ar atbalsta pasākumiem, kuri īstenoti bērna iepriekšējā izglītības iestādē.

Ieteikumi, pamatojoties uz maģistra darba laikā veiktā pētījuma rezultātiem:

Valsts līmenī:

1. Sociālā pedagoga profesijas standartā un augstskolu studiju programmās ieviest specializāciju, darbības koncentrēšanu uz vienas pakāpes izglītības iestādi (pirmsskola, skola, speciālā skola, internātskola), kurā tiek veikta prakse un konkrētajā jomā tiek izstrādāts arī diplomdarbs.
2. Sociālos pedagogus ietvert to pedagogu skaitā, kurus finansē valsts, lai veicinātu preventīvo darbu, neatkarīgi no pašvaldību iespējām.

Pašvaldības līmenī:

1. Nodrošināt sociālā pedagoga pieejamību katrā izglītības iestādē.
2. Ja nav iespējams finansēt sociālo pedagogu katrā pašvaldības izglītības iestādē, tad nodrošināt sociālo pedagogu, kurš strādā pašvaldības sociālajā dienestā un nepieciešamības gadījumā sniedz palīdzību konkrētai izglītības iestādei, lai konsultētu un palīdzētu risināt problēmsituācijas, sniegtu atbalstu pedagoģiskajam personālam, bērniem un viņu vecākiem.
3. Nodrošināt vismaz vienu sociālo pedagogu uz vairākām pirmsskolas izglītības iestādēm. Pilnu sociālā pedagoga slodzi sadalīt uz dažādām pašvaldības pirmsskolas iestādēm, atkarībā no bērnu skaita tajās, sastādot noteiktu grafiku ar dienām, kurās speciālists strādā konkrētajās iestādēs.

Iestādes līmenī:

1. Organizēt pedagogu apmācības par tēmām, kas saistītas ar bērna uzvedību, pozitīvu disciplinēšanu un personības attīstības veicināšanu.
2. Veidot katram bērnam portfolio (sociālo karti), kurš ietvertu informāciju par bērna veselību, sadarbību ar atbalsta personālu, talantiem, izmantotajām darba metodēm darbā ar konkrēto bērnu, sadarbību ar citām institūcijām bērna tiesību pārstāvēšanai, ģimenes sociālā riska izvērtējumu.
3. Veicināt sadarbību starp pirmsskolas izglītības iestādi un skolu, lai nodrošinātu veiksmīgu pāreju no viena izglītības posma uz nākamo.
4. Nodrošināt atbalsta personāla pieejamību iestādē, lai kvalitatīvi un sistemātiski sniegtu pedagoģisku, psiholoģisku un sociālu atbalstu gan pedagogiem, gan bērniem, gan viņu vecākiem.
5. Pamatojoties uz sociālā pedagoga profesijas standartu, izstrādāt sociālā pedagoga amata aprakstu, kurš būtu pielāgots pirmsskolas izglītības iestādes specifikai un darba organizēšanai (skatīt 9. pielikumu).

IZMANTOTĀS LITERATŪRAS UN AVOTU SARAKSTS

1. **Aleksejeva Z., Bluša M., Boroduļina K., Dogadajeva T., Grīnberga A., Ivanova N., Kauliņa A., Kolomeiceva A., Lapiņa D., Lapševska A., Poļivanova J.** Bērna psiholoģiski pedagoģiskā iedrošināšana, pārejot no sākumskolas uz pamatskolu: atbalsts, sadarbība, palīdzība. Rīga: Izdevniecība “N.I.M.S.”, 2002.
2. **Āboltiņa L.** 7-gadīgo bērnu sociālā adaptēšanās skolā 1. klasē. Promocijas darbs pedagoģijas zinātņu doktora grāda iegūšanai skolas pedagoģijas apakšnozarē. Rīga: LU, 2014. Pieejams internetā: https://dspace.lu.lv/dspace/bitstream/handle/7/4949/44296-Liga_Aboltina_2014.pdf?sequence=1
3. **Babītes novada pirmsskolas izglītības iestādes “Saimīte” kārtība par vadītāja un pedagoģu rīcību, ja tiek konstatēta fiziska vai emocionāla vardarbība pret izglītojamo.** Apstiprināts 31.08.2017. ar PII “Saimīte” pedagoģiskās padomes sēdes lēmumu, protokols nr. 25.
4. **Bethere D.** Pārejas posms pirmsskola – pamatskola. Rīga: RAKA, 2013.
5. **Bērnu tiesību aizsardzības likums.** Rīga: 1998. Pieejams internetā: <https://likumi.lv/doc.php?id=49096> Skatīts: 19.09.2017.
6. **Černova E.** Praktikumus pirmsskolas sadarbības pedagoģijā. Rīga: Latvijas Universitāte, 2003.
7. **Dzintere D., Krinkele V., Gailuma S., Neļjodova O., Liepiņa T., Freiberga I.** Bērns kā individualitāte pirmsskolas izglītības iestādē. Rīga: RPIVA, 2002.
8. **Dzintere D., Stangaine I.** Rotaļa – bērna dzīvesveids. Rīga: RAKA, 2007.
9. **Eisenberg N.** Emotion regulation and moral development. Annual review of psychology, 2000.
10. **Geske, A. Grīnfelds.** Izglītības pētniecība. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2006.
11. **Grīnvalde L.** Bez 5 minūtēm pirmklasnieks. Rīga: Zvaigzne ABC, 2008.
12. **Gudjons H.** Pedagoģijas pamatatziņas. Rīga: Zvaigzne ABC, 2007.
13. **Hansena K. A., Kaufmane R. K., Saifers S.** Izglītība un demokrātijas kultūra: bērniņas pieredze. Rīga: Sorosa Fonds, 1998.
14. **Hense M., Buschmeier G.** Kindergarten und Grundschule Hand in Hand. Munchen: Don Bosco Verlag, 2002.
15. **Hüsing B., Jancke B.** Impact Assessment of Neuroimaging: Final Report. Hochschulverlag AG, 2006.
16. **Interneta skaidrojošā vārdnīca “TEZAURS”.** Pieejams internetā: <http://www.tezaurs.lv/#/sv/deviance> Skatīts: 18.08.2017.

17. **Jefimova A., Tarasova A.** Konsultēšanas metode sociālā pedagoga darbībā. Mācību metodiskais līdzeklis. Rīga: Sociālā darba un sociālās pedagoģijas augstskola "Attīstība", 2008.
18. **Kačevska E.** Sociālā pedagoga preventīvais darbs skolēnu sociālo problēmu mazināšanai pārejas periodā uz pamatskolu. Liepāja: Liepājas Universitātes Pedagoģijas katedra, 2008.
19. **Kaņepēja R., Lieģeniece D., Černova E., Dzintere D. u.c.** Es gribu iet skolā. Rīga: SIA "Puse Plus", 2003.
20. **Kaņepēja R.** Ceļā uz skolu. Bērnu sagatavošana pamatzglītības ieguvei. Rīga: Zvaigzne ABC, 2012.
21. **Kolmens P.** Vecāki un bērni. Kā runāt ar bērnu problēmu situācijās. Rīga: Avots, 2004.
22. **Latvijas Republikas Izglītības likums.** Rīga, 1998. Pieejams internetā: <https://likumi.lv/doc.php?id=50759> Skatīts: 10.05.2017.
23. **Lieģeniece D.** Kopveseluma pieeja bērnu audzināšanā (5-7 gadu vecumā). Rīga: RAKA, 1999.
24. **Lika I.** Bērnu psiholoģija. 1. daļa. Liepāja: LPA, 2003.
25. **Maļicka J.** Piederības izjūta un mācību motivācija. Rīga: RAKA, 2004.
26. **Metodiskie ieteikumi pirmsskolas mācību programmas īstenošanai.** Rīga: Valsts izglītības un saturs centrs, 2016. Pieejams internetā: http://visc.gov.lv/vispizglitiba/saturs/dokumenti/metmat/met_iet_pirmsk_prog_ist.pdf Skatīts: 06.10.2017.
27. Metodiskie ieteikumi. **Atbalsta komandas darba organizācija izglītības iestādē.** Valsts izglītības saturs centrs, 2015. Pieejams internetā: http://visc.gov.lv/specizglitiba/dokumenti/metmat/atb_komandas_organizacija.pdf Skatīts: 24.10.2017.
28. **Ministru kabineta noteikumi nr. 1338** "Kārtība, kādā nodrošināma izglītojamo drošība izglītības iestādēs un to organizētajos pasākumos". Rīga: Ministru kabinets, 2009. Pieejams internetā: <https://likumi.lv/doc.php?id=201106> Skatīts: 18.10.2017.
29. **Ministru kabineta noteikumi nr. 533** "Noteikumi par valsts pirmsskolas izglītības vadlīnijām". Rīga, Ministru kabinets, 2012. Pieejams internetā: <https://likumi.lv/doc.php?id=250854> Skatīts: 18.10.2017.
30. **Ministru kabineta noteikumi Nr.1338:** Kārtība, kādā nodrošināma izglītojamo drošība izglītības iestādēs un to organizētajos pasākumos. Rīga: 2009. Pieejams internetā: <https://likumi.lv/doc.php?id=201106> Skatīts: 31.10.2017.

31. **Nikolajeva Dz.** Pirmsskolas iestādes sadarbība 5 – 7 gadus vecu bērnu sociālo prasmju veidošanā sociālā pedagoga skatījumā. Rīga: 2008.
32. **OECD starptautiskais pētījums OECD PISA 2015.** Skolēnu labklājība Latvijā starptautiskā salīdzinājumā. Pieejams internetā: http://www.ipi.lu.lv/fileadmin/user_upload/lu_portal/projekti/ipi/Publikacijas/Skolenu_labklajiba_Latvija_PISA_2015_pirmie_rezultati_19_04_2017.pdf Skatīts: 29.06.2017.
33. **Pārskats par bērnu stāvokli Latvijā 2015. gadā.** Rīga: Labklājības ministrija, 2016. Pieejams internetā: http://www.lm.gov.lv/upload/petijumi/lmzino_211216_bernu_parskats_2015.pdf Skatīts: 02.10.2017.
34. **Petermann A. G.** Cultural Differences in Hedonic Emotion Regulation After a Negative Event. American Psychological Association, 2014.
35. **Pirmsskolas izglītības mācību satura programma.** Valsts izglītības satura centrs, 2012. Pieejams internetā: http://visc.gov.lv/vispizglitiba/saturs/dokumenti/programmas/pirmsskolai/pirmssk_izgl_mac_programma.pdf Skatīts: 27.04.2017.
36. **Plaude I.** Sociālā pedagogija. Rīga: RAKA, 2001.
37. **Puškarevs I., Golubeva A.** Bērna attīstība. Izdevniecība: LIELVĀRDS, 1999.
38. **Rethinking Education. Towards a global common good?** UNESCO Publishing, 2015. Pieejams internetā: http://www.unesco.org/new/fileadmin/MULTIMEDIA/FIELD/Cairo/images/Rethinking_Education.pdf Skatīts: 26.10.2017.
39. Rīgas domes izglītības, jaunatnes un sporta departamenta metodiskais materiāls. **Sociālā pedagoga darbs vispārizglītojošā skolā.** Ogre: SIA Ogres tipogrāfija, 2005.
40. **Roga V.** Promocijas darbs. Sociālā pedagoga ekoloģiskās kompetences veidošanās lauku kopienā. Rīga: augstskola „Attīstība”, 2008.
41. **Rudņicka Z.** Sociālais pedagogs skolā. Rīga: RAKA, 2001.
42. **Skolotāja profesijas standarts.** Valsts izglītības satura centrs, 2004. Pieejams internetā: <http://visc.gov.lv/profizglitiba/dokumenti/standarti/ps0238.pdf> Skatīts: 14.09.2017.
43. **Sociālā pedagoga profesijas standarts,** 2013. Pieejams internetā: http://socialais.lv/Dokumenti/Socialais_pedagogs.pdf Skatīts: 12.06.2017.
44. **Statistika par vispārējo izglītību 2016./2017.m.g. - Pirmsskolas izglītības iestāžu skaits un bērnu skaits tajās sadalījumā pēc iestādes pakļautības.** Rīga: Izglītības un

zinātnes ministrija, 2017. Pieejams internetā: <http://www.izm.gov.lv/lv/publikacijas-un-statistika/statistika-par-izglitibu/statistika-par-visparejo-izglitibu/2016-2017-m-g>

Skatīts: 13.10.2017.

45. **Strautmane R.** Hiperaktīvi pirmsskolas vecuma bērni. Rīga: RAKA, 2013.
46. **Strazdiņa J., Pavlovs O., Stare M. u.c.** Sociālā pedagoģija un personības psiholoģiskā adaptācija mainīgajā sociālajā vidē. Rīga: Izdevniecība "Vārti", 2000.
47. **Svence G.** Attīstības psiholoģija. Rīga: Zvaigzne ABC, 1999.
48. **Špona A., Jermolajeva J., Stangaine I., Tauriņa A. u.c** Bērna sasniegumu veicināšana pirmsskolā. Rīga: RAKA, 2015.
49. **Truskovska Ž.** Sociālā pedagoga profesionālās kompetences veidošana supervīzijā. Rēzekne: Rēzeknes augstskola, 2013.
50. **Valsts bērnu tiesību aizsardzības mājaslapa.** Pieejams internetā: <http://www.bti.gov.lv/> Skatīts: 22.03.2017.
51. **Zinātnisko rakstu krājums.** Sociālā pedagoģija: izglītības un sociālās vides mijiedarbības sociāli pedagoģiskais aspekts. Liepāja: Liepājas Universitātes Pedagoģijas katedra, 2008.
52. **Žukovs L., Kopeloviča A.** Didaktika. Ievērojamākie pedagogi par mācību teoriju. Rīga: RAKA, 2000.
53. **Василькова Т.А., Василькова Ю.В.** Социальная педагогика: учебное пособие. М.:КНОРУС. 2010.
54. **Егорова М.** Социальный педагог в дошкольном учреждении.// Дошкольное образование.-2009.
55. **Леонтьев А.Н.** Проблемы развития психики. М.: Изд. АПН РСФСР, 1995.
56. **Мардахаев А.В.** Социальная педагогика. Учебник. М.: Гардарики. 2005.
57. **Овчарова Р. С.** Справочная книга школьного психолога, 1993.
58. **Штинова Г. Н.** Социальная педагогика. Учебник. М.: Валдос. 2008.

PIELIKUMI

ANKETA

Labdien, cienījamie kolēģi!

Sava maģistra darba ietvaros vēlos noskaidrot pirmsskolas pedagogu viedokli par to, kādos gadījumos būtu nepieciešams atbalsts vai sadarbība ar iestādes sociālo pedagogu. Sociālais pedagogs pirmsskolas izglītības iestādē ir jauns virziens, kuru nepieciešams attīstīt un pilnveidot, tāpēc man ir nepieciešams Jūsu viedoklis.

Grupas nosaukums: _____

Lūgums secīgi sakārtot jomas, kurās Jums nepieciešams sociālā pedagoga atbalsts. Piedāvātos variantus sanumurēt, sākot ar nozīmīgāko (1 – joma, kur sociālā pedagoga atbalsts nepieciešams visvairāk):

_____ Grupas saliedēšanas pasākumi

_____ Bērnu savstarpējo konfliktu risināšana

_____ Bērnu agresijas mazināšana, uzvedības kontroles treniņi

_____ Komunikācija ar vecākiem

_____ Adaptācijas problēmas

_____ Konsultēšana, informatīvu materiālu nodrošināšana

Paldies par Jūsu viedokli!

Babītes novada PII "Saimīte" sociālā pedagoģe Anda Zaumane

ANKETA

Labdien!

Sava maģistra darba ietvaros vēlos noskaidrot skolas sociālo pedagogu viedokli par to vai viņu darbam palīdzētu sadarbība ar pirmsskolas izglītības iestādes sociālo pedagogu. Sociālais pedagogs pirmsskolas izglītības iestādē ir jauns virziens, kuru nepieciešams attīstīt un pilnveidot. Lai tas notiktu nepieciešams Jūsu viedoklis un ieteikumi sociālā pedagoga darbībai, gatavojot bērnu sociālās prasmes skolai.

1. Vai Jūsaprāt pirmsskolas izglītības iestādē būtu nepieciešams sociālais pedagogs? Lūgums savu atbildi pamatot.

---

2. Vai Jums būtu noderīga sadarbība ar skolēnu iepriekšējo pirmsskolas izglītības iestāžu sociālajiem pedagogiem? Kādos gadījumos šī sadarbība būtu nepieciešama (piemēram, informācijas apmaiņa, bērnu raksturojums utt.)?

---

3. Kam Jūs ieteiktu pievērst pastiprinātu uzmanību jau pirmsskolas posmā un pie kā būtu jāstrādā sociālajam pedagogam, lai atvieglotu skolas gaitu uzsākšanu un adaptāciju, uzsākot skolas gaitas?

Paldies par Jūsu atbildēm!

Babītes novada PII "Saimīte" sociālā pedagoge Anda Zaumane

Skolu sociālo pedagogu anketēšanas rezultāti

Atbildes uz 1. anketas jautājumu.

Vai, Jūsaprāt, pirmsskolas izglītības iestādē būtu nepieciešams sociālais pedagogs? Lūgums savu atbildi pamatot.

Skola	Respondentu atbildes
<i>Rīgas X vidusskola</i>	Es domāju, ka būtu nepieciešams, jo sociālais pedagogs jau savlaicīgi diagnosticējot problēmas pirmsskolā, var labāk veidot darbu ar problēmbērniem skolā. Ir jau zināmas konkrētas ģimenes, kurām nepieciešams sniegt atbalstu, līdz ar to veidojot savlaicīgu darbu, sociālais pedagogs var palīdzēt klases audzinātājiem strādāt jau ar gatavu materiālu. Bērni jau labāk adaptētos skolas vidē.
<i>Rīgas X vidusskola</i>	Jā, būtu ļoti labi. Pirmkārt, viņš var agrāk konstatēt sociālās problēmas (piemēram, regulāra kavēšana, slikts apģērbs, agresīva uzvedība), sadarbojoties ar SD, pēc iespējas ar tās mazinot, kā arī pēc vajadzības nodot info SD, lai pēc iestāšanās skolā, sociālam pedagogam būtu vairāk info par riska grupu.
<i>Rīgas X vidusskola</i>	Jā, jo arvien biežāk savā ikdienas darbā saskaros ar to, ka pirmās klases skolēniem ar katru gadu arvien vairāk pastiprinās uzvedības problēmas, socializēšanās grūtības utt., līdz ar to, jau pirmsskolas izglītības iestādē būtu nepieciešams sākt strādāt ar šiem bērniem, koriģējot viņu uzvedību, mācot saskarsmes prasmes, uzvedības normas utt.
<i>Rīgas X ģimnāzija</i>	Savā darbavietā strādājot pamatā ar skolēniem no 1. līdz 4. klasei, jau sākumposmā pietrūkst informācijas par skolēnu saskaroties ar dažādām grūtībām. Ne vienmēr vecāki izvēlas dalīties ar iepriekš piedzīvotajām veiksmeš un neveiksmeš pirmsskolā. Bieži vecāki domā, ka līdz ar mācību uzsākšanu 1. klasē zudīs iepriekš bijušās problēmas, taču bieži būtu vēlama šī informācijas pēctecība. Sociālā pedagoga darbam ir jābūt regulāram, plānotam, mērķtiecīgam un virzītam ne tikai uz seku likvidēšanu, bet svarīgākais – uz cēloņu novēršanu jau pirmsskolā. Kā arī, manuprāt, ir būtiski profilaktisko un atbalsta funkciju dažādu gadījumu risināšanā veikt jau agrīni, tātad pirmsskolā. Tāpat svarīga ir prasme risināt konfliktus, draudzēties, ko sociālais pedagogs var veikt, strādājot pirmsskolā.
<i>Rīgas X ģimnāzija</i>	Es domāju, ka jā, jo darbā ar bērniem no sociālpedagoģiskā viedokļa ir svarīgi zināt, kāds ir bērns, kāda ir ģimene, kāda iepriekšējā pieredze ir bijusi pirmsskolā, tieši tāpēc, lai veiksmīgāk strādātu tad, kad bērns ienāk „lielajā skolas vidē”. Uzskatu, ka tāda informācija būtu izdevīga un noderīga.
<i>Ogres novada X vidusskola</i>	Jā, uzskatu, ka sociālais pedagogs nepieciešams bērniem un viņu vecākiem jau pirmsskolas izglītības iestādēs,- bērniem, lai viņus iepazītu un veidotu par vērtīgiem sabiedrības locekļiem jau agrīnajā vecumā, pirms skolas, sniedzot nepieciešamo palīdzību, -un vecākiem ir svarīga saskarsme ar speciālistu, kurš var sniegt ieteikumus un starpinstitucionālo palīdzību, kā arī risināt kopā ar vecākiem ar bērnu audzināšanu saistītās problēmas. Vien piemetināšu, ka šeit domāju tās ģimenes un vecākus, kuri ar savu rīcību pierāda, ka ir nenobrieduši pieaugušie.

<i>Ogres novada X vidusskola</i>	Viennozīmīgi atbalstu ideju par sociālo pedagogu pirmsskolā. Tā būtu lieliska preventīvā darba ievirze.
<i>Madonas novada X vidusskola</i>	Sociālais pedagogs ir nepieciešams jebkurā izglītības iestādē.
<i>Pierīgas X vidusskola</i>	Manuprāt, pirmsskolas izglītības iestādēs būtu nepieciešams sociālais pedagogs, kas mācītu bērniem dažādas sociālās prasmes – konfliktu risināšanas, dusmu kontroles, saskarsmes prasmes, lai veidotu sadarbības prasmes. Ja bērnudārza grupās ir 20 un vairāk bērnu, tad audzinātājam nepietiek laika tam, lai pievērstu katram bērnam individuālu uzmanību un nepieciešamās prasmes mācītu. Tas būtu labs preventīvais darbs, lai pasargātu bērnus no saskarsmes grūtībām vēlāk skolā. Sociālais pedagogs pirmsskolā varētu arī profesionāli izvērtēt konkrētos gadījumos, un ātrāk pamanīt nelabvēlīgus apstākļus, vardarbību kāda bērna ģimenē, izglītot bērnu vecākus u.tml.
<i>Pierīgas X vidusskola</i>	Uzskatu, ka pirmsskolas izglītības iestādē ir nepieciešams sociālais pedagogs. Tā kā skolā sociālais pedagogs definējams kā atbalsta personāls, tad, manuprāt arī PII šāds atbalsts būtu nepieciešams – bērna tiesību pārstāvniecībai, lai palīdzētu grūtībās nonākušiem bērniem un vecākiem (konflikti, noslēgšanās, atstumtība, aktivitātes zudums vai citas izmaiņas bērna uzvedībā).

Atbildes uz 2. anketas jautājumu.

Vai Jums būtu noderīga sadarbība ar skolēnu iepriekšējo pirmsskolas izglītības iestāžu sociālajiem pedagogiem? Kādos gadījumos šī sadarbība būtu nepieciešama?

Skola	Respondenta (sociālā pedagoga) atbilde
<i>Rīgas X vidusskola</i>	Sadarbība būtu noderīga, lai pareizi diagnosticētu bērna problēmu, iegūtu ģimenes un vides raksturojumu, zinātu jau paveikto darbu un rezultātus.
<i>Rīgas X vidusskola</i>	Domāju, ka jā, bet to, manuprāt, ļoti grūti īstenot (ne vienmēr var atrast kontaktus, ne vienmēr visi sociāli pedagogi dalīsies ar info vai stāstīs tikai daļu). Manuprāt, kā starpnieks var būt iesaistīts SD (sociālie darbinieki) vai speciāla elektroniska sistēma ("rūpju bērns"). Informācija būtu nepieciešama: konkrētas riska ģimenes raksturojums (matrica: sociālā, materiālā, garīga info, audzināšanas stili, iespējamās deviances), konkrēta bērna raksturojums (līdzīgi).
<i>Rīgas X vidusskola</i>	Jā, protams, šī informācija būtu noderīga – informācijas apmaiņa, specifiskās bērna iezīmes, sadarbība ar vecākiem. Šobrīd, ja ir akūti šāda nepieciešamība, tad sociālais pedagogs sazinās ar izglītības iestādes vadītāju.
<i>Rīgas X ģimnāzija</i>	Būtiski būtu saņemt skolēnu raksturojums dažos gadījumos. Pirmsskolās, kurās tiek izsniegti šo raksturojumi ļoti reti nonāk līdz izglītības iestādei, jo tā ir vecāku izvēle ko ar šo raksturojumu darīt. Bieži jau 1. klases sākumā ir skaidri redzams, ka izglītojamam vai viņa ģimenei nepieciešama palīdzība, kas tiek noliegta, taču nedomāju, ka problēma ir radusies uzreiz. Pēctecīgai situācijas risināšanai būtu nepieciešama šī informācijas apmaiņa. Tā notiek arī sociālo pedagogu starpā, kāpēc gan nevarētu piepulcēties arī pirmsskolas sociālie pedagogi.
<i>Rīgas X ģimnāzija</i>	Tā būtu izdevīga tiem sociālajiem pedagogiem, kas strādā tieši ar sākumskolas bērniem, gadījumos, kad nepieciešama informācija visos jautājumos, kas skar bērnu.
<i>Ogres novada X</i>	Jā, tieši tā, informācija no pirmsskolas par konkrēto bērnu, atnākot uz 1. klasi, skolai netiek sniegta nekāda, tas būtu ļoti nepieciešams.

<i>vidusskola</i>	
<i>Ogres novada X vidusskola</i>	Uzskatu, ka izglītības sistēmai būtu jābalstās uz sadarbību. Arī pirmsskolas izglītības iestādes ir izglītības sistēmas sastāvdaļa.
<i>Madonas novada X vidusskola</i>	Manuprāt, šāda veida sadarbība būtu ieguvums gan skolai, gan bērnu darbiniekiem. Skola laicīgi iegūtu informāciju par bērniem, kuriem nepieciešami atbalsta pasākumi un laicīgi varētu tos uzsākt.
<i>Pierīgas X vidusskola</i>	Jā, protams. Tas būtu noderīgi gan izglītošanas darba turpināšanai preventīvā līmenī, gan informācijas apmaiņai par konkrētiem bērniem un situācijām.
<i>Pierīgas X vidusskola</i>	Sadarbība ar iepriekšējo PII būtu ļoti noderīga, lai vairāk izprastu bērna iepriekšējo pieredzi, lai pēctecīgi risinātu esošo problēmu. Taču jautājums ir par to, cik tālu šāda veida sadarbība būtu likumīga, vai netiek pārkāpti konfidencialitātes, datu aizsardzības principi un bērna likumiskās tiesības.

Atbildes uz 3. anketas jautājumu.

Kam Jūs ieteiktu pievērst pastiprinātu uzmanību jau pirmsskolas posmā un pie kā būtu jāstrādā sociālajam pedagogam, lai atvieglotu skolas gaitu uzsākšanu un adaptāciju, uzsākot skolas gaitas?

Skola	Respondenta (sociālā pedagoga) atbilde
<i>Rīgas X vidusskola</i>	Uzvedības modelim ģimenē, sociālai videi, vecāku izglītības un informētības līmenim. Sociālajam pedagogam vajadzētu veicināt vecāku sadarbību ar skolu, jau no sākuma izskaidrot prasības un noskaidrot bērnu īpatnības (grūtības saskarsmē, īpašās vajadzības).
<i>Rīgas X vidusskola</i>	Kavēšana (t.sk. regulāra nenākšana uz PII) bērna pedagoģiskā ielaistība, devianta uzvedība (sit citus bērnus, nekomunicē ar citiem utt.). Būtu labi, ja PII sociālais pedagogs kopā ar psihologu vai logopēdu rīkotu seminārus vecākiem īpaši pirmsskolas bērniem (5.-6.g vecumā), piem., bērna emocionāla audzināšana, par adaptācijas procesu, par audzināšanas stiliem utt. Viss tas varētu atvieglot skolas gaitu uzsākšanu (varbūt).
<i>Rīgas X vidusskola</i>	Radināt bērnu noteiktai kārtībai un grafikam, jo skolēni bieži vien neizprot, līdz ar to nepakļaujas skolas sistēmai (noteikumu neievērošana). Vecāku iesaiste izglītības procesā (uzraudzība, palīdzība, atbalsts). Socializācijas prasmes – sadarbības veicināšana, empātija, prasme darboties grupā.
<i>Rīgas X ģimnāzija</i>	Manuprāt, būtiski attīstīt bērnu saskarsmes un komunikāciju prasmes. Kā arī būtisks ir profilaktiskais darbs. Manuprāt, adaptācijas periodā būtu lietderīgi izgatavot materiālus, ar kuriem strādā pirmsskolas beigu posmā un pēc tam 1. klases sākumā, lai saglabāto šo pēctecību un radītu skolēnus sajūtu, ka izglītības ieguves iestādes vienu otru papildina.
<i>Rīgas X ģimnāzija</i>	Bērniem trūkst uzmanības un mīlestības, un tā sajūtas, kad jūties vajadzīgs, līdz ar to domāju, ka pirmsskolas posmā tam ir jāpievērš uzmanība un jādara viss, lai bērniem izveidotos pozitīva pašizjūta, jo ne visi bērni to saņem no savām ģimenēm.
<i>Ogres novada X vidusskola</i>	1) mīlestība un vienlīdzīga attieksme pret visiem bērniem; 2) bērna individualitātes saskatīšana un profesionāla pieeja tās attīstīšanai, ieteikumi vecākiem; 3) sociālais pedagogs-miera un izlīguma nesējs un audzinātājs.
<i>Ogres novada X vidusskola</i>	Preventīvais darbs sociālo prasmju pilnveidošanā.

<i>Madonas X vidusskola</i>	Es uzskatu, ka jautājumu par sociālo pedagogu pirmsskolas izglītības iestādēs būtu nepieciešams pacelt valstiskā līmenī. Tas būtu labs sākums, ja kaut vai katrā otrajā pirmsskolas iestādē būtu sociālais pedagogs. Kā arī ar laiku varētu veidot elektronisko datu bāzi, kurā notiktu informācijas apmaiņa starp izglītības iestādēm (līdzīgi kā medicīnā).
<i>Pierīgas X vidusskola</i>	Kā jau iepriekš rakstīju, manuprāt, svarīgi bērniem jau pirmsskolā mācīt konfliktu risināšanas prasmes, dusmu kontroles prasmes, sadarbošanās prasmes, draudzīgas izturēšanās prasmes. To būtu svarīgi arī mācīt pirmsskolas bērnu vecākiem. Vardarbību gadījumos svarīgi, ka tā tiek atklāta pēc iespējas ātrāk.
<i>Pierīgas X vidusskola</i>	Sociālajam pedagogam PII ieteiktu strādāt ar tiem bērniem un, galvenokārt, ar tiem vecākiem, kuru bērniem ir vāji attīstītas sociālās prasmes – savstarpējās kontaktēšanās prasmes, uzvedība atbildības uzņemšanās, sadarbības prasmes, darbs komandā, tiekšanās pēc kvalitātes, pieņemšana un draudzēšanās.

Vecāku anketa par Džimbas drošības programmu

Cienījamie vecāki!

Jūsu bērnam bija iespēja piedalīties Džimbas drošības programmā. Tā ir preventīvi izglītojoša, interaktīva programma, kuras mērķis ir mācīt bērniem personiskās drošības iemaņas saskarsmē ar citiem cilvēkiem – pazīstamiem, svešiem, vienaudžiem vai pieaugušajiem.

Lai izvērtētu šo programmu, būtu nepieciešama Jūsu atsaucība, atbildot uz anketas jautājumiem.

1. Vai esat dzirdējis no sava bērna atsauksmes par Džimbas drošības nodarbībām?
Ja jā, tad kādas? Norādiet konkrētu piemēru, ko Jūsu bērns stāstīja!

---

2. Vai šādas izglītojoši interaktīvas programmas ir nepieciešamas jau pirmsskolas izglītības iestādē?

---

3. Vai Jūsu bērnam ir pietiekošas zināšanas un iemaņas, kā rīkoties dažādās bīstamās un nedrošās situācijās?

---

4. Kas Jums, kā vecākiem, atvieglotu sarunu ar bērnu par bērna personisko drošību attiecībās?

---

5. Vai, Jūsaprāt, bērnudārzā pietiekami tiek mācīta tieši drošība attiecībās, saskarsmē ar vienaudžiem, pieaugušiem, pazīstamiem un svešiem cilvēkiem?

---

6. Jūsu novērojumi un ieteikumi, programmas uzlabošanai un pilnveidošanai.

Paldies par Jūsu atbildēm!

Vecāku anketēšanas rezultāti par Džimbas drošības programmu

Izglītības iestāde: PII Saimīte

Džimbas drošības aģents: PII sociālais pedagogs Anda Zaumane

Grupas: Cālēni, Bitītes, Knīpas un knauķi

Programmas realizēšanas laika periods: 2017. gada janvāris-marts

Anketētie vecāki: 40

Jautājums	Vecāku atbildes
<p><i>Vai esat dzirdējis no sava bērna atsauksmes par Džimbas drošības nodarbībām? Ja jā, tad kādas? Norādiet konkrētu piemēru, ko Jūsu bērns stāstīja!</i></p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Jā, esmu dzirdējusi labas atsauksmes. Esmu dzirdējusi par bērna ķermeni, ka to neviens nedrīkst aiztikt. 2. Nedaudz. Piemēram, par iešanu līdz svešiem cilvēkiem. 3. Jā, ir stāstījis. Tiek rādīti žesti ar kādiem apturēt darbību. Nedrīkst stāstīt informāciju svešiniekiem. 4. Praktiski nē. 5. Jā, esmu. Bieži tika stāstīts par piemēriem, kas bija nodarbībās. 6. Bērnam patika, divas reizes stāstīja par nodarbībā runāto – par iešanu līdz svešiem cilvēkiem un ķermeņa robežām. 7. Bērnam patika, stāstīja par svešiniekiem, kāpšanu auto, runāja par ķermeņa robežām – kas drīkst aiztikt un kas nē. 8. Tagad mans bērns neļauj sev pieskarties! 9. Jā, esmu! Par svešiniekiem. 10. Esmu dzirdējusi kad vecākā meita māca mazajai mātai par svešo cilvēku, bērnu savstarpējām attiecībām utt. 11. Ļoti patika. 12. Jā, esam dzirdējuši atsauksmes par to, ka nedrīkst neko teikt svešiem cilvēkiem. 13. Par iešanu līdz svešiniekiem, par to, ka katrs cilvēks (bērns) ir īpašs utt. 14. Labas. Par to, ka nedrīkst pieskarties intīmajām vietām. 15. Jā, par drošības pasākumiem uz ielas. 16. Jā. To, ka patika. 17. Atsauksmes, ka patika. Bija interesanti video. 18. Nedari man tā, tas man nepatīk. Esi uzmanīgs, esi drošs! 19. Nē. 20. Jā, esmu. Mācījies par drošību. Ka nevajag dot savu telefona numuru, mājas adresi svešiem cilvēkiem. 21. Jā. 22. No paša atsauksmes nebija, tikai tad kad pati pajautāju par katru nodarbību. Tad varēja pastāstīt, kad uzdevu konkrētus jautājumus. 23. Jā, bērns stāstīja. Stāstīja par drošību bērnu laukumā, ceļa zīmes mācīja, kā arī par to, ka kāpt kokos ir bīstami un ir jāieklausās savā iekšējā “zvaniņā”, kurš brīdina par briesmām. 24. Bērns labprāt dūngo drošības dziesmu. Zina, ka nedrīkst iet pie svešiem cilvēkiem, kā arī no viņiem kaut ko ņemt vai iet tiem līdz. 25. Bērns stāstīja par ķermeņa intīmajām vietām, pēc nodarbībām

	<p>skaidrāk apzinās robežas, kas saistītas ar ķermeni.</p> <p>26. Jā. Nodarbībās stāstīts par drošību un sevis aizstāvību.</p> <p>27. Diezgan izvairīgi stāstīja par nodarbībām. Likās, ka kauns runāt. Nodarbību materiālu centās slēpt vai iznīcināt.</p> <p>28. Jā.</p> <p>29. Jā, bērns ir stāstījis par ķermeņa iepazīšanas nodarbībām.</p> <p>30. Bērns mājās stāstīja daudz. Esmu pateicīga, ka jau pirmsskolā tiek aktualizēti šādi jautājumi.</p> <p>31. Meita teica, ka pēc šīm nodarbībām viņa vairāk padomā, par to kā jūtas citi bērni.</p> <p>32. Jā. Stāstīja, kur jāmeklē palīdzība, ja draud briesmas.</p> <p>33. Bērns stāstīja par katru nodarbību. Manuprāt, ļoti labi, ka nākamos skolniekus papildus sagatavo, lai veicinātu pozitīvu socializāciju, nonākot neparedzētos apstākļos.</p> <p>34. Atsauksmes bija. Visu ko iemācījās pats, mājās mācīja arī mazajam brālim.</p> <p>35. Jā.</p> <p>36. Bija pozitīvas atsauksmes.</p> <p>37. Man kā mammai gandarījumu sagādā tas, ka bērns ar prieku mācās nopietnas un delikātas lietas. Laikam liela nozīme, ka nodarbības vada speciāli apmācīts pedagogs nevis vienkārši grupas skolotājs.</p> <p>38. Meita stāstīja, ka pēc šīm nodarbībām nekad vairs nesmesies par citiem bērniem, jo Džimbas teātra laikā, izspēlējot lomu spēles, meita ir iejutusies tā bērna ādā, kuru citi apsmej un sit.</p> <p>39. Jā, esmu dzirdējis. Bērns sajūsmā par programmas vēstnesi Džimbu.</p> <p>40. Speciāli mājās netiek stāstīts, tomēr ikdienas darbībās redzu, kas ir apgūts programmas ietvaros. Pozitīvi.</p>
<p><i>Vai šādas izglītojoši interaktīvas programmas ir nepieciešamas jau pirmsskolas izglītības iestādē?</i></p>	<p>1. Ir nepieciešamas.</p> <p>2. Ir vajadzīga.</p> <p>3. Ir vajadzīgs noteikti.</p> <p>4. Neesmu pārliecināts!</p> <p>5. Jā, nepieciešama!</p> <p>6. Protams, ka ir vajadzīgas.</p> <p>7. Obligāti.</p> <p>8. Jā.</p> <p>9. Jā, ir vajadzīgas.</p> <p>10. Jā.</p> <p>11. Ir vajadzīgas.</p> <p>12. Noteikti.</p> <p>13. Jā, ļoti.</p> <p>14. Jā, noteikti.</p> <p>15. Jā, noteikti.</p> <p>16. Jā, noteikti ir vajadzīgas.</p> <p>17. Es ļoti augstu vērtēju šīs programmas un par to būtu jārunā gan bērnudārzā, gan skolā.</p> <p>18. Jā, noteikti. Domāju kā zināšanu un iemaņu atkārtošana, kas iegūtas bērnudārzā. Tās tikai nostiprinās bērna apziņu un ļaus justies drošāk un pārliecinātāks.</p> <p>19. Domāju, ka par to jārunā pēc iespējas vairāk. Atbalstu tādas apmācības.</p>

	<p>20. Jā. 21. Jā. 22. Jā. Galvenais ievērot robežu, lai bērni nesāktu baidīties no pasaules. 23. Viennozīmīgi pozitīvi. Noteikti vajag turpināt. 24. Protams, ka ir nepieciešamas šāda veida nodarbības. 25. Noteikti. 26. Vērtēju pozitīvi. Svarīgi, ka bērns zina kā rīkoties nestandarta situācijās. 27. Jā, ir. 28. Jā. 29. Jā. 30. Protams. 31. Jā. 32. Jā, ir nepieciešams. 33. Pavisam noteikti. 34. Jā. 35. Jā. 36. Jā. 37. Nezinu. 38. Jā. 39. Jā. 40. Nezinu.</p>
<p><i>Vai Jūsu bērnam ir pietiekošas zināšanas un iemaņas, kā rīkoties dažādās bīstamās un nedrošās situācijās?</i></p>	<p>1. Zinu, ka ir dzirdējis, bet nav 100% pārliecība, ka atcerēsies, kā ir jārikojas. 2. Ceru, ka jā. 3. Domāju, ka vēl par maz zināšanu. 4. Daļēji. 5. Jā, pietiekošas. Atbilstoši savam vecumam. 6. Mēs par drošību mājās runājam, un bērns tiek informēts. 7. Kaut kādas zināšanas ir, bet nedomāju, ka tās ir pietiekamas. 8. Jā. 9. Neesmu droša, bet domāju, ka dažās situācijās būtu. 10. Iespējams, ka nekad nevar būt pilnīga pārliecība par visām bīstamajām un nedrošajām situācijām, ka tām ir gatavs. 11. Domāju, ka jā. 12. Vēl nav pietiekamas. 13. Varētu būt vairāk zināšanu. 14. Domāju, ka jā. Programma palīdzēja ar informāciju. 15. Nē. 16. Nē, joprojām nav līdz galam. 17. Domāju, ka ir. 18. Nē, domāju, šīs iemaņas vienmēr var uzlabot. 19. Es uzskatu, ka šīs zināšanas bērniem ir jāatkārto ik pa laikam. 20. Zināšanas noteikti der atkārtot. 21. Jā. 22. Līdz galam pietiekošas noteikti nav, tāpēc labi, ka bija Džimba. 23. Domāju, ka vēl daudz jāmacās. 24. Meita ir guvusi daudz informāciju un ar to arī iepazīstina mājās. 25. Ik pa laikam šīs zināšanas būtu jāatsvaidzina. 26. Ceru, ka jā. 27. Teorētiski jā, bet praktiskās situācijās teorija aizmirstās.</p>

	<p>28. Nē. 29. Tikai teorētiski. 30. Nē. 31. Nezinu. 32. Neesmu pārliecināts. 33. Ceru, ka jā. 34. Jā. 35. Atbilstoši vecumam – jā. 36. Nē. 37. Šaubos. 38. Jā. 39. Nezinu. 40. Jā.</p>
<p><i>Kas Jums, kā vecākam, atvieglotu sarunu ar bērnu par bērna personisko drošību attiecībās?</i></p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Bērni jau paši nāk un stāsta, uzdod jautājumus. 2. – 3. – 4. Man nav problēmu runāt ar bērnu par šiem jautājumiem. 5. Džimbas skola palīdz šos jautājumus izrunāt un izprast. 6. Atvieglotu, ja bērnam jau būtu sniegta kāda informācija no pasniedzējiem. 7. Šāda veida nodarbības. 8. Drošības nodarbības vecākiem. 9. Nav problēmu ar saskarsmi ar bērnu. 10. Papildus informācija un nodarbības, piemēram, kā Jūsu organizētā Džimbas skola. 11. Dažādas skarbas filmiņas par realitāti. 12. Dažādu iespējamo situāciju izspēle, kurās bērns var atrasties un situācijas analīze – tas palīdzētu bērniem veidot pieredzi. 13. Neesmu domājusi, tāpēc šobrīd nevaru atbildēt. 14. Ja tiek uzdoti jautājumi, tad tiek sniegtas atbildes! Dažādās situācijās tiek sniegti paskaidrojumi vai ieteikumi. 15. Sarunas par šo tiktu uzsāktas jau bērnudārzā un turpinātos skolā. 16. Uzdod bērniem papildus mājas darbus, kas liktu ar vecākiem pārrunāt savā starpā svarīgāko. 17. Ja bērnam jau būtu kādas priekšzināšanas. 18. Jebkura saruna par drošību ir vērtīga. Ir vieglāk mājās par to runāt, ja vēl kāds jau par to ir stāstījis. 19. Grūti pateikt. Daudz runājam par dažādiem tematiem, šobrīd nav grūtību. Varbūt kādas tematiskas īsfilmās, kuras var kopīgi pārrunāt. 20. Vairāk informācijas un varbūt arī kādas nodarbības vecākiem. 21. Tas, ka bērnus sagatavotu tam, ka šādas tēmas pastāv. 22. Ja arī es būtu noklausījiesies pāris lekcijas par šīm tēmām. Noderētu kāds informatīvais materiāls, grāmata, video. 23. Ja vienādi darbotos visi – gan mājās, gan bērnudārzā, gan skolā. 24. Vērtīgi, ka pēc šīm nodarbībām meita apzinās, ka svešiem cilvēkiem līdzī nedrīkst iet, kā arī kļuvusi piesardzīgāka citās dzīves jomās. Man kā mammai tas rada lielāku drošības sajūtu. 25. Uzskates materiāli. 26. Tas, ka arī papildus bērnudārzā runātu sīkāk par drošību, ne tikai mājās. 27. Man nav problēmu runāt par drošību. Tikai izrunātais bieži

	<p>nerealizējas dzīvē.</p> <p>28. –</p> <p>29. Grāmatas, bukleti.</p> <p>30. Pašizglītošanās.</p> <p>31. –</p> <p>32. Lekcijas arī vecākiem.</p> <p>33. Nezinu.</p> <p>34. Nezinu.</p> <p>35. Piedalīšanās šajās nodarbībās.</p> <p>36. Nevaru atbildēt.</p> <p>37. –</p> <p>38. Informatīvi materiāli.</p> <p>39. Tas, ka bērnam būtu jau kaut kāda izpratne no bērnudārza.</p> <p>40. –</p>
<p><i>Vai, Jūsaprāt, bērnudārzā pietiekami tiek mācīta tieši drošība attiecībā, saskarsmē ar vienaudžiem, pieaugušiem, pazīstamiem un svešiem cilvēkiem?</i></p>	<p>1. Jā, labas mācības.</p> <p>2. Nē.</p> <p>3. Nevar adekvāti atbildēt, jo nav īsti informācija ko māca!</p> <p>4. Pats bērnudārzs varbūt ne gluži, bet šī Džimbas izglītojošā programma – jā!</p> <p>5. Jā.</p> <p>6. Nav informācijas.</p> <p>7. Nezinu vai un kā tiek mācīts.</p> <p>8. Jā.</p> <p>9. Džimbas nodarbības bija ļoti vērtīgas. Varbūt, ka līdzīgas vajadzētu arī citās vecuma grupās.</p> <p>10. 50/50, mājās vēl papildus par to ir jārūnā.</p> <p>11. Neesmu piedalījies nodarbībās, nezinu. Šķiet, ka nodarbību kurss varēja būt garāks.</p> <p>12. Jā.</p> <p>13. Vajadzēja gadu iepriekš uzsākt šo mācību kursu.</p> <p>14. Iespējams, ka jā. Jo vecākiem ir vairāk jāpiestrādā pie bērna audzināšanas.</p> <p>15. Ne vienmēr.</p> <p>16. Jā, šogad.</p> <p>17. Pateicoties Džimbas nodarbībām – jā.</p> <p>18. Jauki būtu, arī turpmāk katru nedēļu, piemēram, 1 stundu runāt par bērnu personisko drošību.</p> <p>19. Varbūt varētu nodarbības veikt gan 5 gadu vecumā, gan 6 gados atkārtot, lai “tas labāk iesētos”. Ir lietas, kas jau piemirsušās šobrīd.</p> <p>20. Jā, pietiekoši tiek mācīta drošība un attieksme pret svešiniekiem un saviem vienaudžiem.</p> <p>21. Nē.</p> <p>22. Vai atsevišķi drošība vispār tiek mācīta? Nezinu. Tas noteikti notiek pastarpināti – sadzīvē un ikdienas notikumos.</p> <p>23. Jā, bet nekad nebūs lieki atkārtot. Situācijas mēdz būt dažādas un neparedzamas.</p> <p>24. Man liekas, ka bērnudārza ikdienas nodarbībās par maz tiek runāts par drošību, tāpēc ļoti vērtīgi, ka ir tāds speciālists kā sociālais pedagogs, kurš padziļināti iziet cauri šim nodarbību ciklam.</p> <p>25. Vienmēr var vairāk.</p>

	<p>26. Domāju, ka tiek mācīts viss, kas ietilpst mācību programmā.</p> <p>27. Grūti pateikt. Esmu novērojusi, ka bērnudārzā bērni bieži un labprāt komunicē ar cilvēkiem “aiz sētas”, ārpus bērnudārza teritorijas un audzinātājas uz to nereaģē.</p> <p>28. Nē.</p> <p>29. Daļēji.</p> <p>30. Domāju, ka ikdienas nodarbībās par to daudz nerunā. Tāpēc ir labi, ka sociālais pedagogs par to runā izvērstāk.</p> <p>31. Nē.</p> <p>32. Ceru, ka jā.</p> <p>33. Grūti spriest.</p> <p>34. Jā.</p> <p>35. Nē.</p> <p>36. Jā.</p> <p>37. Nekad nevar būt par daudz.</p> <p>38. –</p> <p>39. Jā.</p> <p>40. Nē.</p>
<p><i>Jūsu novērojumi un ieteikumi, programmas uzlabošanai un pilnveidošanai.</i></p>	<p>1. Nav komentāru.</p> <p>2. Apmācīt bērnu ko un kā darīt, ja viņš ir apmaldījies - iemācīt precīzas frāzes. Paldies!</p> <p>3. Pārrunātajām situācijām būtu jābūt pēc iespējas dažādākām, jo bērns neprot attiecināt iemācīto uz situācijām, kuras nav izrunātas. Paldies!</p> <p>4. Vairāk pievērst uzmanību jautājumiem par mobingu un attiecībām ar vienaudžiem, vēl arī drošībai uz ielas, sadzīvē.</p> <p>5. Ieteikums – tā turpināt!</p> <p>6. Tādas mācības droši var organizēt arī biežāk!</p> <p>7. Bērnam un arī mums vecākiem ļoti patika, biežāk vajadzētu atkārtot šādas un citas līdzīgas nodarbības.</p> <p>8. Papildus nodarbības – visa gada garumā.</p> <p>9. Grūti komentēt, jo nepārzinu programmas saturu.</p> <p>10. Atkārtošana pēc kāda laika perioda!</p> <p>11. Bērnam ļoti patīk šīs nodarbības. Tās varētu būt visa gada garumā.</p> <p>12. Paldies par darbu!</p> <p>13. Turpināt izglītot!</p> <p>14. Nav.</p> <p>15. Tik sīki neesmu pētījis programmu, lai sniegtu vērtīgas rekomendācijas.</p> <p>16. Ja tas ir iespējams izspēlēt lomu spēles starp Džimbu un katru no bērniem.</p> <p>17. –</p> <p>18. Biežāk to atkārtot. Bet kopumā – ļoti labi, ka vispār kaut kas tāds notiek.</p> <p>19. Nav.</p> <p>20. Pēc iespējas vairāk uzskatāmus piemērus rādīt un izskaidrot. Lai paši bērni piedalās situāciju izspēlē.</p> <p>21. –</p> <p>22. Programma ir noderīga un laba, bet neesmu tik zinoša šajos jautājumos, lai spriestu par uzlabojumiem. Interesanti liekas, ka no bērna nebija nekādu atsauksmju par nodarbībām. Viņš par</p>

	<p>tām nerunāja. Varbūt mazos bērnus biedē nodarbībās dzirdētais, jo ne visas šādas situācijas ģimenē tiek pārrunātas. Un tad bērnudārzā bērns uzzina, kas tik ar viņu var vai nevar notikt (kā no tā izvairīties). Bērns iespējams līdz galam neizprot? Man kā mammai interesanti būtu zināt kādēļ bērns mājās nerunāja par nodarbībām.</p> <p>23. Izdalīt grāmatiņas, kalendārus, bločiņus par attiecīgu tēmu. Bērniem patīk zīmēt un veidot. Arī drošību viņi var mācīties caur darbību, ko bērns saprot.</p> <p>24. Mans novērtējums – izcili. Nav pat ko piebilst. Vienīgi ieteiktu pastiprinātu uzsvaru likt uz satiksmes drošību, jo bērni ir ļoti izklaidīgi uz ielas.</p> <p>25. –</p> <p>26. Pašlaik Jūsu darbību vērtēju ļoti pozitīvi.</p> <p>27. Varbūt būtu vērtīga kāda praktiska situācijas izspēle, kur “labie” onkuļi un tantes mēģina apraudzīt bērnus.</p> <p>28. –</p> <p>29. Praktiski piemēri.</p> <p>30. Apmācīt par šiem jautājumiem arī grupu skolotājus un vecākus.</p> <p>31. Sociālais pedagogs varētu veikt programmas rezultātu prezentāciju vecākiem.</p> <p>32. –</p> <p>33. Nevaru neko ieteikt, neesmu pietiekami kompetenta.</p> <p>34. –</p> <p>35. Nav ieteikumi.</p> <p>36. Vairāk runāt par emocionālo vardarbību bērnu starpā.</p> <p>37. –</p> <p>38. Nezinu.</p> <p>39. –</p> <p>40. Turpiniet savu darbību kā līdz šim! Lai veicas! Paldies!</p>
--	--

Skolotāju anketa Džimbas drošības programmas novērtēšanai

Cienījamie skolotāji!

Jūsu grupas bērniem bija iespēja piedalīties Džimbas drošības programmā. Tā ir preventīvi izglītojoša, interaktīva programma, kuras mērķis ir mācīt bērniem personiskās drošības iemaņas saskarsmē ar citiem cilvēkiem – pazīstamiem, svešiem, vienaudžiem vai pieaugušajiem.

Lai izvērtētu šo programmu, būtu nepieciešama Jūsu atsaucība, atbildot uz anketas jautājumiem!

1. Kā, Jūsaprāt, bērni uztvēra Džimbas drošības programmu? Kas viņiem vislabāk patika?

---

2. Vai šādas sociālo prasmju pilnveidošanas programmas pirmsskolas vecuma bērniem ir nepieciešamas, kā papildinājums VISC standarta pirmsskolas mācību programmai?

---

3. Vai bērni apgūtās zināšanas un iemaņas pielietoja ikdienā savstarpējā saskarsmē?

---

4. Kas jums, kā skolotājiem, atvieglotu sarunu ar bērnu par bērna personisko drošību attiecībās?

---

5. Vai Jūs saskatāt nepieciešamību šo programmu ieviest pastāvīgajā pirmsskolas izglītības programmā?

---

6. Kā, Jūsprāt, vecāki uztvēra šo programmu?

---

7. Jūsu novērojumi un ieteikumi programmas pilnveidošanai.

Paldies par Jūsu atbildēm!

Skolotāju atbildes uz anketas jautājumiem

Izglītības iestāde: PII Saimīte

Dzimbās drošības aģents: PII sociālais pedagogs Anda Zaumane

Grupas: Cālēni, Bitītes, Knīpas un knauķi

Programmas realizēšanas laika periods: 2017. gada janvāris – marts

Anketētie skolotāji: 6 (katrā grupā 2 skolotāji)

<p><i>Kā, Jūsaprāt, bērni uztvēra Dzimbās drošības programmu? Kas viņiem vislabāk patika?</i></p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Bērniem ļoti patika. 2. Bērniem šķita interesanti. Vislielāko interesi izsauca sarunas par ķermeņa intīmajām vietām. 3. Kopumā pozitīvi. Gaidīja, kad nāks skolotāja kopā ar Dzimbās rotaļlietu. Labprāt pastāstīja par iegūtajām zināšanām arī citiem bērniem. Dziesmas un dejas laikam patika vislabāk.
<p><i>Vai šādas sociālo prasmju pilnveidošanas programmas pirmsskolas vecuma bērniem ir nepieciešamas, kā papildinājums VISCS standarta pirmsskolas mācību programmai?</i></p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Mēs kā grupas skolotājas šādu ideju viennozīmīgi un vienbalsīgi atbalstam. 2. Jā, tas būtu nozīmīgs ieguvums bērniem, kā arī atvieglotu mūsu ikdienas darbu. 3. Protams. Ļoti labi, ka par šādām delikātām tēmām pastāsta kāds cits, kāds kurš ir profesionālis un speciāli apmācīts šādu tēmu delikātai izrunāšanai.
<p><i>Vai bērni apgūtās zināšanas un iemaņas pielietoja ikdienā savstarpējā saskarsmē?</i></p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Mēs arī ikdienā runājam par šādām tēmām, uzskatām, ka bērni bieži tiek aicināti aizdomāties. Pēc šīm nodarbībām bērni labāk spēj pamatot savu viedokli. 2. Jā, pielietoja. Īpaši dienā pēc nodarbības – viss tika pārrunāts, un viens otram atgādināja drošības noteikumus. 3. Viens otram labprāt atgādināja, ko Dzimba mācīja, kad saskārās ar konkrētām konfliktsituācijām.
<p><i>Kas jums, kā skolotājiem, atvieglotu sarunu ar bērnu par bērna personisko drošību attiecībās?</i></p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Uzskatāmi materiāli, filmiņas, darba lapas. 2. Papildus uzskates materiāls, kā arī tas, ka vecāki šos jautājumus mājās ar bērniem pārrunātu. 3. Informatīvi materiāli, nodarbību konspektu paraugi.
<p><i>Vai Jūs saskatāt nepieciešamību šo programmu ieviest pastāvīgajā pirmsskolas izglītības programmā?</i></p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Jā. 2. Varētu mēģināt. 3. Jā.

<p><i>Kā, Jūsaprāt, vecāki uztvēra šo programmu?</i></p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Vecāki labprāt atbalstīja un iesaistījās. 2. Vecāku viedokļi bija dažādi – tie svārstījās no sajūsmas līdz skeptiskam viedoklim. 3. Pozitīvi. Daļa vecāki bija atviegloti, ka pašiem nav jāpārrunā ar bērnu tik delikāti jautājumi.
<p><i>Jūsu novērojumi un ieteikumi programmas pilnveidošanai.</i></p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Varbūt pēc katras tēmas vajadzētu organizēt zināšanu pārbaudi, tas palīdzētu saprast, cik daudz bērni sapratuši. 2. Iesaistīt apmācībās arī mūs – grupu skolotājus. 3. -

Babītes novada pašvaldība
BABĪTES NOVADA PIRMSSKOLAS IZGLĪTĪBAS IESTĀDE „SAIMĪTE”

Reģ. Nr. 4301901949

Rīgas iela 7, Babītes pagasts, Babītes novads, LV-2107
tālrunis 67914602, fakss 67914435, e-pasts saimitespii@babite.lv

---

APSTIPRINĀTS

ar Babītes novada pirmsskolas izglītības iestādes “Saimīte” pedagogiskās padomes 2017. gada 31. augusta sēdes lēmumu (protokols Nr. 25)

KĀRTĪBA PAR VADĪTĀJA UN PEDAGOGU RĪCĪBU, JA TIEK KONSTATĒTA FIZISKA VAI EMOCIONĀLA VARDARBĪBA PRET IZGLĪTOJAMO

Izdota saskaņā ar Vispārējās izglītības likuma 10. pantu un Ministru kabineta 2009. gada 24. novembra noteikumu Nr.1338 „Kārtība, kādā nodrošināma izglītojamo drošība izglītības iestādēs un to organizētajos pasākumos” 6.5. apakšpunktu

I. Vispārīgie jautājumi

1. Babītes novada pirmsskolas izglītības iestādes “Saimīte” (turpmāk - izglītības iestāde) kārtība par rīcību, ja tiek konstatēta pret personu vērsta fiziska un/vai emocionāla vardarbība (turpmāk - Kārtība) nosaka Izglītības iestādes vadītājas, vadītājas vietnieku izglītības jomā, atbalsta personāla, pedagogu un darbinieku rīcību, ja tiek konstatēta pret personu vērsta fiziska un/vai emocionāla vardarbība.
2. Kārtība nosaka, kā tiek konstatēti un risināti konflikti starp izglītojamiem, starp izglītojamiem un Izglītības iestādes darbiniekiem.
3. Kārtība nosaka Izglītības iestādes vadītājas, administrācijas, atbalsta personāla, pedagoga un darbinieku rīcību un veicamos pasākumus gadījumos, ja pastāv aizdomas par iespējamiem personu tiesību aizskārumiem saistītiem ar vardarbību.
4. Saskaņā ar Bērnu tiesību aizsardzības likumā noteikto, informācija, kuru par izglītojamo ieguvis Izglītības iestādes darbinieks, ir ierobežotas pieejamības informācija. Ziņas, kas jebkādā veidā varētu kaitēt izglītojamā turpmākajai attīstībai vai viņa psiholoģiskā līdzsvara saglabāšanai, ir konfidenciālas. Visi ar konfliktu izmeklēšanu saistītie dokumenti glabājas pie Izglītības iestādes vadītājas.
5. Konflikts šīs Kārtības izpratnē ir pretēju vēlmju, interešu, viedokļu, pozīciju un mērķu sadursme, uzskatu atšķirība starp indivīdiem.
6. Fiziska vardarbība šīs Kārtības izpratnē ir pret personu veselību vai dzīvību virzīts, bīstams un apzināta spēka pielietojums.
7. Emocionāla vardarbība šīs Kārtības izpratnē ir personas garīgo vajadzību ignorēšana, pašcieņas aizskaršana vai negatīva psiholoģiskā ietekmēšana, kas rada draudus viņa emocionālai attīstībai.

II. Konflikti starp izglītojamajiem

8. Ja konstatēts konflikts starp izglītojamajiem, kura laikā saskatāma fiziska vai emocionāla vardarbība, tiek veiktas šādas darbības:
  - 8.1. skolotājs pārtrauc konfliktu un nodrošina drošu vidi izglītojamajiem;
  - 8.2. nepieciešamības gadījumā tiek sniegta medicīniskā palīdzība;
  - 8.3. iestādes vadītājs nodrošina izglītojamajam, kurš apdraud savu vai citu personu drošību, veselību vai dzīvību, aktivitātes citā telpā, cita pedagoga klātbūtnē;
  - 8.4. skolotājs, kurš konstatējis attiecīgo situāciju:
    - 8.4.1. veic ierakstu Konfliktsituāciju veidlapā par notikušo konfliktu un vakarā informē par notikušo vecākus, vecāki apstiprina ar savu parakstu, ka viņi ir informēti par šādu konfliktu;
    - 8.4.2. par situāciju ziņo iestādes vadītājam (prombūtnes laikā vadītājas vietniekam), sociālajam pedagogam, iestādes psihologam.
  - 8.5. Grupā ir pieļaujamas piecas šādas konfliktsituācijas. Pamatojoties uz grupas skolotāju piecu konfliktsituāciju aprakstu, izglītības iestādes vadītājs aicina izglītojamo vecākus uz sarunu klātienē izglītības iestādē, sarunā piedalās grupu skolotāji(-s), iestādes psihologs, sociālais pedagogs, iestādes māsa (pēc nepieciešamības). Sarunas gaitu protokolē, kuras laikā vienojas par veicamajām darbībām situācijas uzlabošanai.
9. Ja izglītojamā uzvedībā nav uzlabojumu un vecāki nevēlas sadarboties ar iestādi, bet situācijas risināšanā vēlas iesaistīt citus speciālistus, vadītājs šo informāciju nosūta Babītes novada pašvaldības Sociālajam dienestam starpinstitūciju sanāksmes sasaukšanai.

III. Konflikti starp izglītojamo un izglītības iestādes darbinieku

10. Ja noticis konflikts starp izglītojamo un pedagogu vai izglītības iestādes atbalsta darbinieku, kura laikā saskatāma fiziska vai emocionāla vardarbība pret pedagogu vai izglītības iestādes atbalsta darbinieku, tiek veiktas šādas darbības:
  - 10.1. pedagogs vai izglītības iestādes darbinieks vēršas pie izglītības iestādes vadītāja ar rakstisku iesniegumu ar situācijas aprakstu;
  - 10.2. izglītības iestādes vadītājs sazinās ar izglītojamā vecākiem un veic pārrunas, pēc nepieciešamības arī klātienē izglītības iestādes telpās;
  - 10.3. izglītības iestādes vadītājs organizē sarunu, kurā piedalās konfliktā iesaistītās puses, tostarp pēc nepieciešamības pieaicina sociālo pedagogu, psihologu, medmāsu vai citu atbalsta personālu situācijas risināšanai, kuras laikā cenšas konfliktu atrisināt.
11. Ja noticis konflikts starp izglītojamo un pedagogu vai izglītības iestādes darbinieku, kura laikā izglītojamo informējis savus vecākus un vecāki pedagoga vai izglītības iestādes darbinieka rīcību novērtējuši kā nepedagoģisku (nepedagoģiski profesionālās ētikas pārkāpums), tiek veiktas šādas darbības:
  - 11.1. izglītības iestādes vadītāja klātbūtnē vecāki veic pārrunas ar pedagogu vai izglītības iestādes darbinieku, kurš ir iesaistīts konflikta situācijā;
  - 11.2. ja vecāki ar pedagogu konflikta situāciju nevar atrisināt, tad:
    - 11.2.1. izglītojamā vecāki raksta iesniegumu par notikušo izglītības iestādes vadītājam detalizētai izvērtēšanai;
    - 11.2.2. izglītības iestādes pieprasa rakstisku paskaidrojumu pedagogam vai izglītības iestādes darbiniekam;
    - 11.2.3. izglītības iestādes uz rīkojuma pamata izveido komisiju un izvērtē konfliktu, kuras sastāvā bez izglītības iestādes vadītāja ir vēl vismaz 1 pedagogs pārstāvis un 1 atbalsta darbinieks;
    - 11.2.4. tiek veiktas pārrunas atsevišķi ar izglītojamā vecākiem un pedagogu vai izglītības iestādes darbinieku; ja nepieciešams uz noslēguma sarunu pieaicina personu no izglītības iestādes dibinātāja, vietējās Bāriņtiesas vai Sociālā dienesta;

- 11.2.5. pēc notikuma izvērtēšanas, pēc nepieciešamības, izglītības iestādes vadītājam ir tiesības pielietot disciplinārsodus (piezīme; rājiens) vai atstādināt darbinieku no darba;
- 11.2.6. ja netiek konstatēta pedagoga vai atbalsta darbinieka vainojama rīcība, izglītības iestāde nosūta motivētu skaidrojumu par darbinieka darbības izvērtējumu un atbilstību attiecīgiem normatīvajiem aktiem un ētikas principiem.

Babītes novada pašvaldība
BABĪTES NOVADA PIRMSSKOLAS IZGLĪTĪBAS IESTĀDE „SAIMĪTE”

Reģ. Nr. 4301901949

Rīgas iela 7, Babītes pagasts, Babītes novads, LV-2107
tālrunis 67914602, fakss 67914435, e-pasts saimitespii@babite.lv

APSTIPRINĀTS
ar Babītes novada pirmsskolas
izglītības
iestādes „Saimīte” vadītājas
Ingas Erdmanes-Hermanes
2016. gada 17. augusta
rīkojumu Nr. 1-08/6

**Babītes novada pirmsskolas izglītības iestādes “Saimīte”
sociālā pedagoga
profesijas klasifikācijas kods 2359 01
amata apraksts**

1. Vispārējie noteikumi

1.1. Pirmsskolas izglītības skolotājs (turpmāk skolotājs) savā darbā vadās pēc Bērnu tiesību aizsardzības likuma, Izglītības likuma, Vispārējās izglītības likuma, Babītes novada pirmsskolas izglītības iestādes „Saimīte” Nolikuma nosacījumiem, īsteno pirmsskolas izglītības iestādē licencētās mācību programmas, darba plānu, ievēro pedagogu profesionālās ētikas pamatprasības, darba drošības instrukcijas, noteikumus bērnu drošības nodrošināšanai un citus normatīvos dokumentus, kas regulē pedagoga darbu iestādē.

1.2. Skolotāja pamatuzdevums – realizēt sociālpedagoģisko darbību iestādē, īstenot pirmsskolas izglītības iestādes programmu;

1.3. Skolotāju ar rīkojumu darbā pieņem un no tā atbrīvo iestādes vadītāja;

1.4. Skolotāja ir pakļauta iestādes vadītājam un vadītājas vietniecei metodiskajos jautājumos.

1.5. Skolotāju viņa darba nespējas vai prombūtnes laikā var aizvietot cits pedagogs, kuram ir atbilstoša izglītība un profesionālā kvalifikācija.

2. Pamatprasības profesionālajai sagatavotībai

2.1. Augstākā 2. līmeņa profesionālā bakalaura izglītība ar sociālā pedagoga kvalifikāciju;

2.2. Augsta saskarsmes kultūra;

2.3. Organizatora prasmes un iemaņas;

2.4. Zināšanas audzināšanas un mācību teorijās, sociālpedagoģiskajās teorijās, analīzes un sintēzes prasmes un iemaņas, tās pielietot praksē;

2.5. Prasme strādāt ar datoru un mācību tehniskiem līdzekļiem.

3. Galvenie darba uzdevumi un pienākumi

3.1. Atbildēt par katra bērna dzīvību un veselību, bērnam atrodoties iestādē;

3.2. Plānot un organizēt darbību, kas stimulē pirmsskolas vecuma bērnu fizisko un komunikatīvo iemaņu attīstību, vispusīgu harmonisku attīstību, saskaņā ar pirmsskolas izglītības programmu;

3.3. Diagnosticēt bērnu socializācijas grūtības un problēmas. Prognozēt socializācijas procesa kvalitāti ģimenēs ar bērniem.

3.4. Plānot un īstenot konkrētas sociālpedagoģijas darbības virzienu.

- 3.5. Plānot pedagoģisko darbu, saskaņā ar pirmsskolas izglītības programmu. Atbildēt par mācību darba norisi un rezultātiem, par pedagoģiskā procesa kvalitāti;
- 3.6. Analizēt bērnu individuālās īpatnības, vispārējo attīstību, nosakot tālākos darba virzienus un konsultēt vecākus par bērnu attīstību, uzvedības izmaiņām;
- 3.7. Novērot bērnu uzvedību un uzraudzīt viņu darbību, rūpēties par viņu drošību un risināt radušās problēmas;
- 3.8. Ievērot bērnu tiesības un nodrošināt bērnu iespējas īstenot savas tiesības iestādē.
- 3.9. Sadarboties ar pirmsskolas mūzikas un sporta skolotāju izglītības programmas īstenošanā;
- 3.10. Informēt iestādes medmāsu un vecākus par izmaiņām bērna veselības stāvoklī. Sniegt bērniem pirmo medicīnisko palīdzību;
- 3.11. Pastāvīgi pilnveidot savu izglītību un profesionālo meistarību – vērojot citu pirmsskolas skolotāju nodarbības, apmeklējot seminārus un kursus tālākizglītībā, kā arī izglītojoties pašmācības ceļā;
- 3.12. Veikt sociālpedagoģisku darbu ar izglītojamo. Izvērtēt iespējamās riska grupas, veikt izglītojamo sociālo apstākļu analīzi un faktu izpēti, veidot datu bāzes;
- 3.13. veikt pētniecisku darbu un veidot individuālās korekcijas palīdzības programmas;
- 3.14. piedalīties un novērot izglītojamo mācību procesa laikā, sniegt ieteikumus audzināšanas darba plānošanā un īstenošanā;
- 3.15. konsultēt, informēt un sniegt atbalstu izglītojamiem, viņu likumiskajiem pārstāvjiem un pedagogiem sociālpedagoģisko jautājumu un konfliktu risināšanas gadījumos;
- 3.16. izvērtēt un risināt konfliktu izglītojamo starpā, starp izglītojamo un skolotāju, starp vecāku un skolotāju;
- 3.17. organizēt profilakses pasākumus iestādēs skolēnu sociālo un delinkventās uzvedības novēršanā;
- 3.18. pārstāvēt izglītojamo intereses tiesībsargājošās iestādēs normatīvos aktos paredzētajā kārtībā;
- 3.19. veidot sadarbību ar citām izglītības iestādēm, valsts un nevalstiskajām organizācijām izglītojamo sociālās integrācijas mērķu sasniegšanā;
- 3.20. veikt iestādē sociālpedagoģisko darbu ar izglītojamo, sekmēt izglītojamo sociālās uzvedības pieredzes korekciju (resocializāciju):
- 3.21. iestādes atbalsta komandā;
- 3.22. starpinstitucionālā komandā;
- 3.23. atbalsta grupās.
- 3.24. Sociālais pedagogs ir atbildīgs par savlaicīgu un kvalitatīvu pienākumos noteikto uzdevumu veikšanu, par spēkā esošo normatīvo aktu ievērošanu savā darbā.
- 3.25. Sociālais pedagogs savā darbā ievēro konfidencialitāti.

4. Tiesības

- 4.1. Piedalīties pedagoģiskās padomes darbā.
- 4.2. Saņemt konsultācijas, informāciju par izglītošanas jautājumiem no vadītājas vietnieka metodiskajos jautājumos, kā arī ieteikt problēmjautājumus apspriešanai pedagoģiskās padomes sēdēs.
- 4.3. Izteikt priekšlikumus iestādes attīstībai, iekšējās kārtības nodrošināšanai.
- 4.4. Izraudzīties saturu, formu un metodes darbā ar skolēniem, vecākiem, valsts un pašvaldības institūcijām.
- 4.5. Celt savu darba kvalifikāciju. Iepazīties ar kolēģu pieredzi, lai pilnveidotu sava darba kvalitāti.
- 4.6. Piedalīties iestādes pedagoģiskajās sēdēs un citās sanāsmēs, kurās tiek izskatīti jautājumi par izglītojamiem, paust savu viedokli un iesniegt ierosinājumus, aizstāvēt izglītojamo intereses.
- 4.7. Sociālais pedagogs divas reizes mācību gadā veic sava darba izvērtējumu.

5. Obligātā dokumentācija

- 5.1. Sociālā pedagoga dienasgrāmata darbam ar vecākiem;
- 5.2. Darba analīzes materiāli – novērošanu kopsavilkumi, sarunu protokoli u.c.;
- 5.3. Sociālā pedagoga nedēļas darba plāns;
- 5.4. Individuālā darba kartes.

6. Stundu sadalījums sociālajam pedagogam:

Nr.	Darbs	Stundas (h)
1.	Sociālpedagoģiskā darbības virziena realizēšana, diagnosticēšana, sociālās uzvedības pieredzes korekcija (resocializācija), konsultēšana.	25
2.	Gatavošanās nodarbībām, integrētajām rotaļnodarbībām, individuālajām nodarbībām, diagnosticēšanai.	5
Kopā:		30

Babītes novada pašvaldība

**BABĪTES NOVADA PIRMSSKOLAS IZGLĪTĪBAS IESTĀDE
„SAIMĪTE”**

Reģ. Nr. 4301901949

Rīgas iela 7, Babītes pagasts, Babītes novads, LV-2107
tālrunis 67914602, fakss 67914435, e-pasts saimitespii@babite.lv

Babītes novadā, Babītes pagastā

06.11.2017. Nr. 1-14/55

Latvijas Universitātes
Pedagoģijas, psiholoģijas un
mākslas fakultāte

Par Babītes novada pirmsskolas izglītības
iestādes “Saimīte” nosaukuma izmantošanu

Latvijas Universitātes Pedagoģijas, psiholoģijas un mākslas fakultātes maģistra studiju
programmas “Izglītības zinātnes” studentei Andai Zaumanei, personas kods 260194-11033,
atļauts izmantot Babītes novada pirmsskolas izglītības iestādes “Saimīte” nosaukumu maģistra
darbā “Sociālais pedagogs kā atbalsta personāla speciālists pirmsskolas izglītības iestādē”.

Vadītāja

I. Erdmane I. Erdmane-Hermane

Benderska 67914494

LATVIJAS UNIVERSITĀTES
PEDAGOĢIJAS, PSIHOLOĢIJAS UN MĀKSLAS FAKULTĀTE

Apliecinājums

Andai Zaumanei

par uzstāšanos Latvijas Universitātes 75. konferences

Sociālās pedagoģijas sekcijas sēdē

2017. gada 2. februārī

ar referātu

“Sociālais pedagogs pirmsskolas izglītības iestādē”

Sekcijas sēdes vadītāja

Dr. Astrīda Raževa
02.02.2017.

**Intervijas programma Džimbas drošības programmas efektivitātes izvērtēšanai
pirmsskolas izglītības iestādē “Saimīte”**

Mērķis: veikt bērnu sniegto atbilžu salīdzinājumu pirms un pēc preventīvās programmas īstenošanas pirmsskolas izglītības iestādē.

Intervēšanas laiks: 2017. gada janvāris (pirms programmas īstenošanas) un marts (pēc programmas īstenošanas).

Intervējamās personas: pirmsskolas izglītības iestādes “Saimīte” sagatavošanas grupu (“Cālēni”, “Bitītes”, “Knīpas un Knauķi”) bērni.

Plānotais intervējamo personu skaits: 66 bērni

Jautājums	Atbilde	Komentāri
Kā tu rīkotos, ja kāds svešs – Tev nepazīstams cilvēks, pienāktu Tev klāt un lūgtu, lai Tu viņam nāc palīgā atrast viņa pazudušo kaķēnu?		
Kas liecina par to, ka cilvēks ir bīstams?		
Ko tu darītu, ja lielveikalā apmaldītos?		
Kā tu rīkotos, ja kaimiņiene aicinātu doties līdz uz veikalu, un apsolītu par to nopirkt Tev saldējumu?		
Ko tu darītu, ja kāds slepeni gribētu pieskarties Tavām ķermeņa intīmajām vietām?		

Maģistra darbs „ Sociālais pedagogs kā atbalsta personāla speciālists pirmsskolas izglītības iestādē” izstrādāts Latvijas Universitātes Pedagoģijas, psiholoģijas un mākslas fakultātē.

Ar savu parakstu apliecinu, ka pētījums veikts patstāvīgi, izmantoti tikai tajā norādītie informācijas avoti un iesniegtā darba elektroniskā kopija atbilst izdrukai.

Autore: _____ Anda Zaumane
paraksts

Rekomendēju/nerekomendēju darbu aizstāvēšanai

Vadītāja: Dr. paed. asoc. prof. Astrīda Raževa _____ .11.2017.
paraksts

Recenzents: _____ .11.2017.
vārds, uzvārds *paraksts*

Darbs iesniegts Izglītības zinātņu nodaļā ____ .11.2017.

Dekāna pilnvarotā persona: _____
vārds, uzvārds *paraksts*

Darbs aizstāvēts maģistra gala pārbaudījuma komisijas sēdē

2017. gada 27. novembrī, protokols nr. _____

vērtējums _____

Komisijas sekretāre: _____
vārds, uzvārds *paraksts*